

**STRATEGIA
ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH
ZIEMI KŁODZKIEJ**

Czerwiec 2013 r.

Spis treści

I. Wstęp	5
II. Określenie Obszaru Funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej	6
III. Diagnoza Obszaru Funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej	7
1. Sfera gospodarcza.....	7
2. Sfera społeczna	13
3. Sfera infrastrukturalna	23
4. Środowisko naturalne	30
IV. Analiza SWOT	34
1. Przedsiębiorstwa i innowacje (EFRR).....	34
2. Technologie informacyjno-komunikacyjne (EFRR).....	35
3. Gospodarka niskoemisyjna (EFRR).....	36
4. Środowisko i zasoby (EFRR)	37
5. Transport (EFRR).....	37
6. Infrastruktura społeczna (EFRR).....	38
7. Kadry dla gospodarki (EFS).....	39
8. Włączenie społeczne (EFS).....	40
9. Edukacja i nauka (EFS).....	41
Strategia ZIT	42
1. Cel strategiczny	42
2. Priorytety i działania.....	43
Działanie 1.1. Tworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości	44
Schemat 1.1.1. Promowanie przedsiębiorczości.....	45
Schemat 1.1.2. Wsparcie inwestycyjne dla MŚP.....	46
Schemat 1.1.3. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych.....	47
Schemat 1.1.4. Praca na własny rachunek.....	47
Działanie 2.1. Rozwój kluczowej infrastruktury dla rozwoju obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.....	51
Schemat 2.1.1. Inwestycje w lokalną sieć drogową	52
Schemat 2.1.2. Gospodarka wodno-ściekowa	53
Schemat 2.1.3. Gospodarka odpadami	54
Schemat 2.1.4. Zabezpieczenie przed powodzią i innymi ryzykami	55
Działanie 2.2. Zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego	56

Schemat 2.2.1. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego.....	57
Schemat 2.2.2. Ochrona bioróżnorodności oraz promocja walorów przyrodniczych	58
Schemat 2.2.3. Wdrażanie strategii niskoemisyjnych	59
Schemat 2.2.4. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych.....	60
Schemat 2.2.5. Poprawa środowiska miejskiego.....	61
Działanie 3.1. Ograniczenie zjawiska strukturalnego bezrobocia przez poprawę jakości kształcenia i aktywne narzędzia rynku pracy	65
Schemat 3.1.1. Inwestycje w edukację.....	66
Schemat 3.1.2. Ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki.....	67
Schemat 3.1.3. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia.....	68
Schemat 3.1.4. Godzenie życia zawodowego i prywatnego	68
Schemat 3.1.5. Aktywne i zdrowe starzenie się.....	69
Działanie 3.2. Włączenie społeczne osób marginalizowanych	70
Schemat 3.2.1. Rewitalizacja ubogich społeczności.....	71
Schemat 3.2.2. Rozwój infrastruktury usług społecznych, w tym zdrowotnych.....	72
Schemat 3.2.3. Aktywna integracja społeczna.....	74
Schemat 3.2.4. Wspieranie ekonomii społecznej.....	74
Działanie 3.3. Społeczeństwo obywatelskie i inicjatywa oddolna	75
Schemat 3.3.1. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność	76
VI. Spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi (EU2020, KSRR, SRWD, RPO, PZPWD).....	78
Spójność z opracowaniami strategicznymi (EU2020, KSRR, SRWD).....	78
Spójność z dokumentem programowym (RPO WD 2014-2020).....	80
Spójność z opracowaniem planistycznym (PZPWD).....	81
Tabela finansowa.....	83
Załącznik nr 1 – zestawienie tabel z danymi statystycznymi.....	89

Spis rysunków

Rysunek 1. Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka na tle Polski i Województwa Dolnośląskiego	6
Rysunek 2. Wskaźnik przedsiębiorczości Dolny Śląsk = 100, rok 2011	10
Rysunek 3. Wskaźnik bezrobocia Dolny Śląsk = 100, rok 2011	16

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika podmiotów gospodarczych – sektor prywatny w latach 2004 i 2012.....	8
Wykres 2. Ludność gmin Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka w latach 2004 i 2011	14
Wykres 3. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2004 i 2011	15
Wykres 4. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2005 i 2011	18
Wykres 5. Zakłady opieki zdrowotnej na Obszarze funkcjonalnym Ziemia Kłodzka w latach 2004 i 2011	22
Wykres 6. Procentowy udział zasobów mieszkaniowych Obszaru funkcjonalnego Ziemia Kłodzka w roku 2010	25

I. Wstęp

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020 jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Wynika to bezpośrednio z zapisów Traktatu Lizbońskiego, który zrównał wymiar terytorialny z wymiarem gospodarczym i społecznym. Podejście terytorialne, które powinno być jedną z podstawowych zasad programowania na lata 2014-2020, oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju poszczególnych terytoriów (różnej wielkości). Zintegrowane podejście terytorialne stanowi również jedną z podstawowych zasad strategicznych dokumentów krajowych: Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) a także Umowy Partnerstwa, która stanowi podstawę realizacji dla działań wspieranych ze środków Wspólnych Ram Strategicznych (WRS), w tym w szczególności z funduszy strukturalnych w Polsce¹. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument promujący wspólne wykorzystanie funduszy i jako takie mają potencjał osiągnięcia lepszych połączonych wyników przy takich samych kwotach inwestycji publicznych. Dodatkowym założeniem ZIT jest możliwość delegacji części zadań związanych z wdrażaniem części programu/programów na poziom subregionalny lub lokalny, tj. w szczególności władzom samorządowym, zapewniając ich zaangażowanie w przygotowanie i wdrożenie programu. Ponieważ ZIT będą od samego początku miały zapewnione zróżnicowane strumienie środków, istnieć będzie większa pewność w odniesieniu do finansowania zintegrowanych działań, co pozwoli skutecznie rozwiązywać problemy. Ze względu na swoją konstrukcję ZIT są instrumentem stworzonym dla podejścia terytorialnego do rozwoju, który może wspomóc odblokowanie niewykorzystanego potencjału na poziomie lokalnym. Pozwoli zagwarantować szerokie zaangażowanie lokalnych aktorów we współdziałanie na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów dotyczących wybranych obszarów².

Ziemia Kłodzka to obszar interwencji wskazany w Strategii rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Jest to obszar, otoczony barierą orograficzną odznacza się wysoką atrakcyjnością przyrodniczo-krajobrazową i turystyczną, lecz niskim stopniem dostępności transportowej i miejscami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Jest to obszar koniecznych interwencji inwestycji w infrastrukturę transportową i elektroenergetyczną, a także w rozwinięcie usług uzdrowiskowych z poszanowaniem zasad ochrony środowiska. Obszar problemów wynikających z zagrożenia powodziowego³. W krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego obszar funkcjonalny Ziemi Kłodzkiej jest wskazany jako obszar o bardzo złej dostępności do ośrodka wojewódzkiego oraz o najgorszym dostępie do usług publicznych. Opisana powyżej charakterystyka Ziemi Kłodzkiej oraz przytoczony wcześniej opis czym jest ZIT jednoznacznie wskazują, że dla rozwiązania problemów dotyczących ten obszar konieczne jest zastosowanie specjalnego instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

¹ Zasady uwzględniania wymiaru miejskiego polityki spójności UE, w tym realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 4 stycznia 2013 r.

² Ireneusz Ratuszniak: Realizacja zintegrowanych inwestycji terytorialnych w Polsce, Wrocław, styczeń 2013

³ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, Wrocław, luty 2013

II. Określenie Obszaru Funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej

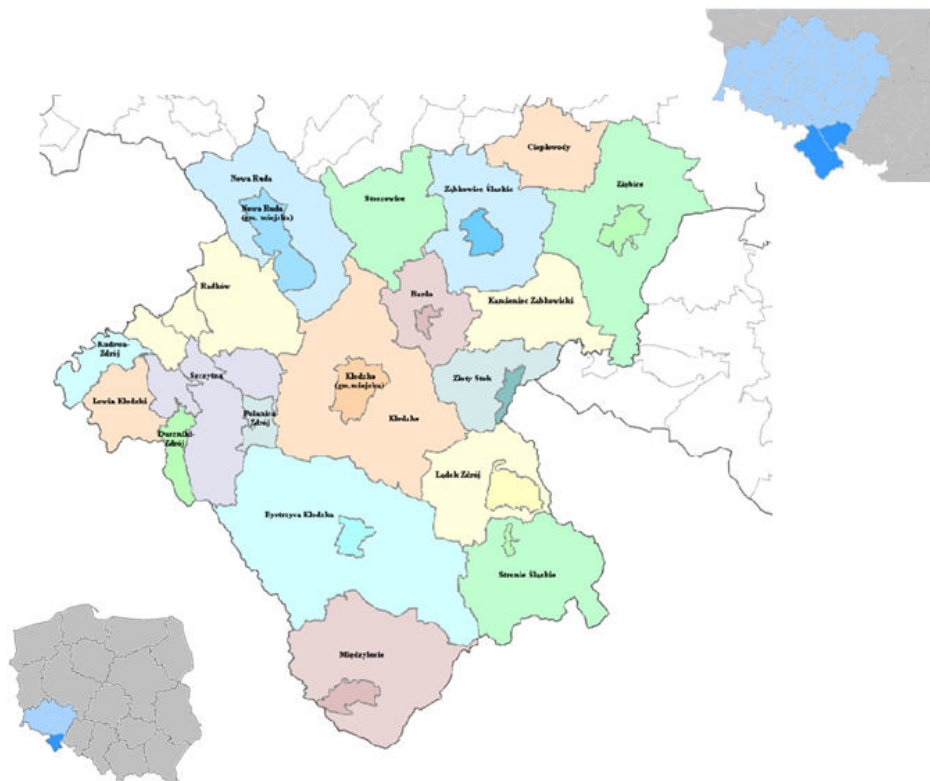
Obszar Funkcjonalny ZIT Ziemi Kłodzkiej (zwany dalej Obszarem Funkcjonalnym lub Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka) tworzy 21 gmin (Duszniki-Zdrój, gmina miejska Kłodzko, Kudowa-Zdrój, gmina miejska Nowa Ruda, Polanica-Zdrój, Bystrzyca Kłodzka, gw. Kłodzko, Łądek-Zdrój, Lewin Kłodzki, Międzyzlesie, gmina wiejska Nowa Ruda, Radków, Stronie Śląskie, Szczytna, Bardo, Ciepłowody, Kamieniec Ząbkowicki, Stoszowice, Ząbkowice Śląskie, Ziębice, Złoty Stok) zlokalizowanych w południowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego, należących do dwóch powiatów: kłodzkiego i ząbkowickiego. Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka graniczy z powiatami: wałbrzyskim, dzierzoniowskim, strzelińskim, nyskim oraz z Czechami.

Pod względem powierzchni (2 445,12 km²) Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka stanowi 12,3% obszaru województwa dolnośląskiego. Zamieszkuje go 235,6 tys. mieszkańców, co stanowi 8% potencjału ludnościowego województwa dolnośląskiego.

Powiat kłodzki otoczony jest od zachodu Górami Bystrzyckimi, Górami Orlickimi i Górami Stołowymi, od północy Górami Sowimi i Górami Bardzkimi, od wschodu zaś Masywem Śnieżnika, Górami Bialskimi i Górami Złotymi. Powiat Ząbkowicki natomiast położony jest pomiędzy Górami Złotymi, Bardzkimi i Sowimi, a wzgórzami Niemczańsko-Strzelińskimi.

Naturalne walory przyrodnicze w połączeniu z umiarkowanym i łagodnym klimatem, cechującym się łagodną zimą i mniej upalnym niż w centralnej części Polski latem sprawiają, że Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka predysponowany jest do rozwoju turystyki.

Rysunek 1. Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka na tle Polski i Województwa Dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne

III. Diagnoza Obszaru Funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej

Rozwój regionalny, subregionalny i lokalny jest procesem złożonym, a jego analiza wymaga uwzględnienia sfery ekonomicznej, społecznej, infrastrukturalnej i środowiskowej.

1. Sfera gospodarcza

Przedsiębiorczość

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, największy potencjał gospodarczy skupiony jest w czterech wiodących ośrodkach tj.: Kłodzku, Nowej Rudzie, Ząbkowicach Śląskich i Bystrzycy Kłodzkiej. W miastach tych zlokalizowanych jest najwięcej przedsiębiorstw, zarówno osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, jak i spółek prawa handlowego. Łącznie w powyższych miastach zarejestrowanych jest ok. 49% wszystkich prywatnych podmiotów mających siedzibę na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, 48% osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 51% spółek prawa handlowego i 50% spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Potencjał gospodarczy powyższych ośrodków w największym stopniu wspierany jest przez cztery gminy: Kudowę-Zdrój, Polanicę-Zdrój, gminę wiejską Kłodzko i Ziębice. Na obszarze każdej z nich zlokalizowanych jest ponad tysiąc prywatnych podmiotów gospodarczych.

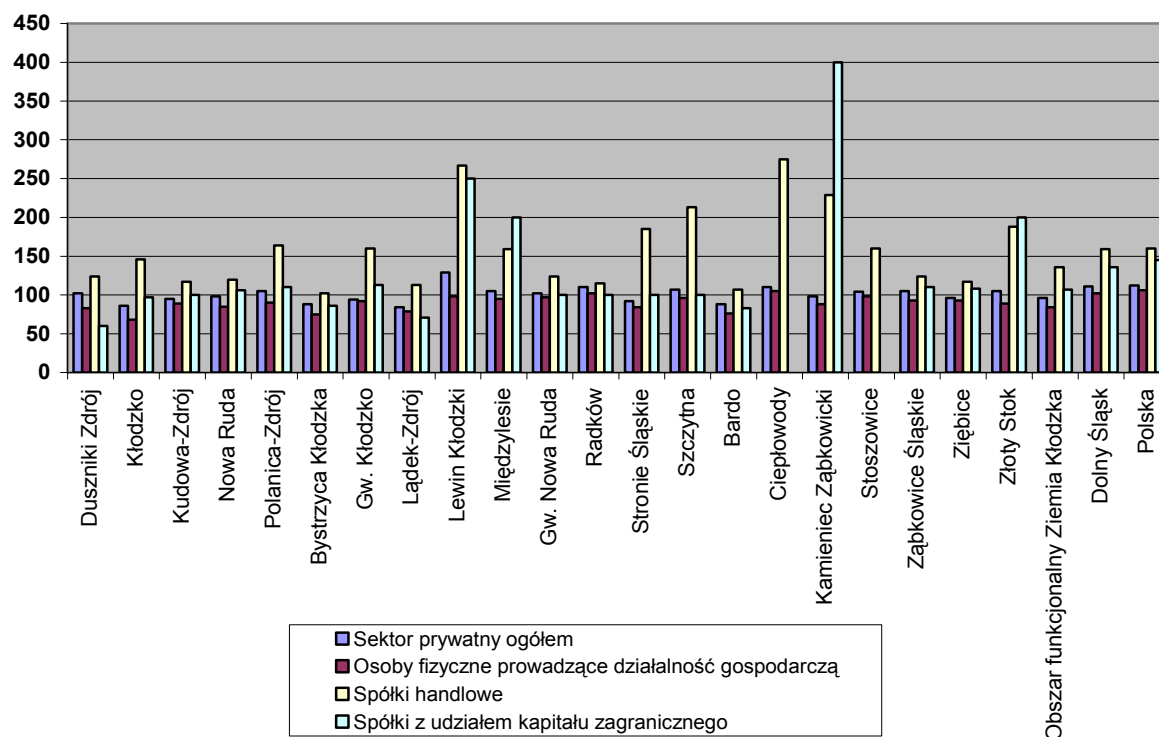
Najsilniejszą pozycję gospodarczą na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zajmuje Kłodzko, które zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r. ma pełnić funkcję regionalnego ośrodka równoważenia rozwoju, a w Diagnozie Stanu Województwa Dolnośląskiego 2011 określone zostało jako miasto o wysokim stopniu aktywności gospodarczej, posiadające obiekty innowacji i przedsiębiorczości. W roku 2012 w Kłodzku zarejestrowane były łącznie 4.155 przedsiębiorstwa należące do sektora prywatnego (ok. 19% wszystkich prywatnych podmiotów zlokalizowanych na Obszarze Funkcjonalnym), z czego 2.637 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ponad 16% ogółu na Obszarze Funkcjonalnym), a 194 spółki prawa handlowego (20%). Niepokojący jest spadek w stosunku do 2004 r. aktywności sektora prywatnego, a zwłaszcza działalności prowadzonej przez osoby fizyczne. Wskaźnik ten wyniósł odpowiednio 86 i 68%. Zaznaczyć należy, że w Kłodzku wystąpiła najwyższa na całym Obszarze Funkcjonalnym dynamika spadku liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. W przypadku spółek prawa handlowego nastąpił wprawdzie ich przyrost ze 133 do 194 (wskaźnik dynamiki 146), lecz tempo wzrostu jest wolniejsze niż średnia na Dolnym Śląsku (159). W rezultacie powyższych zmian pozycja gospodarcza Kłodzka na tle całego Obszaru Funkcjonalnego uległa w stosunku do 2004 r. osłabieniu. W roku 2004 przedsiębiorstwa sektora prywatnego zarejestrowane w Kłodzku stanowiły ok. 21% wszystkich podmiotów prywatnych zarejestrowanych na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka.

Gospodarczy potencjał Kłodzka wspomagany jest przede wszystkim przez Ząbkowice Śląskie (subregionalny ośrodek równoważenia rozwoju) oraz lokalne ośrodki rozwoju: Nową Rudę i Bystrzycę Kłodzką. Z wyżej wymienionych miast tylko Ząbkowice Śląskie zanotowały w stosunku do 2004 r. wzrost liczby przedsiębiorstw prywatnych z 2.326 do 2.435 (wskaźnik dynamiki 105). Jednak liczba przedsiębiorstw należących do osób fizycznych zmniejszyła się z 1.804 do 1.685 (wskaźnik 93). W dwóch pozostałych miastach oba wskaźniki uległy zmniejszeniu. W Nowej Rudzie liczba podmiotów sektora prywatnego zmalała z 2.228 do 2.187 (wskaźnik dynamiki 98), a w Bystrzycy Kłodzkiej z 1.962 do 1.727 (wskaźnik dynamiki 88). Równocześnie liczba osób fizycznych prowadzących działalność

gospodarczą spadała odpowiednio w Nowej Rudzie z 1.743 do 1.483 (85), w Bystrzycy Kłodzkiej z 1.623 do 1.210 (75). Równocześnie w trzech wymienionych ośrodkach widoczny jest wzrost liczby spółek prawa handlowego, jednak dynamika ich powstawania wynosząca dla Nowej Rudy 120, Ząbkowic Śląskich 124 i Bystrzycy Kłodzkiej 102 jest mniejsza zarówno od średniej dla Dolnego Śląska (159), jak i średniej dla całego Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka (136).

Istotnymi ośrodkami rozwoju gospodarczego Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka są również Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój oraz Ziębice. Na ich obszarze funkcjonuje odpowiednio: 1.017, 1.053 i 1.339 podmiotów gospodarczych należących do sektora prywatnego. Z niniejszych ośrodków jedynie Polanica-Zdrój zanotowała w stosunku do 2004 r. wzrost ogólnej liczby podmiotów gospodarczych (wskaźnik dynamiki 105). W dwóch pozostałych ośrodkach nastąpił regres, w rezultacie wskaźnik dynamiki w relacji do 2004 r. wynosił w Kudowie-Zdroju 95, a w Ziębicach 96. Polanica-Zdrój zanotowała również dynamiczny wzrost liczby spółek prawa handlowego z 28 w 2004 r. do 46 w 2012 r. Wskaźnik dynamiki wynoszący 164 jest wyższy od wskaźnika dla regionu i kraju (160). Dwa pozostałe ośrodki wykazują niższą dynamikę rozwoju spółek. Niniejszy wskaźnik kształtował się zarówno dla Kudowy-Zdroju jak i Ziębic na poziomie 117.

Wykres 1. Dynamika podmiotów gospodarczych – sektor prywatny w latach 2004 i 2012.
Rok 2004 = 100

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

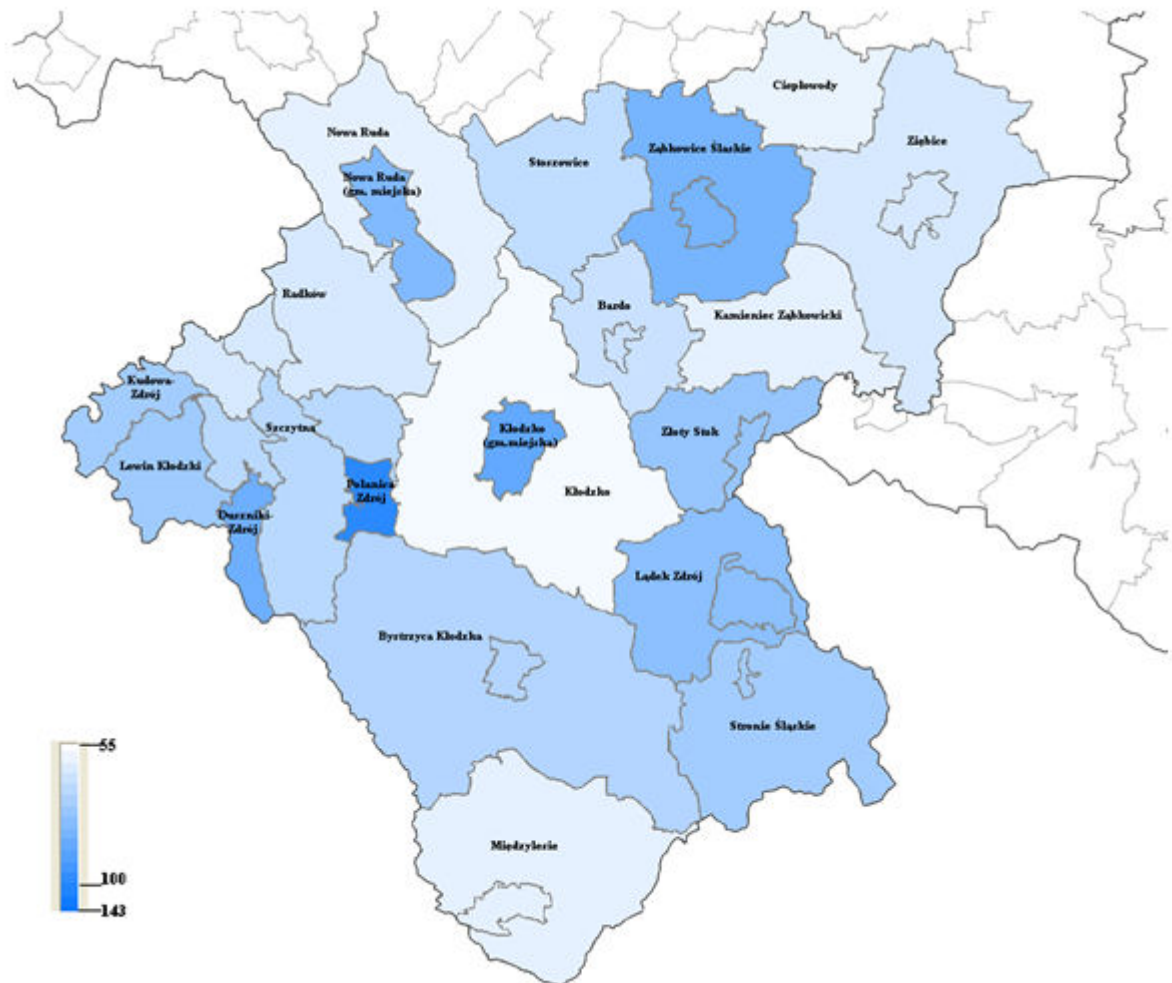
Najniższy potencjał gospodarczy mierzony liczbą przedsiębiorstw sektora prywatnego wykazują gminy: Ciepłowody (194 zarejestrowane podmioty sektora prywatnego), Lewin Kłodzki (235), Bardo (408), Stoszowice (467) i Złoty Stok (486). Wśród tych gmin w latach 2004-2012 tylko Bardo zanotowało spadek liczby przedsiębiorstw. Pozostałe gminy cechuje przyrost przedsiębiorstw prywatnych, a Lewin Kłodzki, którego wskaźnik dynamiki wynosił 129 był liderem na całym Obszarze Funkcjonalnym. Gminy te cechuje również wysoki wskaźnik przyrostu spółek prawa handlowego, jednak wynika to m.in. z niskiej ich liczby w roku bazowym (2004) np. w Lewinie Kłodzkim funkcjonowały trzy spółki, w Ciepłowodach cztery, a w Stoszowicach dziesięć. Jednocześnie Ciepłowody są jedyną gminą na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, gdzie nie ma zarejestrowanej spółki z udziałem kapitału zagranicznego (w 2004 r. gminą taką były również Stoszowice).

Kluczową kwestią rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka jest wykorzystanie naturalnych zasobów sprzyjających rozwojowi turystyki, a zwłaszcza turystyki zdrowotnej. Wiąże się to z wykorzystaniem potencjału uzdrowisk, w tym przede wszystkim Kudowa-Zdroju, Polanicy-Zdroju, Łądko-Zdroju i Dusznik-Zdroju.

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić nie tylko bezwzględną liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw ale również przedsiębiorczość mieszkańców mierzona liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Dla Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka wskaźnik ten jest niższy (949) od średniej krajowej (1004) oraz analogicznego wskaźnika dla Dolnego Śląska (1123). Dodatkowo w latach 2009-2011 wskaźnik przedsiębiorczości na Obszarze Funkcjonalnym росł wolniej (dynamika wzrostu 101) niż na Dolnym Śląsku (102) i w Polsce (102) co jeszcze pogorszyło sytuację Obszaru Funkcjonalnego.

W ramach Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka tylko w Polanicy-Zdroju (143), Kłodzku (139), Dusznikach-Zdroju (103) i Ząbkowicach Śląskich (102) wskaźnik przedsiębiorczości jest wyższy niż w regionie. W ośmiu gminach wskaźnik ten jest wyższy niż w kraju. Do gmin tych należą: Duszniki-Zdrój, Kłodzko, Nowa Ruda, Polnica-Zdrój, Łądek-Zdrój, Lewin Kłodzki, Ząbkowice Śląskie i Złoty Stok. Znamienne jest, że są to przede wszystkim gminy uzdrowiskowe oraz najważniejsze ośrodki gospodarcze Obszaru Funkcjonalnego. Najniższy poziom aktywności gospodarczej mieszkańców wykazują gminy: gmina wiejska Kłodzko (954 podmioty na 10 tys. mieszkańców), Ciepłowody (631), Kamieniec Ząbkowicki (673), gmina wiejska Nowa Ruda (676) oraz Międzyzylesie (679).

Jednocześnie w latach 2009-2011 w 14 gminach zlokalizowanych na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka nastąpił wzrost przedsiębiorczości. Najmocniej zjawisko to uwidoczniło się w gminach: Ciepłowody (116), Kamieniec Ząbkowicki (106), Polanica-Zdrój (105), Ząbkowice Śląskie (105), Duszniki-Zdrój (104), Bystrzyca Kłodzka (104) i Stronie Śląskie (104). Najwyższy spadek liczby przedsiębiorstw w relacji do potencjału demograficznego zanotowano w gminach Bardo (88), Kudowa-Zdrój (95) i Łądek-Zdrój (95).

Rysunek 2. Wskaźnik przedsiębiorczości Dolny Śląsk = 100, rok 2011

Źródło: opracowanie własne

Innowacyjność

Potencjał gospodarczy Obszaru Funkcjonalnego tworzy nie tylko liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na jego obszarze, czy też przedsiębiorczość mieszkańców ale również innowacyjność tych przedsiębiorstw. Innowacyjność firm w województwie dolnośląskim została oceniona w raporcie „*Badanie dolnośląskich przedsiębiorstw w zakresie konkurencyjności i innowacyjności oraz zapotrzebowanie na usługi proinnowacyjne*”, opracowanym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. Niestety dane w raporcie zagregowane zostały w układzie podregionalnym, dlatego też nie ma informacji o Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, a jedynie o podregionie wałbrzyskim.

W raporcie wysoko oceniono atrakcyjność inwestycyjną podregionu wałbrzyskiego, przyznając mu w obszarach działalności przemysłowej i usługowej ocenę najwyższą, a w obszarze działalności zaawansowanej technologicznie „wysoką”. Jako kluczowe atuty atrakcyjności inwestycyjnej podregionu wskazano infrastrukturę transportową i logistyczną, infrastrukturę telekomunikacyjną, potencjalny wzrost produktywności oraz koszty pracy.

W zakresie zmian przychodów ze sprzedaży podregion wałbrzyski zajmuje drugą pozycję w województwie. Najwyżej oceniono podregion jeleniogórski.

Z przeprowadzonych przez IBnGR badań wynika, że przedsiębiorstwa podregionu wałbrzyskiego aktywnie wprowadzają innowacje produktowe. Ponad 40% z nich deklaruje, wprowadzenie w latach 2005-2008 przynajmniej jednej innowacji produktowej. Wyższą innowacyjność produktową wykazują jedynie firmy podregionu wrocławskiego (ok. 45%). Wynika to zapewne z pozycji Wrocławia, w tym jako centrum nowych technologii.

Najbardziej innowacyjne branże to: informacja i komunikacja (62,9%), inne usługi (45,7%) oraz profesjonalna działalność naukowa i techniczna (43,8%). Niestety podregion wałbrzyski jest najmniej aktywnym obszarem Województwa Dolnośląskiego w zakresie współpracy firm w ramach klastrów. W podregionie wałbrzyskim 16,7% firm deklaruje przynależność do klastra, podczas gdy wskaźnik ten wynosi w regionie 22,7%. Obrazuje to niski poziom współpracy przedsiębiorców podregionu wałbrzyskiego. Wskazuje również na niski poziom zaufania lub braku świadomości zachodzących w ekonomii zmian podkreślających znaczenie kooperacji.

Równocześnie podregion wałbrzyski charakteryzuje się przeciętną wartością wskaźnika zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym w porównaniu z wartością tego wskaźnika w województwie. W podregionie zatrudnianie pracowników z wykształceniem wyższym deklaruje 50,4% firm, przy średniej dla Dolnego Śląska wynoszącej 52,9%.

Otoczenie instytucjonalne biznesu

Współcześnie na potencjał gospodarczy Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka wpływa instytucjonalne wsparcie biznesu. Szczególną rolę odgrywają sprawnie funkcjonujące instytucje otoczenia biznesu (IOB). Instytucje te pełnią też ważną funkcję wspierania innowacyjności i to zarówno w odniesieniu do przedsiębiorstw, jak i obszarów. Mogą one również pośredniczyć we współpracy sektora przedsiębiorstw z uczelniami i instytucjami badawczymi. Wśród instytucji wspierających transfer technologii pomiędzy sektorem naukowo-badawczym a sektorem MSP najistotniejszą rolę odgrywają parki technologiczne, parki przemysłowe, centra transferu technologii, inkubatory przedsiębiorczości – w tym akademickie inkubatory przedsiębiorczości – oraz instytucje Krajowej Sieci Innowacji.

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka działa Noworudzki Park Przemysłowy. Budowany jest Noworudzki Inkubator Technologiczny. Funkcjonują one w ramach Agencji Rozwoju Regionalnego "AGROREG" S.A. Działalność powyższej instytucji koncentruje się w Nowej Rudzie. Pamiętać jednak należy, że świadczone przez nią usługi, w tym w zakresie pożyczek dostępne są dla przedsiębiorców z całego Obszaru Funkcjonalnego.

Szczególną rolę w rozwoju gospodarczym analizowanego obszaru odgrywają specjalne strefy ekonomiczne (SSE). Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka funkcjonują podstrefy Wałbrzyskiej SSE „Invest Park” w Nowej Rudzie, Kłodzku, Kudowie-Zdroju, Ząbkowicach Śląskich oraz Bystrzycy Kłodzkiej. Podstrefa SSE w Nowej Rudzie składa się z dwóch kompleksów i obejmuje łącznie obszar o powierzchni 23,9 ha. Aktualnie do zagospodarowania pozostało 6,82 ha. Na obszarze podstrefy funkcjonuje pięciu inwestorów z branż: budowlanej, teleinformatycznej, energetycznej i tworzyw sztucznych. Podstrefa w Kłodzku obejmuje obszar 45,6 ha. przeznaczony pod inwestycje typu greenfield. Obecnie do zagospodarowania pozostało jeszcze 28,48 ha. Na terenie podstrefy działalność prowadzi trzech inwestorów z branży meblarskiej, elektrycznej i reklamowej. Podstrefa w Kudowie-Zdroju obejmuje obszar 4,7 ha, z czego do zagospodarowania pozostało 0,81 ha. W podstrefie funkcjonuje jeden inwestor produkujący konstrukcje, podzespołów oraz gotowych modułów ze stali konstrukcyjnej, nierdzewnej i aluminium. Podstrefa w Ząbkowicach Śląskich zajmuje 6,39 ha. (z czego 3,63 ha czeka na inwestorów).

Na obszarze podstrefy działalność prowadzi jeden inwestor zajmujący się produkcją biomasy energetycznej. Podstrefa w Bystrzycy Kłodzkiej zajmuje obszar 12,32 ha i jest on w całości niewykorzystany.

Reasumując podstrefy SSE zlokalizowane na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zajmują relatywnie mały obszar, a zainteresowanie nimi ze strony inwestorów jest umiarkowane. Problem może wynikać ze skuteczności wybranych narzędzi promocyjnych. Promocja niejednokrotnie ogranicza się do zamieszczenia materiałów na stronie internetowej właściwego urzędu miasta (gminy), brakuje natomiast skoordynowanych działań gmin.

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zlokalizowane są również regionalne strefy rozwoju przedsiębiorczości. Funkcjonują one w:

- Trzebieszowicach (ok. 30 ha) – Tereny aktywizacji gospodarczej – działalność produkcyjno-składowa;
- Bystrzycy Kłodzkiej (ok. 60 ha) – Tereny aktywizacji gospodarczej – działalność produkcyjno-usługowa;
- Kłodzku (ok. 30 ha) – Tereny aktywizacji gospodarczej – działalność produkcyjno-usługowa.

Potencjał inwestycyjny Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka uzupełniają strefy aktywności gospodarczej zlokalizowane na obszarze gmin tworzących niniejszy Obszar Funkcjonalny.

Turystyka

Specyfika Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka wymaga, aby szczególną uwagę poświęcić turystyce. Każda z gmin Obszaru Funkcjonalnego posiada potencjał turystyczny, aczkolwiek różnorodny jest profil odbiorcy oferowanych produktów turystycznych. W konsekwencji są gminy mogące zabiegać o turystę masowego, jak i takie, w których turystyka może przyjmować formę elitarną.

Jak wspomniano powyżej, potencjał turystyczny gmin Obszaru Funkcjonalnego jest zróżnicowany, dlatego też każda z nich powinna dostosować produkt do warunków w jakich funkcjonuje. Gminy uzdrowiskowe takie jak: Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój i Łądek-Zdrój mają największy potencjał w zakresie produktu uzdrowiskowego i *spa-wellnes*.

Realizowana przez lata industrializacja sprawiła, że takie gminy jak Nowa Ruda, gmina wiejska Kłodzko, gmina wiejska Nowa Ruda, Stronie Śląskie, Złoty Stok dysponują odpowiednim potencjałem do rozwoju popularnej w państwach Europy Zachodniej turystyki postindustrialnej.

Produkt krajoznawczy związany jest ze zwiedzaniem, dlatego też największe możliwości posiadają gminy, na obszarach których znajdują się obiekty dziedzictwa materialnego lub atrakcje przyrodnicze np. Duszniki-Zdrój (Muzeum Papiernictwa, Park Zdrojowy, zabudowa renesansowa rynku), Kłodzko (Forteczny Park Kulturowy – Twierdza Kłodzka i Fort Owcza Góra, kłodzka starówka, podziemna trasa turystyczna, Most św. Jana), Kudowa-Zdrój (Park Zdrojowy, Kaplica Czaszek), Łądek-Zdrój (Park Zdrojowy z zabytkowym Zakładem Przyrodolecznictwa „Wojciech”, łądecka starówka), Międzylesie (atrakcje turystyczne, historyczne i kulturowe), Stronie Śląskie (Jaskinia Niedźwiedzia), Ząbkowice Śląskie (Krzywa Wieża, Ratusz, ruiny renesansowego zamku), Złoty Stok (Podziemna Trasa Turystyczna Kopalnia Złota, Średniowieczny Park Techniki), Kamieniec Ząbkowicki (Pałac Królowy Marianny Orańskiej), gmina Radków (Park Narodowy Gór Stołowych, Zalew), Nowa Ruda (Kopalnia Węgla). Dodatkowo na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka znajduje się Szlak Cysterski (Henryków, Bardo, Kamieniec Ząbkowicki) oraz Szlak Marianny Orańskiej.

Gminy Kłodzko i Stoszowice mają z kolei największe możliwości rozwoju turystyki postmilitarnej w oparciu o istniejące na ich obszarze twierdze.

Atuty konieczne do rozwoju turystyki religijnej posiadają gminy: Radków (Sanktuarium Matki Boskiej Wambierzyckiej), Bardo (Bazylika Mniejsza NNWP, Miejska Trasa Turystyczna, Kalwaria) i Bystrzyca Kłodzka (Sanktuarium Matki Bożej Przyczyny Naszej Radości „Maria Śnieżna”, Osada Góra Igliczna w Międzygórzu).

Największym potencjałem do rozwoju narciarstwa dysponują gminy Duszniki-Zdrój i Stronie Śląskie. Dzielnica Dusznik-Zdroju – Zieleniec jest jednym z centrów sportów zimowych i kluczowym ośrodkiem narciarskim w Kotlinie Kłodzkiej (jednym z większych w Sudetach). Leży on na wysokości ok. 950 m. n. p. m. w paśmie Gór Orlickich. Panuje tu specyficzny mikroklimat (jedyne taki w Polsce) – zbliżony do alpejskiego. Duża ilość opadów w okresie zimowym (na 1300 mm opadów w ciągu roku 40% przypada na okres od listopada do marca) sprawia, że śnieg leży blisko 150 dni. Drugim kluczowym ośrodkiem sportów zimowych jest Czarna Góra w gminie Stronie Śląskie. Dysponuje ona najdłuższymi narciarskimi trasami z homologacją FIS. Dodatkowo w Górach Białskich tworzona jest sieć tras narciarstwa biegowego. W zakresie narciarstwa biegowego znacznym potencjałem dysponuje także gmina Radków (narciarskie trasy biegowe wraz z wypożyczalnią sprzętu w Karłowiu).

W latach 2004-2011 liczba udzielonych noclegów na Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka wzrosła z ok. 205 tys. do ok. 280 tys. tj. o 36%. W tym samym okresie liczba udzielonych noclegów w całym województwie dolnośląskim wzrosła o 30%. Liczba osób nocujących w gminach Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka stanowi ok. 13% liczby osób nocujących w województwie dolnośląskim. Powyższe wynika z rosnącej konkurencyjności turystycznej, zwłaszcza powiatu kłodzkiego, w tym przede wszystkim zlokalizowanych na jego obszarze uzdrowisk.

2. Sfera społeczna

Potencjał demograficzny

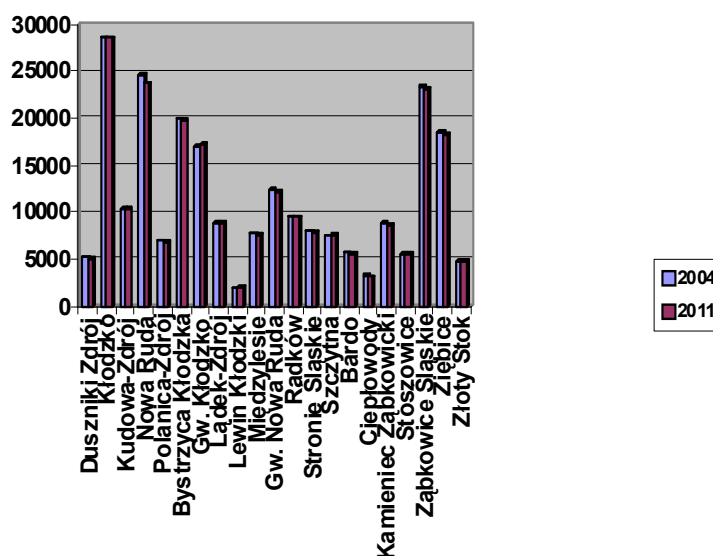
Potencjał demograficzny Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka to ponad 235,6 tys. mieszkańców, co stanowi 8% potencjału ludnościowego województwa dolnośląskiego. Liczba mieszkańców poszczególnych gmin Obszaru Funkcjonalnego określa równocześnie ich rangę ludnościową, która dla poszczególnych jednostek terytorialnych jest następująca:

- gminy powyżej 25 tys. mieszkańców: Kłodzko (28,6 tys.);
- gminy od 15 do 25 tys. mieszkańców: Nowa Ruda (23,8 tys.), Ząbkowice Śląskie (23,0 tys.), Bystrzyca Kłodzka (19,8 tys.), Ziębice (18,2 tys.), gmina wiejska Kłodzko (17,2 tys.);
- gminy od 5 do 15 tys. mieszkańców: gmina wiejska Nowa Ruda (12,2 tys.), Kudowa-Zdrój (10,4 tys.), Radków (9,4 tys.), Łądek-Zdrój (8,8 tys.), Kamieniec Ząbkowicki (8,5 tys.), Stronie Śląskie (7,8 tys.), Międzylesie (7,6 tys.), Szczytna (7,5 tys.), Polanica-Zdrój (6,8 tys.), Bardo (5,6 tys.), Stoszowice (5,6 tys.);
- gminy do 5 tys. mieszkańców: Złoty Stok (4,8 tys.), Ciepłowody (3,1 tys.), Lewin Kłodzki (2 tys.).

W największych miastach Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka tj. Kłodzku, Nowej Rudzie i Ząbkowicach Śląskich mieszka łącznie ok. 32% wszystkich mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego. Obserwowanym na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zjawiskiem jest spadek liczby ludności. W latach 2004-2011 liczba ludności na Obszarze

Funkcjonalnym zmniejszyła się z 237.862 do 235.650. W analogicznym okresie liczba ludności na Dolnym Śląsku wzrosła z 2.890.967 do 2.916.577. Spadek ludności w niniejszych latach zanotowało 15 gmin Obszaru Funkcjonalnego (Duszniki-Zdrój, Nowa Ruda, Polanica-Zdrój, Bystrzyca Kłodzka, Lądek-Zdrój, Międzylesie, gmina wiejska Nowa Ruda, Radków, Stronie Śląskie, Bardo, Ciepłowody, Kamieniec Ząbkowicki, Stoszowice, Ząbkowice Śląskie, Ziębice), odwrotną tendencję stwierdzić można w 6 gminach (Kłodzko, Kudowa-Zdrój, gmina wiejska Kłodzko, Lewin Kłodzki, Szczytna, Złoty Stok). Największy procentowy przyrost ludności odnotowała gmina Lewin Kłodzki, natomiast największy spadek nastąpił w gminie wiejskiej Nowa Ruda.

Wykres 1. Ludność gmin Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka w latach 2004 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

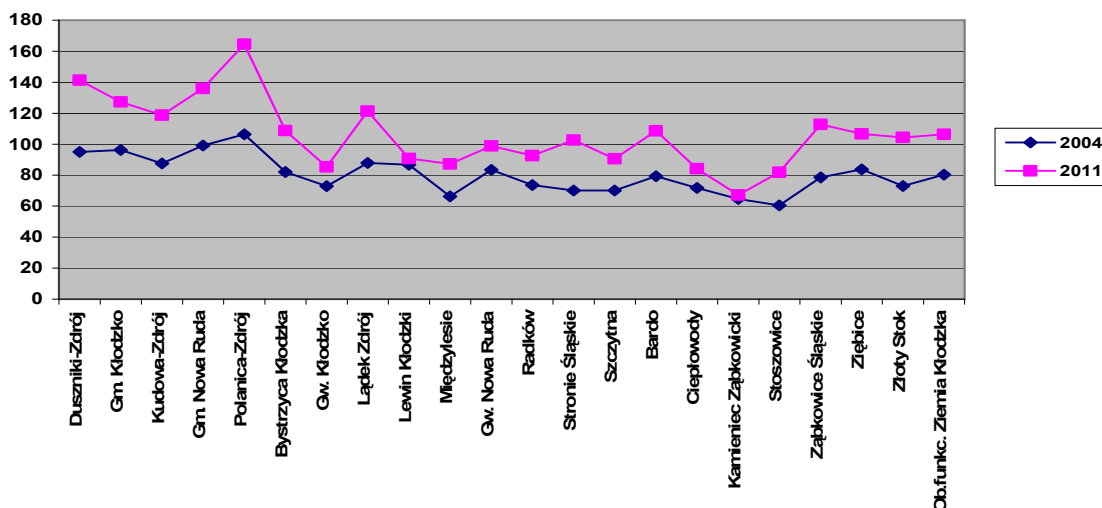
Dodatkowo potencjał ludnościowy Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka osłabia ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W 2012 r. saldo migracji wewnętrznych na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka było ujemne i wyniosło -471. Oznacza to zwiększony odpływ ludności w stosunku do 2004 r., wówczas saldo było również ujemne i wyniosło -438. Warto zaznaczyć, iż saldo migracji wewnętrznych w przypadku województwa dolnośląskiego było dodatnie. W 2012 r. dodatnie saldo migracji wewnętrznych zanotowało sześć gmin, mianowicie: Polanica-Zdrój (6), gmina wiejska Kłodzko (31), Lewin Kłodzki (19), Szczytna (32), Bardo (2) i Ziębice (11). W pozostałych gminach dominował odpływ ludności, przy czym w największej skali zjawisko to wystąpiło w Nowej Rudzie (-121), Ząbkowicach Śląskich (-91), Kłodzku (-85) i Kamieńcu Ząbkowickim (-80).

Jak już stwierdzono powyżej saldo migracji zagranicznych na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka jest również ujemne i wynosi -45. W porównaniu z 2004 r. sytuacja uległa poprawie gdyż wówczas saldo wynosiło -63. Korzystne saldo migracji zagranicznych wystąpiło w ośmiu gminach: Duszniki-Zdrój (1), Bystrzyca Kłodzka (7),

Radków (6), Stronie Śląskie (1), Bardo (3), Kamieniec Ząbkowicki (3), Stoszowice (1) i Złoty Stok (1). W dwóch gminach Obszaru Funkcjonalnego tj. Szczytnej i Ciepłowodach saldo migracji zagranicznych było zerowe, w pozostałych przypadkach saldo było ujemne. Największe ujemne saldo migracji zagranicznych zanotowała gmina Łądek Zdrój (-14).

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka obserwuje się również zjawisko starzenia się społeczeństwa, co rzutuje na przyszłe kierunki inwestycji infrastrukturalnych. Przyjmując jako symptom tego zjawiska stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku przedprodukcyjnym stwierdzić należy, że sytuacja zarówno na Obszarze Funkcjonalnym, jak i we wszystkich gminach go tworzących uległa pogorszeniu. W 2011 r. w 9 gminach Obszaru Funkcjonalnego liczba osób w wieku przedprodukcyjnym była większa niż liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (gmina wiejska Kłodzko, Lewin Kłodzki, Międzylesie, gmina wiejska Nowa Ruda, Radków, Ciepłowody, Kamieniec Ząbkowicki, Stoszowice). Najkorzystniejsza sytuacja była w gminie Kamieniec Ząbkowicki (67,2). W gminie tej również proces starzenia się społeczeństwa w stosunku do 2004 r. postępuje najwolniej. Z reguły proces starzenia się społeczeństwa najmniej odczuwalny był w gminach wiejskich, najsilniej dotknął miasta. Najtrudniejsza sytuacja demograficzna występowała w 2011 r. w Polanicy-Zdroju (164,6), Dusznikach-Zdroju (141,3), Nowej Rudzie (136,0), Kłodzku (127,3) i Łądku Zdroju (121,3).

Wykres 2. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2004 i 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W 2011 r. tylko jedna gmina □ – Szczytna osiągnęła dodatni przyrost naturalny (0,9). W pozostałych gminach przyrost naturalny był ujemny. Najniższym wskaźnikiem przyrostu demograficznego legitymują się gminy: Złoty Stok (-5,2), Polanica-Zdrój (-5,2), Lewin Kłodzki (-5,0), Duszniki-Zdrój (-4,8), gmina wiejska Nowa Ruda (-4,7) i Łądek-Zdrój (-4,2).

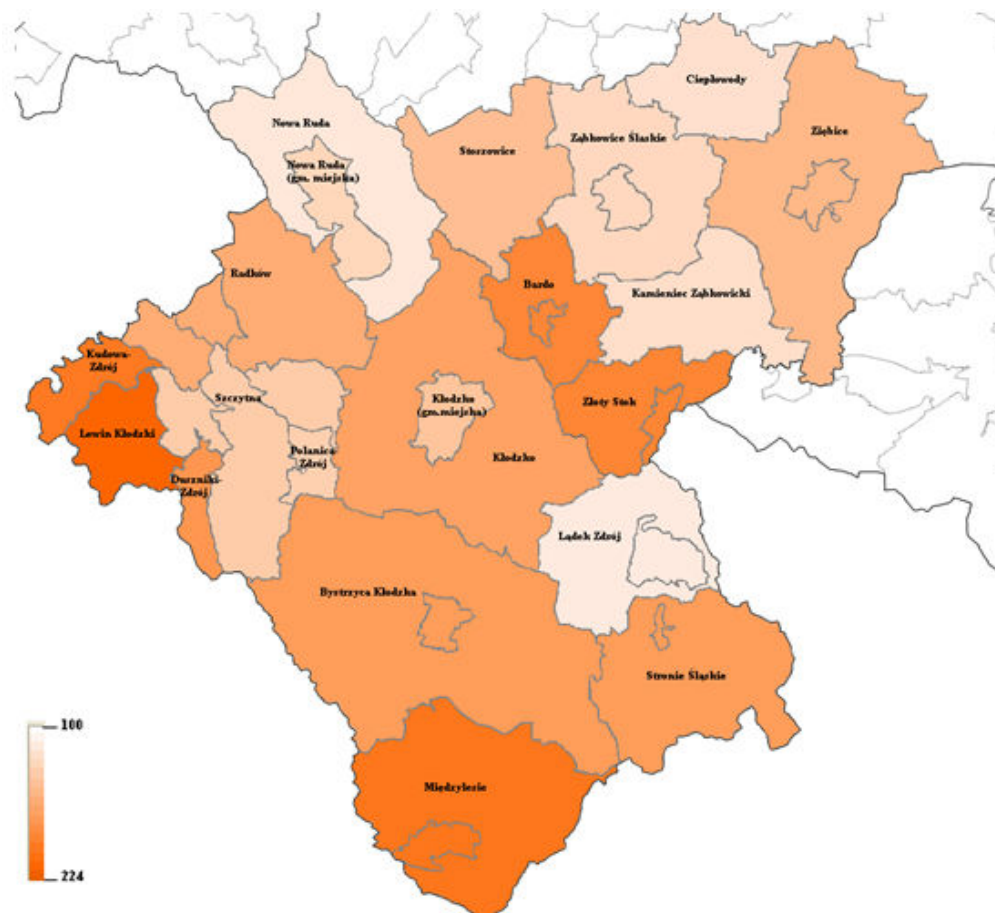
Przedstawione powyżej dane świadczą o starzeniu się społeczności Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do powstania luki demograficznej. Wówczas kolejne roczniki osiągające wiek aktywności zawodowej nie będą w stanie zastąpić osób opuszczających rynek pracy.

Rynek pracy

Przeprowadzona po 1989 r. restrukturyzacja gospodarki przejawiająca się likwidacją dominujących podmiotów gospodarczych, skutkowała pojawieniem się długotrwałego i strukturalnego bezrobocia. Kryzys przełomu lat 80/90 ubiegłego wieku dotknął kluczowe branże funkcjonujące na Obszarze Funkcjonalnym takie jak: przemysł wydobywczy (głównie górnictwo), przemysł chemiczny (tworzywa sztuczne i farby), przemysł włókienniczy, przemysł elektromaszynowy, przemysł przetwarzający lokalne surowce. W konsekwencji nastąpił wzrost ubóstwa, prowadzący do powstania negatywnych zjawisk takich jak np. wykluczenie społeczne.

Wskaźnik bezrobocia mierzony jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był w 2011 r. na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka wyższy niż na Dolnym Śląsku i wynosił 12,3%. Chociaż w latach 2004-2011 obserwujemy obniżenie tego wskaźnika we wszystkich gminach tworzących Obszar Funkcjonalny, to jednak w żadnej z gmin wskaźnik ten nie był niższy niż średnia dla regionu wynosząca 7,5%. W najkorzystniejszej sytuacji jest gmina Lądek Zdrój, która jako jedyna notuje jednocyfrowy wskaźnik bezrobocia wynoszący 9,7%. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się następujące gminy: Lewin Kłodzki (16,8%), Międzylesie (14,5%), Kudowa-Zdrój (14%), Złoty Stok (13,7%), Bardo (13,6%), Duszniki-Zdrój (13,5%), Bystrzyca Kłodzka (14,4%) i Stronie Śląskie (13,4%).

Rysunek 3. Wskaźnik bezrobocia Dolny Śląsk = 100, rok 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Problem bezrobocia potwierdzają również dane Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Nie ma danych dotyczących stopy bezrobocia w ujęciu gminnym, dlatego też wykorzystano informacje odnoszące się do powiatów. W marcu 2013 r. stopa bezrobocia wyniosła w powiecie kłodzkim 28,4%, a w powiecie ząbkowickim 25,1%. W analogicznym okresie stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 14,3%, a w województwie dolnośląskim – 14,5%. Dla porównania najniższa stopa bezrobocia była w powiecie ziemskim wrocławskim – 6,0% i we Wrocławiu – 6,2%. Oznacza to, że w stosunku do średniej krajowej poziom bezrobocia w powiecie kłodzkim wynosił – 198,6%, a w powiecie ząbkowickim – 175,5%. Utrzymująca się wysoka stopa bezrobocia może wynikać ze zmniejszającej się liczby podmiotów gospodarczych działających na Obszarze Funkcjonalnym, a zwłaszcza może być rezultatem spadku liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Jednocześnie wzrost liczby spółek niekoniecznie musi wpływać korzystnie na rynek pracy, zwłaszcza gdy w ramach działań innowacyjnych praca ludzka zastępowana jest wydajniejszymi technologiami.

Pomoc społeczna

Problemy z funkcjonowaniem rynku pracy powodują utrzymywanie się sfery ubóstwa i konieczność korzystania z pomocy społecznej. Zarówno na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, jak i w przypadku większości (17 z 21) gmin go tworzących wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej w 2011 r. przekraczał średnią w regionie. Na Obszarze Funkcjonalnym wskaźnik ten w 2011 r. wyniósł 9,3% przy 6,4% na Dolnym Śląsku. Jak już wspomniano wynika to z negatywnych zjawisk jakie towarzyszyły przemianom zapoczątkowanym w 1989 r. Odbudowa potencjału gospodarczego i przeniesienie pozytywnych skutków tych działań na sferę społeczną jest procesem długotrwałym. Zaznaczyć należy, że miejsc pracy utraconych w przemyśle nie da się szybko zastąpić miejscami pracy w turystyce chociażby ze względu na bariery kompetencyjne pracowników.

Powyższy problem w największym stopniu dotyczy gmin: Bardo (15%), Złoty Stok (14,9%), Lewin Kłodzki (14,1%), Kamieniec Ząbkowicki (13,1%), Stoszowice (12,3%), Bystrzyca Kłodzka (11,1%), Międzyzlesie (10,5%). W trzech gminach analizowany wskaźnik przyjmuje wartość poniżej średniej w regionie, a mianowicie w gminie Stronie Śląskie (5,2%), Szczytna (6,3%), Kudowa-Zdrój (6,3%). W gminie wiejskiej Nowa Ruda wskaźnik ten jest na poziomie Dolnego Śląska (6,4%).

Aktywność ludności

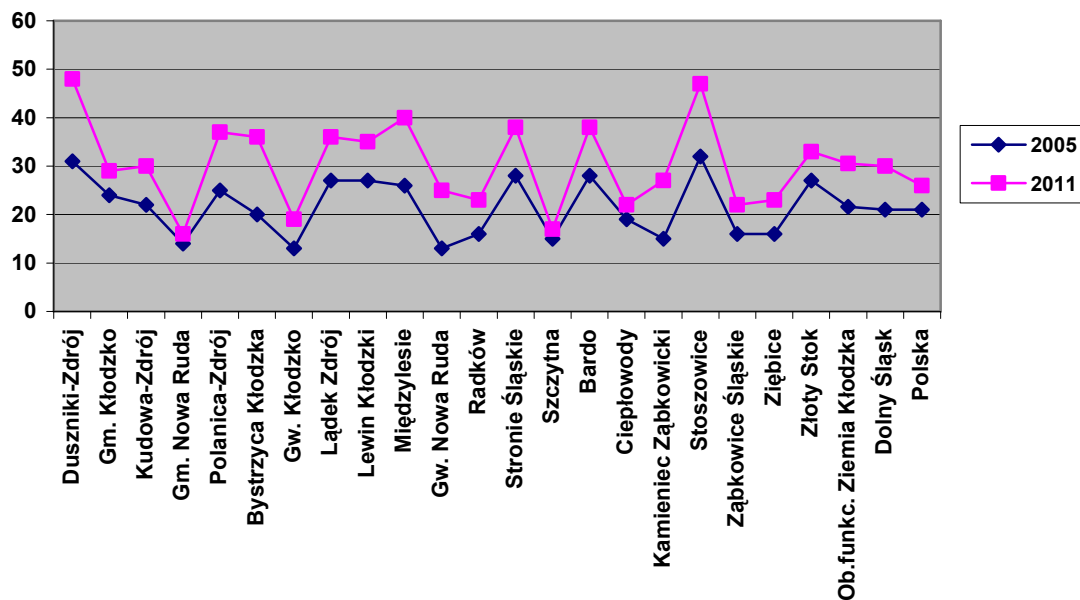
We współczesnym świecie kluczowym problemem przy analizie sfery społecznej jest określenie aktywności lokalnej. Aktywność społeczności lokalnej wynika z poziomu kapitału społecznego, a ten jest obecnie jednym z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego. Odzwierciedleniem aktywności społecznej jest rozwój organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń.

Aktywność społeczna mierzona liczbą organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców jest na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka wyższa niż Polsce i na Dolnym Śląsku. W 2011 r. wskaźnik aktywności społecznej na Obszarze Funkcjonalnym wynosił 30,5 podczas gdy na Dolnym Śląsku 30, a w Polsce 26. Jednakże o ile wzrost aktywności w stosunku do 2005 r. jest na Obszarze Funkcjonalnym (wskaźnik dynamiki 141,2) szybszy niż w kraju (123,8), to w porównaniu z regionem (142,9) Obszar Funkcjonalny rozwija się wolniej, co może skutkować relatywnym pogorszeniem jego sytuacji na tle Dolnego Śląska w przyszłości.

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka najwięcej organizacji pozarządowych, w stosunku do potencjału demograficznego, funkcjonuje w gminach: Duszniki-Zdrój (wskaźnik: 48), Stoszowice (47) i Międzyzlesie (40). Wysoki poziom wskaźnika utrzymuje się również w gminach: Bardo (38), Stronie Śląskie (38), Polanica-Zdrój (37), Lądek-Zdrój (36) i Bystrzyca Kłodzka (36). Ponadto wskaźnik nasycenia organizacjami pozarządowymi jest równy lub wyższy od średniej regionalnej również w takich gminach jak: Kudowa-Zdrój (30), Lewin Kłodzki (35) i Złoty Stok (33). W gorszej sytuacji znajdują się gminy: Nowa Ruda (16), Szczytna (17), gmina wiejska Kłodzko (19), Ciepłowody (22), Ząbkowice Śląskie (22), Radków (23), Ziębice (23), gmina wiejska Nowa Ruda (25), Kamieniec Ząbkowicki (27), Kłodzko (29). Wśród gmin o niższym niż regionalny wskaźnik aktywności społecznej, takie gminy jak: gmina wiejska Nowa Ruda (wskaźnik dynamiki:192,3), Kamieniec Ząbkowicki (180,0), gmina wiejska Kłodzko (146,2) i Radków (143,8) zanotowały szybsze niż na Dolnym Śląsku i na Obszarze Funkcjonalnym tempo rozwoju organizacji pozarządowych, w pozostałych gminach liczba organizacji pozarządowych rośnie wolniej, co będzie powodować (jeżeli ta tendencja się utrzyma) osłabienie ich potencjału społecznego, a w konsekwencji obniżenie potencjału rozwojowego. Niepokojący jest niski poziom wskaźnika aktywności społecznej w wiodących gospodarczo miastach Obszaru Funkcjonalnego takich jak: Kłodzko, Nowa Ruda i Ząbkowice Śląskie.

Na szczególną uwagę zasługują gminy Bystrzyca Kłodzka, Kamieniec Ząbkowicki i gmina wiejska Nowa Ruda, które w latach 2005-2011 zanotowały największy rozwój organizacji pozarządowych w stosunku do liczby ludności.

Wykres 3. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2005 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Edukacja

Potencjał społeczny w długim okresie budowany jest poprzez przełamywanie barier w zakresie dostępu do edukacji. Dotyczy to zwłaszcza okresu przedszkolnego. Dostęp do przedszkoli umożliwi również podjęcie zatrudnienia przez obojga rodziców, a tym samym sprzyja ograniczaniu sfery ubóstwa. W 2011 r. na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka funkcjonowały 64 przedszkola, dysponujące łącznie 5.679 miejscami. W stosunku do 2004 r. liczba przedszkoli zwiększyła się o 12 (dynamika 123), a liczba miejsc o 1.101 (dynamika 124). Jednocześnie liczba dzieci korzystających z opieki przedszkolnej wzrosła z 3.746 do 5.190 (dynamika 139). Z powyższych danych wynika, że w skali całego Obszaru Funkcjonalnego liczba oferowanych w przedszkolach miejsc jest większa niż liczba dzieci w nich zapisanych. W 2011 r. pozostało 489 miejsc wolnych.

Najwięcej przedszkoli (7) zlokalizowanych było w Kłodzku, Nowej Rudzie i Ząbkowicach Śląskich. Oferowały one łącznie 1.887 miejsc, z czego 885 miejsc oferowały przedszkola zlokalizowane w Kłodzku, 357 miejsc przedszkola funkcjonujące w Nowej Rudzie, a 645 przedszkola działające w Ząbkowicach Śląskich. W Kłodzku zarówno liczba przedszkoli, jak i miejsc wzrosła w stosunku do 2004 r., a wskaźnik dynamiki kształtował się odpowiednio na poziomie 140 i 154. W tym samym czasie liczba dzieci uczęszczających do przedszkola zwiększyła się z 499 do 765 (dynamika 153). Z dostępnych informacji wynika, że limit miejsc nie został wykorzystany. W 2011 r. pozostało wolnych 120 miejsc i to pomimo nasilających się działań rządowych zmierzających do objęcia opieką przedszkolną coraz młodszych roczników. W Nowej Rudzie w latach 2004-2011 liczba przedszkoli pozostała bez zmian, natomiast wzrosła liczba miejsc oraz liczba dzieci uczęszczających do przedszkola. W 2011 r. pozostało tylko 9 niewykorzystanych miejsc. W Ząbkowicach Śląskich w analizowanych latach liczba przedszkoli wzrosła z 6 do 7, jednak liczba miejsc w przedszkolach zmniejszyła się z 710 do 645 (wskaźnik dynamiki 91). Równocześnie liczba dzieci w przedszkolach także zmniejszyła się z 635 do 605, w rezultacie pomimo mniejszej liczby miejsc w przedszkolach nadal 40 miejsc pozostało wolnych.

W stosunku do 2004 r. w żadnej z gmin Obszaru Funkcjonalnego nie zmniejszyła się liczba przedszkoli, ale w dwóch gminach (Duszniki-Zdrój i Ząbkowice Śląskie) zredukowano liczbę miejsc w przedszkolach. W 14 gminach liczba przedszkoli w latach 2004-2011 pozostała bez zmian, a w trzech gminach tj. Łądku-Zdroju, Kamieńcu Ząbkowickim i Złotym Stoku nie zmieniła się liczba miejsc w przedszkolach.

Ze wszystkich gmin tworzących Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka, tylko trzy: Bystrzyca Kłodzka, Lewin Kłodzki i Bardo miały komplet dzieci w przedszkolach.⁴ W pozostałych przypadkach liczba miejsc przewyższała liczbę zapisanych dzieci, przy czym największe różnice wystąpiły w gminach: Kłodzko (120) i Kudowa-Zdrój (111).

Istotną kwestią związaną ze sferą społeczną jest edukacja. Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zaobserwować można ogólną tendencję zmniejszania się liczby uczniów. W latach 2004-2011 liczba uczniów szkół podstawowych spadła z 16.121 do 11.547, a gimnazjów z 9.900 do 6.980. Wprawdzie w analogicznym okresie zjawisko powyższe wystąpiło również na Dolnym Śląsku, to jednak na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka proces ten następuje szybciej. Wyjątkiem od powyższej reguły jest gmina Bardo, w której w latach 2004-2011 liczba uczniów szkół podstawowych wzrosła z 383 do

⁴ Z informacji otrzymanej z Gminy Radków wynika, że aktualnie liczba dzieci przewyższa liczbę wolnych miejsc w przedszkolach. Na miejsce w przedszkolu oczekuje ok. 30 dzieci.

426 (wskaźnik dynamiki – 111) oraz Kłodzko gdzie liczba gimnazjalistów zwiększyła się z 1.139 do 1.271 (112).

W przypadku szkolnictwa podstawowego największe natężenie niniejszego zjawiska zaobserwować można w gminach Łądek-Zdrój (wskaźnik dynamiki 54) i Międzyzlesie (60). W najmniejszym stopniu dotknęło ono gminy: Kłodzko (82), Kudowa-Zdrój (80) i Ziębice (79). W przypadku gimnazjów w najgorszej sytuacji znajdują się gminy: gmina wiejska Kłodzko (14), Kudowa-Zdrój (58) i Duszniki-Zdrój (59), w najlepszej (poza Kłodzkiem) gminy: Bystrzyca Kłodzka (80), Ząbkowice Śląskie (77) i Polanica Zdrój (75). Aktualna sytuacja szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka wynika nie tylko z obserwowanego niżu demograficznego ale również z odpływu ludności spowodowanej sytuacją ekonomiczną.

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka w latach 2004-2011 nastąpił nieznaczny rozwój gimnazjalnej infrastruktury edukacyjnej (mierzonej liczbą szkół) oraz spadek liczby szkół podstawowych. W 2011 r. na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka istniały 82 szkoły podstawowe, funkcjonowało również 55 gimnazjów. W stosunku do 2004 r. wskaźnik dynamiki wynosił odpowiedni 88 i 104. Najwięcej szkół zlokalizowanych było w: Kłodzku (7 i 9), Bystrzycy Kłodzkiej (9 i 4), gminie wiejskiej Nowa Ruda (7 i 4) i Ząbkowicach Śląskich (7 i 4). Najmniej szkół działało w gminach: Duszniki-Zdrój (1 i 1), Lewin Kłodzki (1 i 1), Stronie Śląskie (1 i 1), Ciepłowody (1 i 1) i Złoty Stok (1 i 1).

Odmienne problem stanowi sytuacja szkolnictwa zawodowego. Zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r. Dolny Śląsk powinien w większym stopniu rozwijać przemysł. Jednak rozwój przemysłu wymaga posiadania kadr, które mogą zapewnić zasadnicze szkoły zawodowe. W latach 2004-2011 liczba uczniów w szkołach zawodowych dla młodzieży na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zwiększyła się z 844 do 1.104. Najwięcej uczniów kształciło się w szkołach zawodowych zlokalizowanych w gminach; Kłodzko (410 uczniów), Ząbkowice Śląskie (213), Bystrzyca Kłodzka (146) i Nowa Ruda (133). Poza tym szkolnictwo zawodowe dla młodzieży funkcjonowało również w gminach: Kudowa-Zdrój (69), Ziębice (68), gmina wiejska Nowa Ruda (45) i Stronie Śląskie (20). W porównaniu do 2004 r. w pięciu gminach Obszaru Funkcjonalnego zanotowano wzrost liczby uczniów szkół zawodowych (Kłodzko, Kudowa-Zdrój, Nowa Ruda, Bystrzyca Kłodzka, Ziębice), a w trzech gminach nastąpiło zmniejszenie liczby uczniów (gmina wiejska Nowa Ruda, Stronie Śląskie, Ząbkowice Śląskie). Najszybsze tempo wzrostu liczby uczniów szkół zawodowych zanotowano w Nowej Rudzie (wskaźnik dynamiki 214,5), najgłębszy regres szkolnictwa zawodowego odnotowano w Ząbkowicach Śląskich (93,8).

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka szkolnictwo ponadgimnazjalne funkcjonuje w 12 gminach, z czego w 6 gminach (Kłodzko, Kudowa-Zdrój, Nowa Ruda, Bystrzyca Kłodzka, Ząbkowice Śląskie i Ziębice) funkcjonują zarówno licea ogólnokształcące jak i średnie szkoły zawodowe. W dwóch gminach (Duszniki-Zdrój i Łądek-Zdrój) znajdują się wyłącznie licea ogólnokształcące, a w czterech (Polanica-Zdrój, gmina wiejska Nowa Ruda, Stronie Śląskie i Ząbkowice Śląskie) tylko średnie szkoły zawodowe.

O jakości kształcenia na Obszarze Funkcjonalnym świadczy średnia zdawalność matur. Średnia zdawalność matur, mierzona jako iloraz liczby osób zdających przez liczbę osób przystępujących do egzaminu wynosiła w 2011 r. 70,5% i była niższa zarówno od średniej wojewódzkiej (71,9%), jak i średniej krajowej (73,3%). Zaznaczyć jednak należy, że zdawalność matur odmiennie kształtowała się w średnich szkołach zawodowych i liceach ogólnokształcących. W średnich szkołach zawodowych zdawalność matur na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka wynosiła w 2011 r. 52,1%. Najgorzej pod tym względem

prezentowały się szkoły z Kudowy-Zdroju (13%) i gminy wiejskiej Nowa Ruda (20%), najlepiej z gmin: Ziębice (88%), Ząbkowice Śląskie (73%) i Polanica-Zdrój (73%). W przypadku liceów ogólnokształcących średnia zdawalność matur na Obszarze Funkcjonalnym wyniosła w analogicznym roku 93,5%. W gminach Bystrzyca Kłodzka, Łądek-Zdrój i Ząbkowice Śląskie zdawalność matur wyniosła 100%. Najniższa zdawalność była w gminie Ziębice (86%).

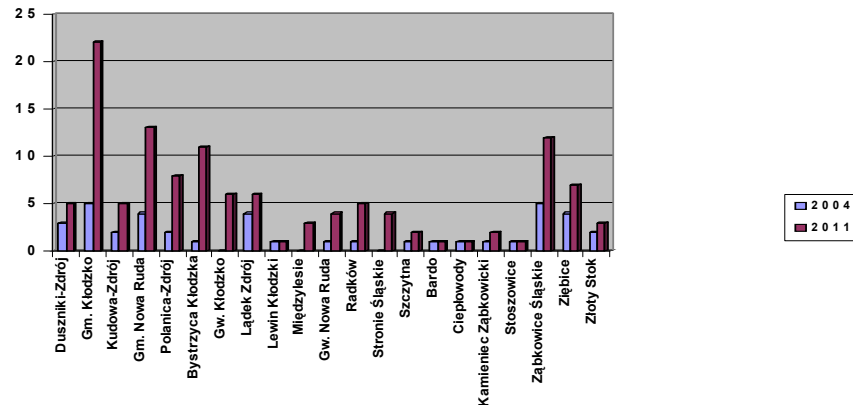
Dodatkowo pamiętać należy, że współczesna gospodarka wymaga podnoszenia kwalifikacji przez całe życie. Dlatego też ważna jest możliwość podnoszenia kwalifikacji w szkołach policealnych dla dorosłych. W 2011 r. szkoły takie funkcjonowały w 8 gminach Obszaru Funkcjonalnego, a łączna liczba słuchaczy wyniosła 1.367. W stosunku do 2004 r. liczba słuchaczy wzrosła o 16%. Największa liczba słuchaczy była w Kłodzku 1.130 (ok. 83% ogółu), najmniejsza w gminie wiejskiej Kłodzko – 8 (0,6%).

Rozwój gospodarki opartej na nowych technologiach wymaga współpracy świata biznesu i nauki. Jednak możliwości rozwoju szkolnictwa wyższego na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka są mocno ograniczone. Na Obszarze Funkcjonalnym znajduje się Wydział Turystyki Wyższej Szkoły Zarządzania Edukacja we Wrocławiu, oraz Wydział Zamiejscowy w Kłodzku Dolnośląskiej Szkoły Wyższej. Uczelnie te nastawione są na kształcenie studentów, w mniejszym stopniu na badania, w tym o potencjale komercyjnym. Dodatkowo kadre naukową w większości stanowią pracownicy wrocławskich lub jeleniogórskich uczelni, prowadzący badania w swoich macierzystych jednostkach. Również studenci preferują naukę we Wrocławiu, który oferuje nie tylko większe możliwości studiowania ale także bogatą ofertę kulturalną i rozrywkową.

Wprawdzie nie ma danych dotyczących studiujących w ujęciu gminnym i powiatowym, to jednak potwierdzeniem powyższej tezy są informacje dostępne dla całego podregionu wałbrzyskiego. W latach 2004-2011 liczba studiujących zmniejszyła się w podregionie wałbrzyskim z 9.668 do 6.981. W 2011 r. wskaźnik „absolwenci szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców” wynosił 32, przy czym w kluczowych z punktu widzenia przyszłości dziedzinach czyli naukach technicznych i medycznych wynosił on odpowiedni: 0 i 1. Dla porównania wskaźnik ten dla Dolnego Śląska wynosił 147, dla nauk technicznych 11 i medycznych również 11.

Zdrowie

Na potencjał sfery społecznej duży wpływ ma infrastruktura zdrowotna. Analiza tego problemu napotyka na duże bariery z uwagi na brak danych publikowanych dla gmin. Z dostępnych informacji wynika, że na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka w latach 2004-2011 zwiększyła się liczba zakładów opieki zdrowotnej z 40 do 122. W ujęciu gminnym, 17 gmin zanotowało wzrost liczby placówek, a w 4 (Lewin Kłodzki, Bardo, Ciepłowody, Stoszowice) utrzymał się stan z 2004 r. Najwięcej placówek zlokalizowanych jest w Kłodzku (22), Bystrzycy Kłodzkiej (14), Nowej Rudzie (13) i Ząbkowicach Śląskich (12). W powyższych gminach funkcjonuje 50% wszystkich zakładów opieki zdrowotnej zlokalizowanych na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka. W przeciągu siedmiu lat udział ten zwiększył się, gdyż w 2004 r. wynosił 37,5%.

Wykres 4. Zakłady opieki zdrowotnej na Obszarze funkcjonalnym Ziemia Kłodzka w latach 2004 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Wskaźnikiem, który odzwierciedla dostępność ludności do opieki medycznej jest liczba łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców. W powiatach kłodzkim i ząbkowickim w 2011 r. wyniósł on odpowiednio 56,4 i 14,6. W przypadku powiatu Kłodzkiego wskaźnik ten jest wyższy niż dla Dolnego Śląska (48,4), co więcej w przeciwieństwie do wskaźnika regionalnego w stosunku do 2004 r. nastąpił jego wzrost. W przypadku powiatu ząbkowickiego wskaźnik ten kształtuje się wyraźnie poniżej wskaźnika regionalnego. Na plus uznać należy, że wzrósł w stosunku do 2004 r., gdyż wówczas wynosił tylko 12,9.

Kultura

W dzisiejszych czasach szczególnie istotne znaczenie dla sytuacji społeczno-gospodarczej danego terytorium ma potencjał kulturalny. Zwłaszcza jeżeli przyjmiemy, że podstawą rozwoju tzw. przemysłów kreatywnych jest klasa twórcza, która podejmując decyzję o miejscu osiedlenia się bierze pod uwagę poziom kultury. Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka funkcjonuje 5 kin (4 w powiecie kłodzkim i 1 w Ząbkowicach Śląskich). Potencjał kulturalny Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka uzupełniają lokalne ośrodki kultury, niejednokrotnie finansowane przez gminy i użytkujące ich majątek. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego w 2011 r. znajdowało się 6 muzeów (138.059 zwiedzających), 22 instytucje kultury oraz 126 zespołów artystycznych. Jednocześnie na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka odbywają się liczne imprezy kulturalne takie jak: Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach-Zdroju, Festiwal Moniuszkowski w Kudowie-Zdroju, Międzynarodowy Festiwal Tańca – Lato Baletowe w Łądku-Zdroju, Międzynarodowy Festiwal „Zderzenie” w Kłodzku, Noworudzki Filmowy Zawrót Głowy, Festiwal „Gitariada” w Kłodzku, Przegląd Filmów Górskich im. A. Zawady w Łądku-Zdroju, Międzynarodowy Folk Festiwal „Tęcza Polska” w Polanicy-Zdroju, Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny w Nowej Rudzie, Międzynarodowe Koncerty Muzyki Organowej i Kameralnej w Kłodzku, „Lato Jaskiniowców” w Kletnie, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Uzdrowskiej „Muzyka Świata” w Polanicy-Zdroju,

Międzynarodowy Przegląd Młodzieżowych Teatrów Ulicznych „Bystrzak” w Bystrzycy Kłodzkiej, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Barokowej w Kłodzku, Międzynarodowy Festiwal Sztuk „Zdroje Kultury” w Polanicy-Zdroju, Święto Papieru w Dusznikach-Zdroju, Prezentacje Kultury Ludowej Ziem Pogranicza „Róża Kłodzka” w Pstrążnej, Dni Twierdzy Kłodzkiej, Festiwal im. Ignacego Reimanna w Wambierzycach (gmina Radków), Święto Twierdzy w Srebrnej Górze, Weekend z Frankensteinem, Srebrnogórska Majówka, Prezentacje Gospodarcze Ziemi Ząbkowickiej, powiatowe Rajdy Rowerowe (Ząbkowice Śląskie).

3. Sfera infrastrukturalna

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Na przestrzeni lat 2004-2011 odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka nieznacznie wzrósł z 77,1% do 78,5% (wskaźnik dynamiki 102,6). Zwiększyła się również dostępność do sieci kanalizacyjnej z 42,7% do 46,3% (dynamika 108,4). Nadal jednak podstawowe wskaźniki dostępności do omawianych mediów kształtują się poniżej średniej w regionie, która wynosi odpowiednio 91,5% i 68,1%. Choć przyrost infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na Obszarze Funkcjonalnym jest szybszy niż w regionie to jednak nie można stwierdzić aby dystans ten uległ wyraźnemu zmniejszeniu.

Sytuacja na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka jest mocno zróżnicowana. Dotyczy to zwłaszcza podziału na miasta i obszary wiejskie. W najmniejszym zakresie dostęp do sieci wodociągowej posiadają mieszkańcy: obszaru wiejskiego gminy Łądek-Zdrój (11,8%), obszaru wiejskiego gminy Międzyzlesie (37,5%)⁵, obszaru wiejskiego gminy Stronie Śląskie (40,4%), gminy wiejskiej Kłodzko (43%), obszaru wiejskiego gminy Bystrzyca Kłodzka (49,8%), gminy Kamieniec Ząbkowicki (49,1%). Z danych statystycznych wynika, że w większości wymienionych wyżej gmin nie nastąpiła wyraźna zmiana (od 2004 r.) dostępności ludności do sieci wodociągowej. Wyjątek stanowi gmina wiejska Kłodzko oraz obszar wiejski gminy Łądek-Zdrój, w których to wskaźnik dynamiki przyrostu infrastruktury wodociągowej był wyraźnie wyższy niż w regionie i wynosił odpowiednio 124,6 i 120,4. Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka istnieją także miasta, w których 98% gospodarstw domowych ma dostęp do sieci wodociągowej (Łądek-Zdrój, Radków, Złoty Stok).

W przypadku dostępności do sieci kanalizacyjnej Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka znajduje się w znacznie gorszej sytuacji niż województwo. Wynika to m.in. z położenia Obszaru Funkcjonalnego i kosztów związanych z budową i eksploatacją sieci kanalizacyjnych. Z powyższego wynika, że barierą w rozwoju sieci kanalizacyjnej na Obszarze Funkcjonalnym nie jest wyłącznie brak środków na inwestycje ale także rozproszenie zrzutów ścieków oraz koszt późniejszego utrzymania sieci.

Na obszarach wiejskich czterech gmin (Bystrzyca Kłodzka, Łądek-Zdrój, Szczytna, Złoty Stok) sieć kanalizacyjna nie funkcjonuje. W pozostałych przypadkach w najmniejszym zakresie sieć kanalizacyjna rozwinięta jest: w gminie wiejskiej Nowa Ruda (5,5%), w gminie Kamieniec Ząbkowicki (9,2%), na obszarze wiejskim gminy Ziębice (10,5%), w gminie Ciepłowody (10,8%), na obszarze wiejskim gminy Ząbkowice Śląskie (11,2%), na obszarze

⁵ Według informacji uzyskanej ze Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej odsetek ludności korzystającej z wodociągów na obszarze wiejskim gminy Międzyzlesie wynosi 48%.

wiejskim gminy Międzyzlesie (11,5%). W stosunku do 2004 r. najwyższą dynamikę w rozwoju sieci kanalizacyjnej osiągnęła gmina Ciepłowody (wskaźnik dynamiki (415,4), gmina wiejska Nowa Ruda (239,1) oraz gmina Kamieniec Ząbkowicki (137,3). W pozostałych przypadkach zmiana nie nastąpiła lub była nieznaczna. Procentowo największy dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadają gospodarstwa domowe w miastach: Ząbkowice Śląskie (92%), Polanica-Zdrój (89,1%), Kłodzko (87,9%), Lądek-Zdrój (85,8%), Stronie Śląskie (85,1%), Złoty Stok (80,9%).

Z oczyszczalni ścieków korzysta przeszło 58% mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka (średnia dla województwa dolnośląskiego wynosi: 77%), przy czym w miastach odsetek ten wynosi ponad 94%, a na obszarach wiejskich niespełna 17%. W stosunku do 2004 r. odsetek mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego korzystających z oczyszczalni ścieków pozostał praktycznie na niezmiennym poziomie. Jednak zaznaczyć należy, zwiększył się on (z 62,7 do 66,2%) w przypadku powiatu kłodzkiego, a zmniejszył się w powiecie ząbkowickim (z 53,4 do 50,7%).

Gospodarka odpadami

Kolejną kwestią wymagającą analizy jest problem gospodarki odpadami prowadzonej na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka. Na Obszarze Funkcjonalnym zbierane jest rocznie 61.260 ton odpadów zmieszanych. Od 2005 r. ilość zbieranych odpadów w przeliczeniu na jednego mieszkańca zmniejszyła się z 313 do 260 kg.

W Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka zaplanowano budowę instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów w gminach Szczytna i Radków. Zgodnie z posiadanymi informacjami, inwestycja powyższa realizowana jest w gminie Radków, w której to jednocześnie funkcjonuje zbudowana w latach 2011-2013 Rejonowa Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych (składowisko odpadów). Poza tym planowana jest również budowa instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w: gminie wiejskiej Kłodzko (Szalejów Górny), Nowej Rudzie i gminie Radków (Ścinawka Dolna).

Równocześnie z analizy dokumentu wynika, że budowane sortownie odpadów komunalnych w Nowej Rudzie i Bystrzycy Kłodzkiej nie będą spełniać wymogów stawianych RIPOK. Aktualnie regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych zlokalizowana jest poza Obszarem Funkcjonalnym – w Świdnicy.

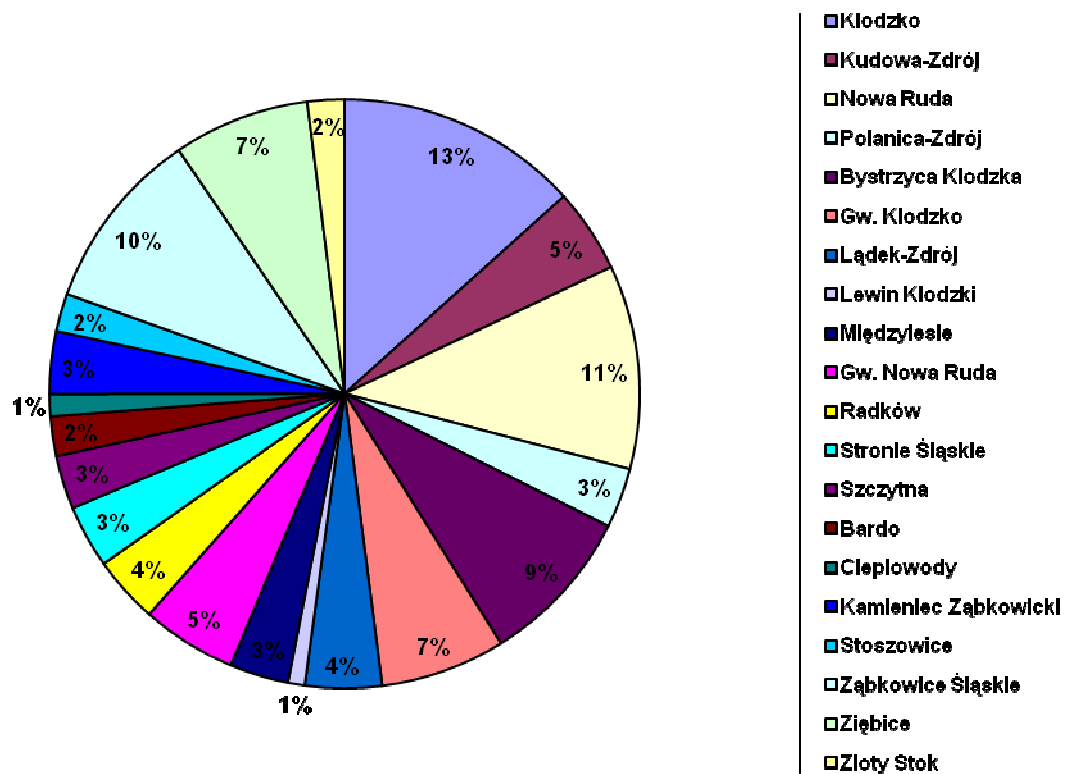
Jednocześnie zaznaczyć należy, że gminy: Kamieniec Ząbkowicki, Lądek-Zdrój, Stronie Śląskie i Złoty Stok zgłosiły akces do regionów gospodarki komunalnej województwa opolskiego i obowiązuje je system gospodarki odpadami komunalnymi określony w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego. Zgodnie z zapisami niniejszego planu w Lądku-Zdroju funkcjonuje instalacja przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów. Do końca 2017 r. w Lądku-Zdroju ma powstać kompostownia regionalna.

Na uwagę zasługuje również fakt, że gminy: Ciepłowody i Ziębice należą do Związku Międzygminnego Ślęza-Oława, który to przejął wszystkie prawa i obowiązki związane z gospodarką odpadami komunalnymi. Przedsięwzięcie realizowane będzie w dwóch lokalizacjach, w miejscowości Gać, gdzie w zakładzie gospodarki odpadami obsługiwane będą docelowo wszystkie gminy należące do Związku oraz w Wąwolnicy, w której zaplanowana stacja przeładunkowa obsługiwać będzie m.in. miasto i gminę Ziębice i gminę Ciepłowody.

Infrastruktura mieszkaniowa. Rewitalizacja obszarów cennych kulturowo i przemysłowych

W latach 2005-2010 zarówno na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka jak i we wszystkich gminach tworzących go nastąpił wzrost zasobów mieszkaniowych. Na Obszarze Funkcjonalnym zasoby mieszkaniowe wzrosły z 83.537 do 85.258 (wskaźnik dynamiki 101,1). Jednak wzrost ten następował wolniej niż w całym województwie (105,5). W największym stopniu zasoby mieszkaniowe powiększyły gminy: Lewin Kłodzki (104,8), Polanica-Zdrój (104,4), Stronie Śląskie (103,2), gmina wiejska Kłodzko (103,1), Szczytna (103,1). W najmniejszym stopniu niniejsze zjawisko wystąpiło w gminach: Ciepłowody (100,9), Nowa Ruda (101,1), Kamieniec Ząbkowicki (104,4) i Ziębice (101,4). Znamienne jest, że w żadnej z gmin tworzących Obszar Funkcjonalny, wskaźnik wzrostu zasobów mieszkaniowych nie przekroczył wskaźnika regionalnego oraz krajowego (105,1). Relatywnie wolny przyrost zasobów mieszkaniowych na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka prowadzi do sytuacji, w której trzon zasobów mieszkaniowych stanowią mieszkania znajdujące się w budynkach stawianych z wykorzystaniem tradycyjnych technologii, co rodzi potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących standardów. Należy się spodziewać rosnących kosztów remontów nieruchomości, gdyż będzie postępowała ich dekapitalizacja.

Wykres 5. Procentowy udział zasobów mieszkaniowych Obszaru funkcjonalnego-Ziemia Kłodzka w roku 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Jednocześnie zgodnie z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka znajdują się cenne historycznie i kulturowo układy przestrzenne wymagające ochrony i rewaloryzacji. W myśl przyjętej klasyfikacji są to układy przestrzenne zaliczone do:

- Strefy „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej – założenia przestrzenne Barda, Bystrzyca Kłodzkiej, Kamieńca Ząbkowickiego, Kłodzka, Międzylesia, Radkowa, Ziębic, Ząbkowice Śląskich;
- Strefy „B” – częściowej ochrony konserwatorskiej – założenia przestrzenne Dusznik-Zdroju, Kudowy-Zdroju, Łądka-Zdroju, Nowej Rudy, Polanicy Zdroju, Stronia Śląskiego, Złotego Stoku.

Dodatkowo na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka znajdują się dzielnice uzdrowskie objęte ochroną konserwatorską w: Łądku-Zdroju, Kudowie-Zdroju, Polanicy-Zdroju, Dusznikach-Zdroju, Długopolu-Zdroju i Międzygórze.

Poza tym na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka planowana jest również lokalizacja parków i rezerwatów kulturowych. Proponowane jest ustanowienie następujących parków i rezerwatów:

- Park Kulturowy Kotliny Kłodzkiej – obszar o wysokich walorach krajobrazu naturalnego i kulturowego;
- Rezerwat Kulturowy Bardo – układ miejski Barda wraz z zespołem pielgrzymkowym;
- Rezerwat Kulturowy Rejonu dawnej Śląskiej Kolei Górskiej na odcinku Wałbrzych Główny – Nowa Ruda – Kłodzko – zespół cennych, kolejowych budowli inżynierskich;
- Rezerwat kulturowy – Opactwo Cysterskie w Henrykowie wraz z parkiem.

Infrastruktura drogowa i kolejowa. Dostępność komunikacyjna

Kluczowy dla sytuacji Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka jest rozwój infrastruktury drogowej. Zewnętrzny układ infrastruktury drogowej tworzony jest przez sieć dróg krajowych i wojewódzkich. Do najważniejszych dróg zaliczyć należy: drogę międzynarodową E 67 (nr 8), drogę krajową 46 (Kłodzko – Szczekociny), drogę wojewódzką Grodków – Świdnica, drogi nr 33 oraz nr 381. Szczególnie istotne znaczenie zwłaszcza ze względu na potencjał turystyczny ma droga wojewódzka 389 (Droga Sudecka) łącząca drogę krajową nr 8 na Przełęczy Polskie Wrota z drogą nr 33 w Międzylesiu.

Większość znajdujących się na Obszarze Funkcjonalnym dróg posiada niskie parametry techniczne, a ich stan określić można jako dostateczny lub zły. Podstawowym mankamentem jest fakt, że są to przeważnie drogi jedno-jezdniowe, niewystarczające w czasach wzmożonego rozwoju transportu samochodowego. Drogi te nie gwarantują odpowiedniej przepustowości, a tym samym mogą być barierą rozwoju gospodarki.

Wewnętrzny układ komunikacyjny tworzą drogi powiatowe i gminne. GUS nie publikuje informacji dotyczących infrastruktury drogowej w ujęciu gminnym. Punktem odniesienia sytuacji na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka mogą być informacje dostępne dla powiatów kłodzkiego i ząbkowickiego. W latach 2004-2011 łączna długość dróg gminnych o twardej nawierzchni zmniejszyła się w powiecie kłodzkim z 588,5 km do 552,5 km. Zmniejszyła się również długość gminnych dróg gruntowych ze 133,6 do 121,2 km. W przypadku dróg powiatowych nastąpił nieznaczny wzrost ich długości z 705 do

711 km.⁶ W tym samym czasie łączna długość gminnych dróg o twardej nawierzchni zmniejszyła się również w powiecie ząbkowickim z 174,2 km do 145,5 km. Zmniejszyła się także długość gminnych dróg gruntowych (o ok. 15 km) i dróg powiatowych o twardej nawierzchni (o 2 km).

Jednocześnie zarówno drogi gminne, jak i powiatowe, wojewódzkie i krajowe wymagają zasadniczych remontów lub modernizacji. Dodatkowo górski charakter determinuje słabą dostępność komunikacyjną poszczególnych gmin Obszaru Funkcjonalnego.

Uzupełnienie sieci dróg stanowi transport kolejowy. Układ połączeń kolejowych Obszaru Funkcjonalnego stanowią następujące linie:

- Wrocław Gł. – Kamieniec Ząbkowicki – Kłodzko – Międzylesie/Lichkov (przejście graniczne z Republiką Czeską),
- Kłodzko Gł. – Nowa Ruda – Wałbrzych,
- Kłodzko Nowe – Kudowa Zdrój,
- Kłodzko Nowe – Stronie Śląskie,
- Ścinawka Średnia – Słupiec.

Stan infrastruktury kolejowej na Obszarze Funkcjonalnym uznać można najwyżej za przeciętny. Dotyczy to zarówno obiektów dworcowych, jak i linii kolejowych. Stan linii kolejowych przekłada się na dopuszczalną prędkość pociągów, a ta na atrakcyjność tego środka lokomocji. Stopniowe wygaszanie pasażerskich przewozów osobowych na liniach lokalnych pogarsza dostępność komunikacyjną i konkurencyjność Obszaru Funkcjonalnego w stosunku do innych subregionów. Szansą na odwrócenie niekorzystnych zmian jest rewitalizacja linii kolejowych z wykorzystaniem zewnętrznych źródeł finansowania. Przykładem niniejszych działań jest rewitalizacja ze środków RPO WD 2007-2013 linii kolejowej Kłodzko-Kudowa Zdrój. Przykładem pozytywnych zmian w zakresie infrastruktury kolejowej jest także odbudowa linii kolejowej na trasie Ścinawka Średnia – Tłumaczów, co w przyszłości może ułatwić połączenie z Czechami oraz pow. wałbrzyskim (do wybudowania pozostało po stronie polskiej ok. 1 km, a po stronie czeskiej ok. 0,8 km.).

Potencjałem do wykorzystania w przyszłości jest istniejące lotnisko polowe w Bystrzycy Kłodzkiej oraz lądowisko dla helikopterów w Kłodzku i Ząbkowicach Śląskich. Dodatkowo istnieje również możliwość powstania lotniska w bezpośrednim sąsiedztwie Kłodzka.

Infrastruktura drogowa i kolejowa wpływa na dostępność gmin Obszaru Funkcjonalnego dla pasażerów komunikacji publicznej. System transportu zbiorowego osób, bazujący wcześniej na kolei i komunikacji autobusowej, obecnie opiera się głównie na transporcie autobusowym. Przy czym środek ciężkości przesuwa się w stronę sektora prywatnego. Powstaje coraz więcej prywatnych firm przewozowych, które obsługują lokalne linie komunikacyjne w rejonie Kłodzka, Nowej Rudy i Polanicy Zdrój oraz linie komunikacyjne biegnące z powiatu kłodzkiego do innych miejscowości w kraju. Również w przypadku powiatu ząbkowickiego nastąpił rozwój prywatnych firm przewozowych, które obsługują lokalne linie komunikacyjne. Zauważalny jest natomiast brak systemu transportu zbiorowego obsługującego turystykę.

Infrastruktura energetyczna

Czynnikiem wpływającym na sytuację społeczno-gospodarczą na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka jest infrastruktura energetyczna. Jak wynika z danych

⁶ Dane z BDL skorygowano na podstawie informacji uzyskanych ze Starostwa Powiatowego w Kłodzku.

publikowanych przez Tauron Dystrybucja S.A. (stan na marzec 2013 r.) moc przyłączeniowa poszczególnych powiatów, w skład których wchodzi gminy tworzące Obszar Funkcjonalny przedstawia się następująco: kłodzki 24 MW, ząbkowicki 59 MW. Zgodnie z planami przedsiębiorstwa w 2017 r. moc przyłączeniowa powyższych powiatów powinna się zmniejszyć i kształtować odpowiednio na poziomie: 12 MW i 31 MW. Dodatkowo kluczowym problemem, zwłaszcza w kontekście polityki Unii Europejskiej, jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE). Na podstawie „Studium uwarunkowań przestrzennych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie dolnośląskim” stwierdzić można, że OZE bazujące na potencjale wiatru wykorzystywane są (lub jest zgoda na budowę instalacji) w: Ciepłowodach (farma wiatrowa), Nowej Rudzie (farma wiatrowa), Międzylesiu (farma wiatrowa). Potencjalnie energetyka wiatrowa może również rozwijać się w gminach Stoszowice i Ziębice. Elektrownie wodne działają zarówno w powiecie kłodzkim, jak i ząbkowickim. W powiecie kłodzkim funkcjonuje 14 elektrowni o mocy do 0,3 MW (łącznie moc elektrowni 1,237 MW) oraz jedna elektrownia o mocy do 1 MW (faktyczna moc 0,465 MW). W powiecie ząbkowickim działają dwie elektrownie o mocy do 1 MW (łącznie moc 1,040 MW) i jedna elektrownia o mocy do 5 MW (1,560 MW).

Dodatkowo w gminach Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Nowa Ruda, Łądek-Zdrój, Kłodzko, Złoty Stok wykorzystywana była energia słoneczna, a w Łądku-Zdroju i Kłodzku także ciepło otoczenia.

Pamiętać należy, że po 1945 r. doprowadzono do zamknięcia, a następnie dekapitalizacji wielu małych zakładów wodnych, których odtworzenie jest już niemożliwe. Pozostaje realizacja obiektów – mikroenergetyki wodnej (obiekty o mocy do 50 kW) i minienergetyki wodnej (obiekty o mocy 50 kW do 1 MW) jako elektrowni z naturalnym dopływem wody spiętrzonych budowlami wodnymi.

Infrastruktura teleinformatyczna

Współcześnie kluczowe znaczenie dla rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka ma cyfryzacja rozumiana jako powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu zgodnie z założeniami strategii „Europa 2020” (a zwłaszcza inicjatywy Europejska Agenda Cyfrowa), w tym wolny dostęp do Internetu w przestrzeni publicznej. Jak wynika z dotychczas przeprowadzonych badań, dostęp do szerokopasmowego Internetu mierzony jako średnia liczba zgłoszeń o braku dostępu do Internetu na 10 tys. gospodarstw domowych jest zwłaszcza w powiecie w kłodzkim niski.

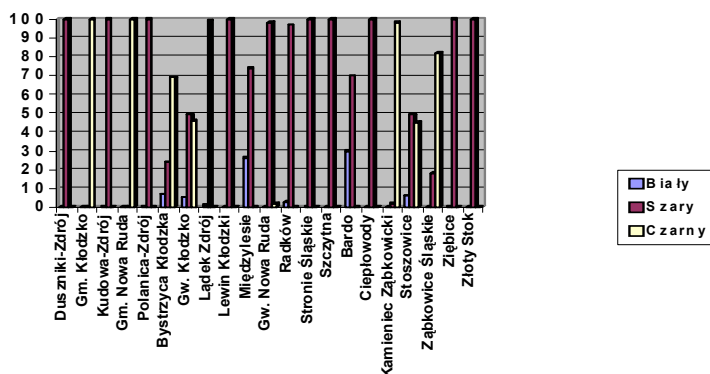
Dodatkowych danych dotyczących dostępu do Internetu na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka dostarcza analiza studium wykonalności dla projektu „Likwidacja obszarów wykluczenia informacyjnego i budowa Dolnośląskiej Sieci Szkieletowej”. Zgodnie z przyjętą w dokumencie nomenklaturą obszary dzieli się na:

- „białe” (B): całkowity brak infrastruktury szkieletowo-dystrybucyjnej (punktów dystrybucyjnych) niezbędnej do zapewnienia podaży usług szerokopasmowego dostępu do Internetu na założonym poziomie, a także brak przedsiębiorców telekomunikacyjnych świadczących takie usługi;
- „szare” (S): istnieje infrastruktura szkieletowo-dystrybucyjna tylko jednego operatora telekomunikacyjnego (zazwyczaj operatora „zasiedziałego”), co oznacza istnienie punktów dystrybucyjnych tylko jednego operatora na danym terenie i brak konkurencji na poziomie infrastruktury szkieletowo-dystrybucyjnej; w poszczególnych miejscowościach usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu są oferowane przez jednego przedsiębiorcę telekomunikacyjnego albo przez kilku przedsiębiorców, korzystających jednak z usług hurtowych tego samego operatora infrastruktury szkieletowo-dystrybucyjnej;

- „czarne” (C): istnieje infrastruktura szkieletowo-dystrybucyjna co najmniej dwóch operatorów telekomunikacyjnych umożliwiająca zapewnienie podaży usług szerokopasmowego dostępu do Internetu na założonym poziomie (istnieją tam zatem co najmniej dwa punkty dystrybucyjne różnych operatorów), a usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu są oferowane poprzez konkurujących ze sobą przedsiębiorców telekomunikacyjnych.

Na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka dominują obszary „szare” obejmujące 70,5% powierzchni całego Obszaru Funkcjonalnego. Obszary „czarne” o najlepiej rozbudowanej infrastrukturze obejmują 25,8%. Tereny całkowicie pozbawione infrastruktury niezbędnej do zapewnienia usług dostępu do szerokopasmowego Internetu stanowią 3,7%. W najkorzystniejszej sytuacji są gminy: Kłodzko i Nowa Ruda, w których 100% mieszkańców znajduje się na obszarze „czarnym”. W dobrej sytuacji są również mieszkańcy gmin Kamieniec Ząbkowicki i Ząbkowice Śląskie, gdzie na obszarach „czarnych” mieszka odpowiednio 98 i 82% ludności. Najtrudniejsza sytuacja jest w gminach: Bardo i Międzyzlesie, w których odpowiednio 30 i 26% mieszkańców pozbawionych jest dostępu do infrastruktury szerokopasmowego Internetu.

Wykres 7. Dostępność do Internetu na obszarze funkcjonalnym Ziemia Kłodzkiej – ludność zamieszkała na obszarach Białych, Szarych oraz Czarnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Poniżej przedstawiono macierz uwzględniającą zarówno możliwości podażowe, jak i popyt na usługi internetowe w gminach tworzących Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka.

Obszar A:	Obszar B:
<ul style="list-style-type: none"> – niedostateczna podaż usług na danym obszarze – stagnacja lub spadek popytu 	<ul style="list-style-type: none"> – niedostateczna podaż usług na danym Obszarze – prognozowany wzrost popytu
<ul style="list-style-type: none"> – Duszniki-Zdrój – Kudowa-Zdrój – Polanica-Zdrój – gw. Kłodzko – Lądek- Zdrój – Lewin Kłodzki 	

<ul style="list-style-type: none"> – Międzylesie – gw. Nowa Ruda – Radków – Stronie Śląskie – Szczytna – Bardo – Ciepłowody – Stoszowice – Ziębice – Złoty Stok 	
Obszar C: <ul style="list-style-type: none"> – dostateczna podaż usług na danym obszarze – stagnacja lub spadek popytu 	Obszar D: <ul style="list-style-type: none"> – dostateczna podaż usług na danym obszarze – prognozowany wzrost popytu
<ul style="list-style-type: none"> – gm. Kłodzko – gm. Nowa Ruda – Bystrzyca Kłodzka – Kamieniec Ząbkowicki – Ząbkowice Śląskie 	

Z powyższego zestawienia wynika, że na Obszarze Funkcjonalnym nie jest prognozowany wzrost popytu na usługi internetowe. Aktualnie w najlepszej sytuacji znajdują się trzy wiodące miasta Obszaru Funkcjonalnego tj.: Kłodzko, Nowa Ruda i Ząbkowice Śląskie oraz gminy Bystrzyca Kłodzka i Kamieniec Ząbkowicki. W pozostałych przypadkach mamy do czynienia zarówno z niedostateczną podażą usług, jak i ze stagnacją (spadkiem) popytu na nie.

4. Środowisko naturalne

Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych

Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka posiada cenne zasoby naturalne, do których zaliczyć należy:

- wody pitne – czwartorzędowe w okolicach Barda i Kłodzka, trzeciorzędowe występujące w dolinie zachodniej Nysy Kłodzkiej, kredowe w obrębie Kłodzka, Kudowy Zdroju, Polanicy Zdroju, Bystrzycy Kłodzkiej i Międzylesia, krystalicznego podłoża o zasobach występujące w okolicach Śnieżnika i Łąka Zdroju;
- wody lecznicze (25% zasobów krajowych wód mineralnych) – są to wody mineralne lub słabo zmineralizowane wykorzystywane do kąpieli i kuracji pitnych typu:
 - szczawa wodorowęglanowa-wapniowo-magnezowa, żelaziste, radocenne w Długopolu Zdroju,
 - szczawa wodorowęglanowo-wapniowo-sodowa, żelazista oraz szczawa wodorowęglanowowapniowo-sodowo, magnezowe, żelaziste wodowęglanowe w Dusznikach Zdroju,
 - szczawa wodorowęglanowo-sodowo-wapniowa, siarczkowa i arsenowa w Kudowie Zdroju,
 - wody hipotermalne fluorkowo-siarczkowe, radocenne w Łądku Zdroju,

- szczawa wodorowęglanowo-wapniowe w Polanicy Zdroju,
- wody mineralne typu glauberskiego z zawartością jodu i bromu zalegające w Nowej Rudzie,
- wody geotermalne na terenie Ciepłowod;
- surowce mineralne
 - kamienie budowlane i drogowe – skały magmowo – głębinowych (granodioryty położone w masywie kłodzko - złotostockim, gabra i diabazu występujące w okolicach Ząbkowic Śląskich (Braszowice), Nowej Rudy i Woliborza); skały magmowo – wylewne (melafiry i porfiry występujące w Tłumaczowie, bazalty w Łądku Zdroju); skały metamorficzne (marmury położone w Masywie Śnieżnika, gnejsy położone w okolicach Nowej Rudy, Jugowa, Łądku Zdroju oraz Wilamowic i Ciepłowod (Zakrzów), amfibolity występujące w rejonie Kłodzka, Trzebieszowic, serpentynity położone w Górach Sowich) oraz Tomicach (gm. Ciepłowody); granodioryty występujące w okolicach Karczowic; łupki łyszczkowe zlokalizowane w okolicach Ciepłowod (Zakrzów) oraz Baldwinowic; skały osadowe (piaskowce występujące w okolicach Nowej Rudy, Radkowa, Tłumaczowa, Szczytnej, Bobrownik, Długopola Górnego, Gniewoszowa, margle zalegające w rejonie Bystrzycy i Szczytnej);
- kruszywa naturalne występujące w dolinach rzek: Nysa Kłodzka, Ścinawka, Bystrzyca;
- bazalt – rejon Ziębic oraz Targowica (mina Ciepłowody);
- magnezyt – rejon Braszowic i Grochowa;
- pokłady piasku i żwiru w Kamieńcu Ząbkowickim
- ily ceramiki budowlanej zlokalizowane w rejonie Leszczyny i Ścinawki;
- materiały ogniotrwałe z rejonu Nowej Rudy;
- kwarcyty występujące w Górach Bystrzyckich i Orlickich;
- surowce energetyczne – węgiel kamienny rejonu Ludwikowic, meta z pokładów węgla rejonu Nowej Rudy i Przygórza;
- surowce rudne – ruda aluminium w Nowej Rudzie, ruda miedzi w Słupcu, ruda uranu w Masywie Śnieżnika, rudy niklu „Szklary” gm. Ciepłowody i Ząbkowice Śląskie;
- surowce chemiczne – fluoryty rejonu Kletna, wapienie rejonu Dusznik Zdroju, dwutlenek węgla odzyskiwany z wody mineralnej w Dusznikach Zdroju, dwutlenek węgla z pokładów węgla rejonu Nowej Rudy;
- kamienie szlachetne i ozdobne – ametysty występujące w okolicach Stronia Śląskiego i Szczytnej, agaty w okolicach Świerków, Suszyny i Ratna, a także chryzopraz, chalcedon, opal w Szklarach i Grochowie;
- mineralne surowce odpadowe – składowiska przemysłowe pochodzące z przerobu kamieni drogowych i budowlanych, składowiska odpadów pochodzące z wydobycia podziemnego węgla i rud, składowiska odpadów przemysłu energetycznego.

Równocześnie Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka posiada cenne walory przyrodnicze, w tym również obszary objęte programem Natura 2000. Łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych na Obszarze Funkcjonalnym wynosiła w 2011 r. 64.284 ha, co stanowiło ok. 17,3% ogółu obszarów prawnie chronionych na Dolnym Śląsku. Najwięcej obszarów prawnie chronionych znajduje się na terenie gmin: Stronie Śląskie 11 251,5 ha., Międzyzlesie 9 745,5 ha., Szczytna 6 358, 7 ha., Łądek-Zdrój 5 780,0 ha., gmina wiejska Kłodzko 4 071 ha. Na obszarze gmin: Nowa Ruda (miasto), Kłodzko (miasto) i Kamieniec Ząbkowicki tereny prawnie chronione nie występują. Małą powierzchnię zajmują one również w gminie Ząbkowice Śląskie – 8 ha. Poza tym, powierzchnia obszarów prawnie chronionych jest niewielka w takich gminach jak Polanica-Zdrój (417 ha.) i Lewin Kłodzki (741,2 ha.).

W ramach Natura 2000 na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka chronione są zarówno obszary ptasie jak i siedliskowe. Do Specjalnych Obszarów Ochrony wyznaczonych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej zalicza się:

- Góry Stołowe,
- Grodczyn i Homole koło Dusznik,
- Piekielna Dolina koło Polanicy,
- Torfowisko pod Zieleńcem,
- Kościół w Konradowie,
- Przełom Nysy Kłodzkiej,
- Góry Orlickie,
- Dzika Orlica,
- Góry Bardzkie,
- Czarne Urwisko koło Lutyni,
- Ostoja Nietoperzy Gór Sowich,
- Sztolnia w Młotach,
- Biała Łądecka,
- Pasma Krowiarki,
- Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika,
- Kopalnie w Złotym Stoku.

Obszarem Specjalnej Ochrony wyznaczonym na podstawie Dyrektywy Ptasiej jest obszar Gór Stołowych. Obszar specjalnej ochrony ptaków to teren południowo-wschodniej części tego pasma, w jego centrum znajduje się Park Narodowy Gór Stołowych. Administracyjnie obszar leży na terenie gmin: Duszniki-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój, Lewin Kłodzki, Radków i Szczytna.

Do pozostałych walorów środowiskowych Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka zaliczyć należy:

- Park Narodowy Gór Stołowych;
- rezerваты przyrody: Cisowa Góra, Cisy, Jaskinia Niedźwiedzia, Muszkowicki Las Bukowy, Nowa Morawa, Puszcza Śnieżnej Białki, Skałki Stoleckie, Śnieżnik Kłodzki, Torfowisko pod Zieleńcem, Wodospad Wilczki;
- parki krajobrazowe: Park Krajobrazowy "Gór Sowich", Śnieżnicki Park Krajobrazowy;
- obszary chronionego krajobrazu: Góry Bardzkie i Sowie, Góry Bystrzyckie i Orlickie, Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie;
- zespoły przyrodniczo – krajobrazowe: Bardo (obryw skalny);
- rezerwat przyrody „Muszkowicki las bukowy” położony na terenie gminy Ciepłowody.

Stan i jakość powietrza

Kluczowe znaczenie dla środowiska naturalnego na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka ma jakość powietrza i związany z tym stan jego zanieczyszczenia. Jak wynika z badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu przeprowadzonych w 2012 r. Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka charakteryzuje się niewysokim stężeniem zanieczyszczeń w powietrzu (klasa A).

Problem stanowią PM10 (pył zawieszony) i benzo(a)piren (klasa C). Poziom powyższych związków przekroczone zostały w następujących gminach:

- Nowa Ruda – PM10 – obszar na którym nastąpiło przekroczenie (2,1 km²) zamieszkuje 5 tys. mieszkańców;
- Kłodzko – PM10 – obszar na którym nastąpiło przekroczenie (4 km²) zamieszkuje 6 tys. mieszkańców;
- Ząbkowice Śląskie – PM10 – obszar na którym nastąpiło przekroczenie (4 km²) zamieszkuje 6 tys. mieszkańców;
- Nowa Ruda – benzo(a)piren – obszar na którym nastąpiło przekroczenie (2,1 km²) zamieszkuje 5 tys. mieszkańców (norma przekroczona została o 1360%).

Jak wynika z powyższych danych największym problemem na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka pozostaje zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM10 i benzo(a)pirenem. Przekroczenia norm występują w okresie zimowym, a ich przyczyn upatrywać należy w emisji z systemów indywidualnego ogrzewania budynków i specyficznych warunkach panujących szczególnie w kotlinach.

Ochrona przeciwpowodziowa

Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka, z uwagi na swoje położenie, charakteryzuje się wysokim ryzykiem związanym z powodzią. W trakcie opadów w górskich potokach bardzo szybko przybiera woda, stanowiąc zagrożenie dla wielu miejscowości. Stwarza to potrzebę realizacji szeregu inwestycji zwiększających możliwości retencjonowania wody oraz zabezpieczających rzeki przed wylaniem. Jak wynika z Informacji o realizacji zadań „Programu dla Odry 2006” z 2012r. opracowanej przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry – 2006 na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka finansowane były następujące inwestycje:

- komponent budowlany regulacyjny – regulacja potoku Wilczka w miejscowości Wilkanów, odtworzenie zabudowy regulacyjnej pot. Jaskówka m. Kłodzko i Jaskowa (pow. kłodzki), przygotowanie projektu budowlano-wykonawczego oraz wykonanie wstępnych robót ziemnych na rzece Bystrzyca Dusznicka w miejscowości Szalejów, modernizacja zabudowy regulacyjnej rz. Biała Łądecka w Łądku-Zdroju;
- komponent budowlany przeciwpowodziowy – opracowanie koncepcji programowo-przestrzennej, realizacja projektu badań geologicznych i geotechnicznych oraz sporządzenie dokumentacji geologiczno-inżynierskiej suchego zbiornika przeciwpowodziowego rzeka Nysa Kłodzka miejscowość Boboszów (gmina Międzyzlesie), zakończenie realizacji prac geologicznych i geotechnicznych w związku z budową suchego zbiornika przeciwpowodziowego – rzeka Bystrzyca Dusznicka miejscowość Szalejów (gmina Kłodzko);
- zadania realizowane w ramach „małej retencji nizinnej i górskiej” (powiat kłodzki);

Z informacji zawartych na stornie Programu dla Odry- 2006 wynika, że na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, przewidywana jest budowa zbiornika wodnego Kamieniec Ząbkowicki.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans, i zagrożeń, jakie stoją przed gminą. Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników w tym:

- mocnych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony gminy i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jej rozwojowi
- słabych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które nie wyeliminowane utrudniać będą jej rozwój
- szans – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane, jako szanse i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane, jako czynniki sprzyjające rozwojowi gminy
- zagrożeń – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jej rozwoju

1. Przedsiębiorstwa i innowacje (EFRR)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Zróżnicowany profil gospodarczy. Potencjał skupiony w głównych miastach Obszaru Funkcjonalnego	1. Spadek aktywności sektora prywatnego
2. Dobrze rozwinięta turystyka zdrowotna w oparciu o potencjał uzdrowisk: Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój, Łądek-Zdrój, Duszniki Zdrój	2. Niski wskaźnik przedsiębiorczości, szczególnie niepokojący jest spadek liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne
3. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna podregionu wałbrzyskiego	3. Niska współpraca firm w ramach klastrów
4. Wysoki potencjał turystyczny gmin Obszaru Funkcjonalnego – występowanie licznych obiektów dziedzictwa materialnego, religijnego oraz atrakcji przyrodniczych	4. Przeciętna wartość wskaźnika zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym
5. Specjalizacja branżowa dotycząca usług uzdrowiskowych	5. Nadal zmniejszająca się liczba miejsc pracy i duży ich deficyt w relacji do potencjału ludnościowego
6. Funkcjonowanie podstref SSE	6. Przeciętne walory oferty inwestycyjnej gmin Obszaru Funkcjonalnego i mało skuteczny sposób ich promocji
7. Wysoka innowacyjność produktowa podregionu wałbrzyskiego, druga pozycja po Wrocławiu.	7. Brak skutecznych działań na rzecz inkubacji innowacyjnych firm
8. Wysoki potencjał dla rozwoju turystyki postmilitarnej, religijnej i postindustrialnej	8. Dominacja branż gospodarki upatrujących przewagi konkurencyjne w czynnikach kosztowych

9. Wysoki potencjał rozwoju narciarstwa – Zieleniec (śnieg leży tu ok. 150 dni w roku) i Czarna Góra	9. Niewielka liczba podmiotów z branż innowacyjnych
10. Funkcjonowanie Agencji Rozwoju Regionalnego "AGROREG" S.A wspierającej przedsiębiorczość na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka	11. Ograniczenia w podejmowaniu przedsięwzięć gospodarczych ze względu na występowanie obszarów Natura 2000
Szanse	Zagrożenia
1. Precyzyjne opracowanie działań marketingowych, w tym promocji gmin	1. Ograniczenia czasowe funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych
2. Wysoka dynamika tworzenia nowych miejsc pracy w województwie dolnośląskim i jego atrakcyjny inwestycyjnie wizerunek	2. Wyższa ocena innowacyjności przedsiębiorstw w podregionie jeleniogórskim (wg raportu IBnGR)
3. Dostępność funduszy unijnych wspierających przedsiębiorczość, tworzenie miejsc pracy, innowacyjność przedsiębiorstw, współpracę sektora naukowo-badawczego z biznesem	3. Większa atrakcyjność inwestycyjna gmin wchodzących w skład Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego oraz innych aglomeracji w Polsce skutkująca małym zainteresowaniem inwestorów Obszarem Funkcjonalnym
4. Wzrost znaczenia polityki miejskiej w Polsce	4. Rosnący deficyt budżetu państwa i związane z tym niebezpieczeństwo ograniczania wydatków
5. Napływ kapitału zagranicznego w ramach nawiązanych kontaktów zagranicznych	5. Wzrost obciążeń podatkowych i likwidacja ulg
6. Wzrost popularności turystyki postindustrialnej w krajach Europy Zachodniej	6. Pogłębiający się kryzys i odpływ inwestycji zagranicznych
7. Rosnące koszty pracy we Wrocławskim Obszarze Metropolitalnym	7. Wspólny rynek w UE- zagrożenie ze strony silniejszych kapitałowo przedsiębiorstw zagranicznych
8. Perspektywa rozwoju rynku związanego z „opieką nad emerytami”	8. Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym

2. Technologie informacyjno-komunikacyjne (EFRR)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Relatywnie dobry dostęp do infrastruktury szerokopasmowego Internetu w najważniejszych miastach Obszaru Funkcjonalnego	1. Stało rozwinięta sieć stacjonarnej telefonii publicznej w powiecie kłodzkim
2. Dostęp do infrastruktury niezbędnej do zapewnienia usług dostępu do szerokopasmowego Internetu na większości Obszaru (96,3% powierzchni)	2. Spadek popytu na usługi Internetowe,

	<p>3. Na ok. 70,5% powierzchni Obszaru dominuje jeden operator telekomunikacyjny, co oznacza brak konkurencji na usługi szerokopasmowego Internetu</p> <p>4. Istnieją gminy (Bardo i Międzyzlesie) w których ok. 30% mieszkańców pozbawionych jest dostępu do szerokopasmowego Internetu</p>
Szanse	Zagrożenia
1. Wzrost nakładów na cyfryzację zgodnie z założeniami strategii Europa 2020	1. Stagnacja popytu na usługi internetowe w większości gmin Obszaru
2. Budowa Dolnośląskiej Sieci Szkieletowej	2. Wycofywanie się firm oferujących dostęp do Internetu z uwagi na spadek popytu na ich usługi
3. Postęp technologiczny umożliwiający oferowanie usług internetowych z pominięciem dotychczasowych operatorów	3. Zmniejszenie nakładów finansowych na rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej (rosnący deficyt budżetu centralnego i budżetów samorządowych)

3. Gospodarka niskoemisyjna (EFRR)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Wykorzystywanie energii słonecznej w Dusznikach-Zdroju, Kudowie-Zdroju, Nowej Rudzie, Łądku-Zdroju, Kłodzku i Złotym Stoku, oraz ciepła otoczenia w Łądku-Zdroju i Kłodzku	1. Relatywnie wolny rozwój OZE (z uwagi na liczne obszary chronione ze względu na ich wartość środowiskową i kulturową.)
2. Działanie elektrowni wodnych w powiecie kłodzkim i ząbkowickim oraz farm wiatrowych w Ciepłowodach, Nowej Rudzie i Międzyzlesiu	2. Dominacja przestarzałego systemu grzewczego i niska emisja
3. Poprawa stanu powietrza w wyniku ograniczenia przez przedsiębiorstwa emisji szkodliwych substancji	3. Dekapitalizacja wielu małych zakładów wodnych po 1945 r., których odtworzenie jest obecnie już niemożliwe
4. Warunki przyrody umożliwiające budowę obiektów mikro energetyki wodnej i mini energetyki wodnej	
5. Funkcjonowanie farm wiatrowych w gminie Ziębice	
Szanse	Zagrożenia
1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach	1. Zbyt wysokie koszty ogrzewania ekologicznymi nośnikami energii
2. Regulacje prawne (UE) wymuszające stosowanie alternatywnych źródeł energii	2. Nasilający się radykalizm ekologiczny ograniczający możliwość budowy farm wiatrowych oraz elektrowni wodnych

3. Rozwój technologii pozwalających na budowę Małych Elektrowni Wodnych niskospadowych i ultraniskospadowych	3. Niekorzystne warunki klimatyczne na przeważającym obszarze dla budowy farm wiatrowych
--	--

4. Środowisko i zasoby (EFRR)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Cenne walory przyrodnicze, w tym również obszary objęte programem Natura 2000	1. Wysokie stężenie PM10
2. Różnorodność walorów przyrodniczo-krajobrazowych	2. Niewykorzystany potencjał wynikający z posiadanych zasobów naturalnych oraz położenia geograficznego
3. Dobra jakość powietrza	3. Słaba gospodarka odpadami
4. Duża powierzchnia niewykorzystanych terenów	4. Zbyt mała liczba inicjatyw ekologicznych oraz ich lokalny charakter
5. Znaczne pokłady zasobów mineralnych, kamieni budowlanych i drogowych, kruszyw, surowców rudnych, piasków, kamieni szlachetnych, itp.	5. Transport kruszyw drogami publicznymi
6. Występowanie zbiorników retencyjnych wykorzystywanych rekreacyjnie	6. Brak decyzji dotyczącej zbiornika „Kamieniec”
7. Duże zasoby wód leczniczych (25% zasobów krajowych wód mineralnych)	
Szanse	Zagrożenia
1. Wykorzystanie naturalnych zasobów sprzyjających rozwojowi turystyki oraz przemysłowi wydobywczemu	1. Niewystarczająca współpraca gmin w celu wykorzystania istniejących środków
2. Większa dbałość o ochronę środowiska naturalnego	2. Brak środków umożliwiających właściwe wykorzystanie zasobów naturalnych Obszaru w związku z wysokim deficytem budżetowym (na poziomie centralnym i samorządowym)
3. Wzrost znaczenia ekoturystyki	

5. Transport (EFRR)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Lotnisko polowe w Bystrzycy Kłodzkiej oraz lądowisko dla helikopterów w Kłodzku i Ząbkowicach Śląskich	1. Niskie parametry techniczne dróg gminnych oraz powiatowych
2. Rozwój prywatnych firm przewozowych obsługujących lokalne linie komunikacyjne w rejonie Kłodzka, Nowej Rudy i Polanicy Zdroju	2. Przewaga dróg jedno-jezdniowych

	3. Słaba dostępność komunikacyjna poszczególnych gmin determinowana górskim charakterem
	4. Zły stan infrastruktury kolejowej (torowiska, trakcja, perony, dworce, wiadukty)
	5. Najwyżej przeciętny stan infrastruktury kolejowej (zarówno dworcowej jak i linii kolejowych)
	6. Brak systemu zbiorowego obsługującego turystykę
	7. Niska przepustowość, brak drugiego pasa, brak poboczy drogi E67
Szanse	Zagrożenia
1. Działania związane z usprawnieniem komunikacji publicznej łączącej cały Obszar Funkcjonalny	1. Brak bezpośredniej drogi o parametrach drogi dwujezdniowej łączącej Obszar Funkcjonalny z autostradą A4
2. Stały lobbing zarówno na poziomie regionu jak i kraju zmierzający do uwzględnienia potrzeb komunikacyjnych Obszaru Funkcjonalnego	2. Ograniczenie połączeń kolejowych i polityka rozwoju transportu PKP
3. Możliwość powstania lotniska w bezpośrednim sąsiedztwie Kłodzka	3. Dalsza dewastacja infrastruktury kolejowej
4. Wzrost znaczenia transportu w związku z rozwojem turystyki	4. Likwidacja połączeń autobusowych
5. Liberalizacja przepisów lotniczych sprzyjająca dalszemu rozwojowi lokalnych lotnisk (podobnie jak w Czechach)	5. Brak inwestycji drogowych po stronie czeskiej zmniejszy znaczenie dróg po stronie polskiej
	6. Brak środków na rozwój transportu w związku z deficytem budżetowym (na poziomie centralnym i lokalnym)

6. Infrastruktura społeczna (EFRR)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Wzrost liczby zakładów opieki zdrowotnej	1. Zbyt duża liczba oferowanych miejsc w przedszkolach w stosunku do liczby dzieci w nich zapisanych
2. Wzrost dostępności ludności do opieki medycznej	2. Ograniczony potencjał kulturalny
3. Wzrost zasobów mieszkaniowych	3. Niski (poniżej średniej w regionie) wskaźnik dostępności do sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej
	4.
4. Występowanie cennych historycznie i kulturowo układów przestrzennych (wymagających ochrony i rewaloryzacji)	5. Zły stan komunalnych zasobów mieszkaniowych

5. Krajowa i regionalna rozpoznawalność silnych „marek kulturalnych” Obszaru Funkcjonalnego	
6. Niskie ceny mieszkań zarówno na rynku pierwotnym jak i wtórnym w relacji do cen w województwie dolnośląskim	
7. Różnorodna baza sportowa	
8. Relatywnie łatwy dostęp do miejsc przedszkolnych	
Szanse	Zagrożenia
1. Rewitalizacja obszarów przemysłowych	1. Wysoka jakość życia na obszarze Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego
2. Powstanie parków kulturowych.	2. Niewielkie zainteresowanie inwestorów budową parków rozrywki i obiektów sportowo-rekreacyjnych
3. Wzrost zainteresowania zamożnych mieszkańców obszarów metropolitalnych budową „drugich domów” na obszarach o cennych walorach przyrodniczo-krajobrazowych	3. Likwidacja ulg podatkowych
4. Dodatnie saldo migracji województwa dolnośląskiego	4. Brak rozwiązań legislacyjnych umożliwiających uzyskanie tanich kredytów mieszkaniowych
5. Możliwość przekształcenia infrastruktury komunalnej na domy opieki dla starszych ludzi	5. Rosnące koszty utrzymania infrastruktury niewykorzystanej z uwagi na negatywne tendencje demograficzne

7. Kadry dla gospodarki (EFS)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Rosnąca oferta instytucji i organizacji wsparcia bezrobotnych i aktywizacji rynku pracy.	1. Brak odpowiednio wykwalifikowanych pracowników (absolwentów szkół zawodowych),
2. Możliwość podjęcia pracy przez obydwój rodziców w związku z relatywnie łatwym dostępem do przedszkoli	2. Wyłącznie dydaktyczny charakter działalności szkół wyższych
3. Funkcjonowanie wyższej uczelni kształcącej kadry dla turystyki	3. Brak specjalistów w danej dziedzinie
	4. Trudna sytuacja na rynku pracy osób po 50 roku życia i osób niepełnosprawnych
	5. Średnia zdawalność matur niższa od średniej wojewódzkiej i średniej krajowej
	6. Niedostateczny poziom zainteresowania szkolnictwem zawodowym
	7. Mało absolwentów szkół technicznych i medycznych mających kluczowe znaczenie dla gospodarki i społeczeństwa

Szanse	Zagrożenia
1. Powstawanie instytucji szkolących	1. Niewystarczająca oferta kształcenia adresowana dla dorosłych (zwłaszcza w przypadku wzrostu zainteresowania szkolnictwem zawodowym)
2. Dofinansowania z UE na szkolenia	2. Wysokie koszty pracy ograniczające zatrudnienia w przedsiębiorstwach.
3. Samodoszkalanie się społeczności	3. Likwidacja uczelni wyższych z uwagi na odpływ studentów do Wrocławia oraz spadek zainteresowania nauką na wyższych uczelniach spowodowaną brakiem perspektyw zatrudnienia w wyuczonym zawodzie
4. Nowe możliwości doskonalenia kadr w przedsiębiorstwach	4. Ograniczenie środków na inwestycje w kapitał ludzki
5. Reorganizacja kształcenia i odpowiedzialność społeczna szkolnictwa	5. Marginalizacja talentów i walorów obszarów peryferyjnych
6. Rozwój usług akumulujących wysoko wykwalifikowaną kadrę	6. Nadmierne obciążenia podatkowe
7. Wzrost zainteresowania szkolnictwem zawodowym z uwagi na zmianę mentalności społeczeństwa i docenienie wagi szkolnictwa zawodowego również przez władze lokalne – tworzenie pozytywnego wizerunku wokół szkół zawodowych	

8. Włączenie społeczne (EFS)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Długoletnia współpraca części gmin z gminami czeskimi	1. Postępująca marginalizacja i peryferyzacja
2. Istnienie organizacji pozarządowych, których działalność ukierunkowana jest na rozwój społeczno-kulturalny gmin Obszaru Funkcjonalnego	2. Ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych
3. Bogata oferta imprez kulturalnych m.in. : Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach-Zdroju, Festiwal Moniuszkowski w Kudowie-Zdroju, Festiwal „Gitariada” w Kłodzku.	3. Utrzymywanie się sfery ubóstwa i konieczność korzystania z pomocy opieki społecznej
	4. Starzenie się społeczeństwa
	5. Brak dobrze rozpoznawalnego produktu kultury integrującego wszystkie gminy Obszaru Funkcjonalnego
	6. Wysoka stopa bezrobocia i utrzymujące się bezrobocie strukturalne

Szanse	Zagrożenia
1. Dodatnie saldo migracji województwa dolnośląskiego	1. „Dziedziczenie biedy” – powielanie przez młode pokolenie negatywnych postaw rodziców
2. Wzrost zainteresowania społeczeństwa atrakcyjną ofertą spędzania czasu wolnego	2. „Starzenie się kwalifikacji” – osoby długotrwale bezrobotne mogą na trwałe zasilić szeregi korzystających z opieki społecznej
3. Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	
4. Zainteresowanie władz lokalnych rozwiązaniem problemów społecznych na terenie Obszaru	

9. Edukacja i nauka (EFS)

Mocne Strony	Słabe strony
1. Szkoły dla dorosłych	1. Spadek liczby uczniów
2. Zadawalający poziom zaplecza większości szkół podstawowych oraz gimnazjalnych	2. Ograniczone możliwości rozwoju szkolnictwa wyższego
3. Relatywnie łatwy dostęp do przedszkoli	3. Ograniczony wybór kierunków studiów
	4. Niezadawalający poziom nauczania w szkołach średnich zawodowych (stosunkowo niska zdawalność matur)
	5. Brak potencjału naukowo-badawczego zdolnego do komercjalizacji wyników badań
Szanse	Zagrożenia
1. Poprawa jakości kształcenia zarówno poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną jak i nauczycieli.	1. Powstanie nowych placówek oświatowych na terenie powiatów ościennych
2. Rozwój szkolnictwa zawodowego	2. Niski poziom finansowania oświaty
3. Rozwój współpracy międzynarodowej z zakresem wymiany uczniów	3. Brak rozwiązań prawnych i finansowych tworzących trwały, przewidywalny system stypendialny dla dzieci i młodzieży z rodzin mniej zamożnych.
4. Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa	
5. Rozwój nowoczesnych form edukacji na odległość.	

Strategia ZIT

1. Cel strategiczny

Szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej wymaga sprostania takim wyzwaniom, jak m.in. postępujące zmiany demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa, pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru czy też pełne wykorzystanie dostępnych walorów turystycznych czy przyrodniczych. Nie są to problemy, które poszczególne samorządy obszaru będą w stanie rozwiązać w pojedynkę. Kluczem do sukcesu jest współpraca na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej. Współpraca ta powinna obejmować zarówno lokalne samorządy, jak i partnerów społeczno-gospodarczych. Współpraca ta powinna być podporządkowana następującemu **celowi strategicznemu**:

Rozwój gospodarczy w oparciu o lokalny potencjał obszaru funkcjonalnego ZIT Ziemi Kłodzkiej, prowadzony z zasadami zrównoważonego rozwoju, zapewniający wzrost jakości życia mieszkańców.

Tak skonstruowany cel wymaga podjęcia działań w następujących obszarach:

1. **Gospodarka** – w zakresie wsparcia prowadzonej na obszarze Ziemi Kłodzkiej działalności gospodarczej, tworzenia atrakcyjnych warunków do inwestowania i rozwijania działalności, aktywizacji rynku pracy oraz zapewnienia dostępu do kapitału dla przedsiębiorców;
2. **Infrastruktura i środowisko** – w zakresie zapewnienia właściwej mobilności mieszkańców obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej oraz jej dostępności zewnętrznej, niezbędnej dla rozwoju wybranych branż gospodarki, ochrony i pełnego wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych, stanowiących istotny zasób dla rozwoju turystyki i kształtowania warunków życia, a także zabezpieczenia przed klęskami żywiołowymi, w szczególności przed powodzią;
3. **Rozwój społeczny** – w zakresie zapewnienia dostępu do podstawowych usług społecznych decydujących o jakości życia i stanowiących m.in. o atrakcyjności osadniczej obszaru, w tym usług edukacyjnych, zdrowotnych i pomocy rodzinie oraz osobom wykluczonym, także w zakresie kreowania możliwości rozwoju dla osób niepełnosprawnych oraz wzmocnienia wzajemnych więzi i tożsamości lokalnej.

Wyżej wymienione obszary wzajemnie się przenikają i są ze sobą silnie powiązane. Sfera gospodarcza determinuje funkcjonowanie rynku pracy, co przekłada się na możliwości rozwoju społecznego. Rozwijana infrastruktura, pozwalająca przełamać bariery przestrzenne, ma istotny wpływ na możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru. Z kolei od rozwoju społecznego zależy sposób wykorzystania lokalnych zasobów, czy w celach komercyjnych czy też dla zachowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Miarą osiągnięcia tak określonego celu są następujące **wskaźniki monitoringu celu strategicznego**:

- wzrost liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej jako syntetyczny wskaźnik pozwalający ocenić poziom aktywności gospodarczej;

- wzrost liczby turystów odwiedzających obszar funkcjonalny Ziemi Kłodzkiej w zakresie infrastruktury i środowiska, jako syntetyczny wskaźnik pozwalający ocenić stopień wykorzystania potencjału lokalnych zasobów naturalnych i kulturowych;
- zatrzymanie odpływu mieszkańców w zakresie rozwoju społecznego, jako syntetyczna miara poprawy warunków życia mieszkańców obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.

2. Priorytety i działania

Priorytet 1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość

Cel Priorytetu

Rozwój gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów lokalnych.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba podmiotów gospodarczych otrzymujących wsparcie (w tym nowoutworzonych).

Uzasadnienie realizacji priorytetu

Pod względem gospodarczym obszar funkcjonalny ZIT Ziemia Kłodzka jest silnie zróżnicowany, jednak można wskazać pewne cechy jednoznacznie determinujące relacje funkcjonalne różnych obszarów i branż, które kształtują obraz lokalnej gospodarki. Wyraźnie dominują 4 ośrodki gospodarcze: Kłodzko, Nowa Ruda, Ząbkowice i Bystrzyca Kłodzka, które gromadzą około połowy podmiotów gospodarczych. Potencjał gospodarczy powyższych ośrodków wspierany jest przez cztery gminy: Kudowę-Zdrój, Polanicę-Zdrój, gw. Kłodzko i Ziębice. Niestety należy stwierdzić, że poza nielicznymi wyjątkami w większości gmin następuje regres liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, co przekłada się na wyniki gospodarki obszaru. Niestety wskaźnik przedsiębiorczości (949 podmiotów na 10 tys. mieszkańców) jest niższy wskaźnika dla województwa dolnośląskiego (1123), a w latach 2009-2011 rósł wolniej niż średnia wojewódzka czy krajowa. Warto jednak zauważyć, że wśród gmin o najniższej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczym tylko w jednym przypadku nastąpił spadek liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw, pozostałe zarejestrowały wzrost, co wskazuje na procesy dyfuzji, ograniczające niepokojące zróżnicowanie przestrzenne w zakresie poziomu aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru.

Należy w tym miejscu podkreślić aktywną rolę instytucji otoczenia biznesu, szczególnie takich jak ARR „Agroreg” S.A. oraz podstrefy Wałbrzyskiej SSE „Invest Park”. W tym zakresie widoczna jest potrzeba pełniejszego wykorzystania drzemiącego w nich potencjału, gdyż obecnie zainteresowanie inwestorów obszarem funkcjonalnym Ziemi Kłodzkiej jest ograniczone. Sytuacja ta wymaga zacieśnienia współpracy administracji samorządowej ze sferą biznesu i Instytucji Otoczenia Biznesu.

Kluczową kwestią rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Ziemia Kłodzka jest wykorzystanie naturalnych zasobów sprzyjających rozwojowi turystyki, a zwłaszcza turystyki zdrowotnej. Wiąże się to z potencjałem gmin uzdrowiskowych, w tym przede wszystkim Kudowy-Zdroju, Polanicy-Zdroju, Łądką-Zdroju i Dusznik-Zdroju. Potencjał turystyczny drzemie także w dziedzictwie przemysłowym, gdzie najciekawsze obiekty można znaleźć

w Nowej Rudzie Stroniu Śląskim, Złotym Stoku oraz Dusznikach-Zdroju. Sytuacja ta wymaga podjęcia działań zmierzających do zdynamizowania procesów gospodarczych. poprzez poprawę dostępności do kapitału inwestycyjnego, wzmocnienie Instytucji Otoczenia Biznesu oraz pobudzanie postaw przedsiębiorczych.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 1.1. Tworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości

- Schemat 1.1.1. Promowanie przedsiębiorczości
- Schemat 1.1.2. Wsparcie inwestycyjne
- Schemat 1.1.3. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych
- Schemat 1.1.4. Praca na własny rachunek

Działanie 1.1. Tworzenie atrakcyjnych warunków inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości

Kluczową kwestią dla rozwoju gospodarczego obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej jest w pierwszej kolejności aktywizacja lokalnej społeczności poprzez pobudzanie i promowanie przedsiębiorczości, w tym wspierania tworzenia nowych firm i lokowania nowych inwestycji. Wiąże się to bezpośrednio z rozwojem sektora małych i średnich przedsiębiorstw, który stanowi istotną część gospodarki pozwalającą skutecznie przeciwdziałać wahaniom na rynku pracy. Kolejnym instrumentem pozwalającym podnosić poziom aktywności gospodarczej społeczeństwa jest udzielanie bezpośredniego wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Umożliwia to jednocześnie rozwiązywać problemy rynku pracy, jednak rozpoczęcie działalności wiąże się ze sporym ryzykiem i trudnościami przekładanymi wprost na kategorie finansowe. Wśród głównych problemów można wymienić dostęp do środków finansowych na rozwój działalności gospodarczej. Jest to pole, w którym wykorzystanie środków publicznych pozwala aktywnie włączyć się w rozwój gospodarczy, oferując zróżnicowaną ofertę wsparcia dla przedsiębiorców, na którą składają się zarówno instrumenty zwrotne jak i bezzwrotne. Dla zapewnienia efektywnego wykorzystania środków publicznych wsparcie powinno w wielu wypadkach także obejmować także usługi doradcze i szkoleniowe w zakresie prowadzenia własnego przedsiębiorstwa. Istotną rolę w zakresie wspomagania zakładania przedsiębiorstw odgrywają inkubatory przedsiębiorczości. Oferują pomoc w rozpoczynaniu działalności gospodarczej oraz w pierwszym okresie ich funkcjonowania. Ważne dla rozwoju gospodarczego jest także udostępnianie terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorców, zarówno niezabudowanych jak i budynków.

Istotną kwestią w rozwoju gospodarki jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Ich unikalną zaletą jest bardzo ograniczony wpływ na środowisko naturalne, co pozwala promować rozwój zrównoważony, szczególnie ważny dla obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej, gdzie walory naturalne stanowią kluczową wartość dla rozwoju turystyki.

Wymiar terytorialny

Biorąc pod uwagę lukę między odnotowanym poziomem aktywności gospodarczej obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej względem średniej wojewódzkiej, wsparcie w tym zakresie powinno objąć cały obszar ZIT. Zróżnicowane mogą być natomiast preferencje dla poszczególnych obszarów, gdzie dla wiodących ośrodków gospodarczych takich jak: Kłodzko, Nowa Ruda, Ząbkowice Śląskie i Bystrzyca Kłodzka, Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój, gmina wiejska. Kłodzko i Ziębice wsparcie powinno się koncentrować na rozwoju powiązań kooperacyjnych między przedsiębiorstwami, szczególnie przedsiębiorców z branży turystycznej. Obok powiązań kooperacyjnych istotną kwestią jest także kreacja innowacji,

które determinują w dłuższym okresie o możliwości konkurencyjności na rynku. Z kolei na pozostałym obszarze funkcjonalnym Ziemi Kłodzkiej główny nacisk powinien zostać postawiony na pobudzanie aktywności gospodarczej, co nie wyklucza przedstawionego wcześniej wsparcia dla obszarów wiodących.

Schemat 1.1.1. Promowanie przedsiębiorczości

Cel tematyczny	Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury
Priorytet inwestycyjny	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR przekazane do ZIT z puli Regionalnego Programu Operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój inkubatorów przedsiębiorczości – przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym na obszarach powojсковych, przemysłowych, pokolejowych i popegerowskich
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba przedsiębiorstw wspartych przez instytucje otoczenia biznesu
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – instytucje otoczenia biznesu
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK w przypadku kluczowych instytucji otoczenia biznesu działających na obszarze funkcjonalnym Ziemi Kłodzkiej

Schemat 1.1.2. Wsparcie inwestycyjne dla MŚP

Cel tematyczny	Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury
Priorytet inwestycyjny	Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR wskazane w RPO WD jako koperta przeznaczona na dotacje dla przedsiębiorstw z obszaru ZIT, – środki EFRR wskazane w RPO WD jako koperta przeznaczona na dotacje dla IOB oferujących finansowe instrumenty zwrotne dla przedsiębiorstw z obszaru ZIT – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – rozbudowa przedsiębiorstwa prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług (w tym turystycznych), – działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług przy jednoczesnym zwiększeniu zatrudnienia, – inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny, – rozwój klastrów regionalnych i lokalnych. – dotacje dla IOB oferujących finansowe instrumenty zwrotne (pożyczki, dotacje)
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych przedsiębiorstw – liczba wspartych IOB <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wprowadzonych innowacji
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – MŚP – Instytucje Otoczenia Biznesu
Grupy docelowe	– przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania	zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%, dla średnich przedsiębiorstw 45%, dla małych przedsiębiorstw 55%)
Potencjalne rodzaje naborów	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 1.1.3. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

Cel tematyczny	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Priorytet inwestycyjny	Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR wskazane w RPO WD jako koperta przeznaczona na dotacje dla przedsiębiorstw z obszaru ZIT, – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	– inwestycje w infrastrukturę wytwarzania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z przyłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych jednostek wytwarzania energii z OZE <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dodatkowa zdolność wytwarzania energii
Przykładowe rodzaje beneficjentów	– przedsiębiorstwa (producenci energii)
Grupy docelowe	– przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania	zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%, dla średnich przedsiębiorstw 45%, dla małych przedsiębiorstw 55%)
Potencjalne rodzaje naborów	Tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 1.1.4. Praca na własny rachunek

Cel tematyczny	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
Priorytet inwestycyjny	Priorytet inwestycyjny: samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS wskazane w RPO jako koperta przeznaczona na rozwój przedsiębiorstw na obszarze ZIT – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – preferencyjne pożyczki lub poręczenia dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej – bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy – dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej na spłatę pożyczki – wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej przez wyspecjalizowane instytucje oraz zgodnie z wypracowanymi i obowiązującymi standardami świadczenia usług

Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób przystępujących do projektów oferujących wsparcie dotyczące rozpoczęcia działalności gospodarczej <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób podejmujących działalność gospodarczą w wyniku wsparcia
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – instytucje finansowe w zakresie instrumentów zwrotnych – instytucje otoczenia biznesu – firmy szkoleniowe – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby rozpoczynające działalność gospodarczą
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – Tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Priorytet 2. Zrównoważony rozwój w oparciu o zasoby obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej

Cel Priorytetu

Zabezpieczenie i wykorzystanie potencjału unikalnych zasobów obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie infrastruktury zabezpieczającej i wykorzystującej unikalne lokalne zasoby

Uzasadnienie realizacji priorytetu

Trwały rozwój wymaga rozsądnego korzystania z zastanych zasobów. Wymaga troski o nie zachowując je także dla późniejszych pokoleń. Troska ta powinna się przejawiać w sposobie, w jaki zasoby te są z jednej strony udostępniane gospodarce, z drugiej zaś chronione. Podstawą jest w tym zakresie wydajna i efektywna infrastruktura pozwalająca spełniać powyższe postulaty.

W zakresie udostępniania zasobów kluczową kwestią dla obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej jest istnienie sprawnej infrastruktury transportowej zapewniającej dostępność zewnętrzną tego obszaru oraz jego spójność wewnętrzną. Do najważniejszych dróg zaliczyć należy: drogę międzynarodową E 67 (nr 8), drogę krajową 408 (Paczków – Złoty Stok), drogę wojewódzką Grodków – Świdnica, drogi nr 33, 46 oraz nr 381. W tym miejscu zwraca uwagę fakt, że w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego znaczna część obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej została zakwalifikowana jako obszar o bardzo złym dostępie komunikacyjnym do stolicy województwa. Istotnym uzupełnieniem ww. sieci jest układ dróg lokalnych, powiatowych i gminnych, które wymagają poprawy stanu technicznego i przepustowości. W przypadku dostępności kolejowej kluczową potrzebą, obok uruchomienia sprawnych połączeń przez przewoźników jest także zapewnienie infrastruktury przystanków / stacji kolejowych, w szczególności w układzie intermodalnym, tj. pozwalającym na zmianę środka transportu (centra przesiadkowe).

W przypadku ochrony zasobów kluczową kwestią dla obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej jest sprawna gospodarka odpadami oraz gospodarka wodno-ściekowa. W przypadku gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej odnotowuje się wzrost, jednak nadal wielkości te są poniżej średniej w regionie (dla sieci wodociągowej 78% wobec 91,5%, dla sieci kanalizacyjnej 46,3% wobec 68,1%). Należy zauważyć, że nadal występuje bardzo wyraźny podział na gminy wiejskie i miejskie, gdzie na obszarach wiejskich dostępność ww. infrastruktury jest dużo niższa. Podobnie sytuacja wygląda dla oczyszczalni ścieków, z których korzysta 94% mieszkańców miast oraz 17% mieszkańców wsi. Także w przypadku gospodarki odpadami konieczne jest podjęcie inwestycji. Planowana jest budowa instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów w gminach Szczytna i Radków. Poza tym planowana jest również budowa instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w: gminie wiejskiej Kłodzko (Szalejów Górny), Nowej Rudzie i gminie Radków (Ścinawka Dolna). Do końca 2017 r. w Łądku-Zdroju ma powstać kompostownia regionalna.

Istotną kwestią jest także zabezpieczenie przed zagrożeniami naturalnymi i przemysłowymi, w szczególności przed powodzią. Górzysty charakter większości obszaru

funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej powoduje, iż obszar ten jest silnie narażony na zagrożony nagłym wezbraniem wód w potokach i ich wylewaniem. Obok szeregu działań ochronnych związanych z regulowaniem cieków i retencją wód (przewidywanych poza ZIT), konieczne jest także właściwe wyposażenie służb, takich jak centra zarządzania kryzysowego oraz jednostek straży pożarnej, zarówno państwowej jak i ochotniczej.

Oprócz wyżej wymienionej kluczowej infrastruktury dla sprawnego korzystania z dostępnych zasobów istotne znaczenie ma także konieczność podjęcia działań zmierzających do zachowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Kwestie te są szczególnie istotne dla rozwoju turystyki, a także dla jakości życia mieszkańców. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego znajduje się: 6 muzeów, 22 instytucje kultury oraz 126 zespołów artystycznych. Ochroną konserwatorską są objęte m.in. założenia przestrzenne Barda, Bystrzyca Kłodzkiej, Kamieńca Ząbkowickiego, Kłodzka, Międzylesia, Ziębic, Ząbkowic Śląskich, Dusznik-Zdroju, Kudowy-Zdroju, Łądko-Zdroju, Nowej Rudy, Polanicy Zdroju, Radkowa, Stronie Śląskie, Złotego Stoku.

To bogactwo dziedzictwa kulturowego jest dodatkowo urozmaicane unikatowymi zasobami naturalnymi, do których można zaliczyć m.in. wysokiej jakości wody pitne oraz wody lecznicze, liczne obszary objęte ochroną o łącznej powierzchni ponad 64 tys. ha, wysoka jakość powietrza (choć lokalnie na obszarach miejskich występują przekroczenia dopuszczalnych norm).

Kwestia czystego powietrza, oprócz jej lokalnego szczególnego waloru dla mieszkańców i turystów ma także wymiar globalny, wyrażający się w przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatycznym, powodowanym głównie przez emisję dwutlenku węgla. Dla ochrony tego zasobu konieczne jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym niskiej emisji, poprzez efektywne wykorzystanie energii (sprawne systemy grzewcze, budownictwo pasywne) oraz korzystanie z dobrodziejstw odnawialnych źródeł energii.

Wyżej opisana sytuacja wymaga podjęcia interwencji pozwalającej pogodzić rozwój gospodarczy obszaru z wyżej przedstawionymi zasadami racjonalnego gospodarowania zasobami. Najważniejsze kierunki wsparcia dotyczyć będą:

- rozwoju sprawnej infrastruktury transportowej, zapewniającej spójność wewnętrzną obszaru funkcyjnego Ziemi Kłodzkiej oraz poprawiającą dostępność zewnętrzną;
- podjęcia inwestycji usprawniających gospodarkę wodno-ściekową oraz odpadową;
- poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz zabezpieczeń przed innymi zagrożeniami naturalnymi i przemysłowymi;
- zachowania i wykorzystania dziedzictwa naturalnego i kulturowego dla rozwoju turystyki i poprawy jakości życia mieszkańców;
- ochrony powietrza poprzez wykorzystania odnawialnych źródeł energii i sprawniejsze wykorzystanie energii, co ograniczy emisję zanieczyszczeń.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 2.1. Rozwój kluczowej infrastruktury dla rozwoju obszaru funkcyjnego Ziemi Kłodzkiej

- Schemat 2.1.1. Inwestycje w lokalną sieć drogową
- Schemat 2.1.2. Gospodarka wodno-ściekowa
- Schemat 2.1.3. Gospodarka odpadami
- Schemat 2.1.4. Zabezpieczenie przed powodzią i innymi ryzykami

Działanie 2.2. Zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego

- Schemat 2.2.1. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego
- Schemat 2.2.2. Ochrona bioróżnorodności oraz promocja walorów przyrodniczych
- Schemat 2.2.3. Wdrażanie strategii niskoemisyjnych
- Schemat 2.2.4. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych
- Schemat 2.2.5. Poprawa środowiska miejskiego

Działanie 2.1. Rozwój kluczowej infrastruktury dla rozwoju obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej

Dostępność transportowa obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej, w tym dostępność do stolicy województwa, stanowi problem, którego rozwiązanie leży w interesie wszystkich współpracujących samorządów. Dostępność zewnętrzna tego obszaru, zapewniania głównie drogami krajowymi i wojewódzkimi, stanowi element odrębnej dyskusji z rządem oraz samorządem województwa. Niemniej ważną kwestią pozostaje także zapewnienie spójności wewnętrznej obszaru, tj. zapewnienie takiej sieci dróg lokalnych (powiatowych i gminnych), które pozwolą na płynne wyprowadzenie ruchu lokalnego do dróg wojewódzkich i krajowych oraz docelowo do sieci TEN-T. Niedostateczny stan wielu dróg lokalnych powoduje konieczność podjęcia szeregu inwestycji w infrastrukturę drogową, które, jeśli tylko to możliwe, powinny być podejmowane w uzgodnieniu między współpracującymi samorządami. Tak zbudowana sprawna sieć drogowa będzie wspomagała rozwój społeczno-gospodarczy niemalże we wszystkich dziedzinach życia.

Kolejną składową kluczowej infrastruktury to zaopatrzenie w wodę oraz odbiór i unieszkodliwianie ścieków. Są to dwa powiązane ze sobą systemy, których sprawne funkcjonowanie pozwala na efektywne korzystanie z zasobów wodnych jak i wpływa na jakość środowiska. Na system zaopatrzenia w wodę składa się w szczególności sieć wodociągowa oraz stacje poboru i uzdatniania wody. Mają one bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, gdyż pozwalają dostarczyć czystą wodę w gospodarstwach domowych jak i w przemyśle czy usługach. Z kolei system odbioru i oczyszczania ścieków pozwala zachować czyste środowisko wodne zapobiegając wprowadzaniu do ekosystemu szkodliwych substancji.

W tym przypadku zastosowanie znajdują regulacje Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, które określają granice poszczególnych aglomeracji wodno-ściekowych, co w powiązaniu z zobowiązaniami akcesyjnymi niejednokrotnie wymaga poprawy standardu działania systemu oczyszczalni ścieków. Standardy te są określone odrębnie dla dwóch kategorii aglomeracji: dla tych poniżej i powyżej 10 tys. RLM, gdzie dla tej drugiej grupy przewidziano dodatkowe wymogi związane m.in. z podwyższonym usuwaniem biogenów. Wsparcie w tym zakresie będzie zróżnicowane i będzie obejmowało środki programu krajowego i regionalnego.

Obok gospodarki wodno-ściekowej istotne znaczenie dla środowiska ma także sprawne funkcjonowanie gospodarki odpadami. Zmiana regulacji ustawowych w tym zakresie jak i plan wojewódzki wyznaczają ramy działania, wskazując jednocześnie na potrzeby realizacji inwestycji pozwalających spełnić wymogi zobowiązań akcesyjnych. Ważne jest przede wszystkim podjęcie działań zmierzających do ograniczenia przyjmowania na składowiska odpadów nieposortowanych, a co za tym idzie dostosowania regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych do segregacji odpadów oraz ich selektywnego unieszkodliwiania. Z drugiej zaś zapewnienie sprawnego systemu odbioru odpadów od

mieszkańców i różnych podmiotów, który zapewniałby w jak najszerszym stopniu odbiór odpadów posegregowanych.

Ponadto należy zwrócić uwagę, iż obszar funkcjonalny Ziemi Kłodzkiej charakteryzuje się wysokim ryzykiem związanym z powodzią. W trakcie obfitych opadów atmosferycznych w górskich potokach bardzo szybko przybiera woda, stanowiąc zagrożenie dla wielu miejscowości. Stwarza to potrzebę realizacji szeregu inwestycji z zakresu ochrony i zapobiegania powodziom.

Konieczne jest także wsparcie służb monitorujących różne zagrożenia naturalne jak i reagujących w przypadku wystąpienia zagrożenia, tj. w szczególności straży pożarnej – ochotniczą i państwową, centra zarządzania kryzysowego i służby ratownicze. Inwestycje powinny być ukierunkowane zarówno na prewencję zagrożeń jak i skuteczne działanie w przypadku ich wystąpienia i dotyczyć przeciwdziałaniu takich niebezpieczeństw jak powódź, pożar, susza, zagrożenia przemysłowe czy zdarzenia drogowe.

Wymiar terytorialny

Dla inwestycji drogowych dotyczących dróg gminnych i powiatowych priorytetem powinny być inwestycje, które z jednej strony będą usprawniały dostęp do sieci dróg wojewódzkich i krajowych, z drugiej zaś strony będą się charakteryzowały największym obciążeniem ruchem.

W przypadku sieci wodociągowej zdecydowanie większa skala potrzeb występuje w gminach wiejskich i to one będą stanowiły priorytet dla podejmowanych inwestycji w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej. Jednocześnie w przypadku miast wskaźniki dla sieci kanalizacyjnej odbiegają od średniej wojewódzkiej dla obszarów miejskich, w związku z czym powinny one być także objęte wsparciem w tym zakresie. Jednocześnie priorytet powinny stanowić inwestycje na obszarach, gdzie zagrożone jest osiągnięcie wskaźników wynikających z zobowiązań akcesyjnych.

Priorytetem dla gospodarki odpadami są inwestycje niezbędne dla funkcjonowania zakładów zagospodarowania odpadów wskazanych w dolnośląskim oraz opolskim wojewódzkim planie gospodarki odpadami, tj. budowa instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów w gminach Szczytna i Radków, budowa instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w gminie wiejskiej Kłodzko (Szalejów Górny), Nowej Rudzie i gminie Radków (Ścinawka Dolna) oraz budowa kompostowni regionalnej w Łądku Zdroju.

Schemat 2.1.1. Inwestycje w lokalną sieć drogową

Cel tematyczny	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych
Priorytet inwestycyjny	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T
Źródła finansowania	– środki EFRR przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Wskaźniki monitoringu	Produktu: – długość nowych i przebudowanych dróg Rezultatu: – oszczędność czasu na drogach objętych projektem

Przykładowe typy projektów	– budowa, przebudowa dróg powiatowych i gminnych w sieci kompleksowej TEN-T oraz stanowiących połączenie do sieci TEN-T, w tym inwestycje na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach (ITS)
Przykładowe rodzaje beneficjentów	– jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST
Grupy docelowe	– mieszkańcy – turyści – przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania	85%
Potencjalne rodzaje naborów	– tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD

Schemat 2.1.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Cel tematyczny	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
Priorytet inwestycyjny	zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego
Źródła finansowania	– w zakresie aglomeracji powyżej 10 tys. RLM – środki Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Fundusz Spójności) – środki EFRR w programie regionalnym dla aglomeracji do 10 tys. RLM przekazane do ZIT – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	– kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi – budowa i modernizacja linii wodociągowych (systemy zaopatrzenia w wodę, ujęcia i stacje uzdatniania wody) – zakup urządzeń i aparatury (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe), zakupu i remontu urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu i przesyłowi wody
Wskaźniki monitoringu	Produktu: – długość wybudowanej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej Rezultatu: – liczba dodatkowych użytkowników

Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST
Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ PO IS

Schemat 2.1.3. Gospodarka odpadami

Cel tematyczny	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
Priorytet inwestycyjny	Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – kompleksowe działania skierowane na poprawę gospodarowania odpadami komunalnymi m.in. poprzez ograniczenie wytarzania odpadów komunalnych, wdrażanie technologii odzysku i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych – w oparciu o WPGO – kompleksowa poprawa gospodarowania odpadami innymi niż komunalne oraz niebezpiecznymi (w tym azbestem) – likwidacja dzikich wysypisk i mogilników
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów <p>Rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> – moc przerobowa wspartego ZZO
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – przedsiębiorstwa
Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – Tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – Projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Schemat 2.1.4. Zabezpieczenie przed powodzią i innymi ryzykami

Cel tematyczny	Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem
Priorytet inwestycyjny	Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR w programie regionalnym dla lokalnych inwestycji związanych z małą retencją wodną oraz wyposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej – środki Funduszu Spójności w PO Infrastruktura i Środowisko dla inwestycji dotyczących kompleksowego zabezpieczenia przed powodzią lub innymi ryzykami (w tym wyposażenie Państwowej Straży Pożarnej) – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój form małej retencji – organizacja systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych (głównie sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych (wyposażenie jednostek ratowniczych) i usuwania skutków katastrof – projekty retencjonowania i gospodarowanie wodami opadowymi - działania nakierowane na zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych, zapobieganie suszy i zmniejszenie emisji z przesuszonych torfowisk, rozwój form małej i dużej retencji, prawidłowe utrzymanie rzek i potoków górskich, renaturyzacja przekształconych cieków i ich obszarów zalewowych, obszarów wodno-błotnych, prowadzenie odpowiedniej gospodarki leśnej – działania dotyczące zapobiegania ruchom masowym (zabezpieczenie/stabilizacja osuwisk), – działania dotyczące zabezpieczenia obszarów miejskich przed niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi i ich następstwami (np. retencjonowanie wód deszczowych, zapobieganie nadmiernemu spływowi powierzchniowemu, zapobieganie uszczelnianiu gruntu, przeciwdziałanie ruchom masowym)
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba wspartych urządzeń dla celów ochrony przeciwpowodziowej <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających z ochrony przeciwpowodziowej
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – OSP i PSP – RZGW i DZMiUW – GOPR

Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85%
Potencjalne rodzaje naborów	<p>Wsparcie kompleksowych rozwiązań z zakresu zabezpieczenia przeciwpowodziowego, małej retencji i ochrony przed innymi ryzykami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ PO IS – projekty w trybie konkursowym zgłaszane do IZ RPOWD 2014-2020 – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD <p>W przypadku małej wsparcia OSP:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD

Działanie 2.2. Zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Istotnym walorem obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej jest dziedzictwo kulturowe, tj. nagromadzone osiągnięcia cywilizacyjne wyrażone w architekturze, zbiorach muzealnych czy żywej kulturze. Dziedzictwo kulturowe ma także znaczenie dla rozwoju turystyki i tożsamości lokalnej, dumy z „małej ojczyzny”. Dlatego też konieczne jest podjęcie działań zmierzających z jednej strony do ochrony i konserwacji tego dziedzictwa, z drugiej zaś do jego promocji. Prace inwestycyjne obejmą konserwację zabytkowej architektury, prace budowlane dotyczące instytucji kultury, ich wyposażenie.

Kolejnym zasobem determinującym atrakcyjność obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej jest środowisko naturalne. Waler ten można oceniać w wielu wymiarach, z czego najistotniejsze to: zachowanie różnorodności gatunkowej flory i fauny, zapewnienie atrakcyjnych warunków do życia oraz uprawiania turystyki. Konieczne jest zatem podjęcie działań które pozwolą z jednej strony zabezpieczyć, a z drugiej wykorzystać ten lokalny potencjał obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.

Obok wyżej wymienionych działań na rzecz środowiska konieczne jest także podjęcie starań prowadzących do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest transport drogowy, jednakże zimą istotnie wzrasta poziom niskiej emisji z tytułu ogrzewania budynków. Propozycją dla przeciwdziałania temu negatywnemu zjawisku jest opracowanie strategii niskoemisyjnej dla obszaru objętego funkcjonalnego. Strategia ta wskazywałaby konkretne działania, prowadzące do ograniczenia zapotrzebowania na energię lub ograniczająca ruch samochodowy. W efekcie powinna powstać kompleksowa koncepcja ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, przekładająca się wprost na poprawę warunków życia.

Problemem, który wiąże się wprost ze wspomnianym wcześniej zjawiskiem niskiej emisji, jest niska efektywność energetyczna budynków, która staje się niezwykle uciążliwa zimą. Dla ogrzania mieszkań oraz budynków użyteczności publicznej wykorzystywane są w wielu wypadkach nieefektywne systemy grzewcze, a niewystarczająca izolacja termiczna budynków powoduje konieczność intensywnego zużywania energii grzewczej. Potrzebne jest zatem podjęcie inwestycji pozwalających ogrzewać budynki w sposób oszczędny. Dotyczy to w szczególności ocieplenia i uszczelnienia budynków oraz wymiany źródeł zaopatrzenia w ciepło, w tym wykorzystujących odnawialne źródła energii. Podjęcie tych inwestycji będzie

się przekładało wprost na korzyści w kategoriach ekologicznych (zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza) jak i kategoriach finansowych (mniejsze zużycie energii przekłada się na wymierne oszczędności).

Powyższe problemy koncentrują się głównie na obszarach miejskich, stąd też przedmiotem szczególnej troski powinien być stan środowiska miejskiego. Na jego ocenę wpływa w szczególności sposób użytkowania przestrzeni. Zakończona działalność gospodarcza pozostawia za sobą niewykorzystywaną infrastrukturę. Zazwyczaj utrudnia ona efektywne wykorzystanie przestrzeni, często stanowi też dysfunkcję rozwoju miasta. Jednakże w tych obszarach, które ze względu na ich obecny stan można nazwać zdegradowanymi, drzemie potencjał, który można uwolnić po przeprowadzeniu działań adaptacyjnych.

Wymiar terytorialny

W przypadku działań na rzecz ochrony powietrza priorytetem będą inwestycje dotyczące obszarów, w których dochodzi do przekroczeń norm zanieczyszczeń, a szczegóły w zakresie wymiaru terytorialnego wsparcia zostaną wskazane w strategii niskoemisyjnej.

Dla pozostałych obszarów wsparcia tego działania nie przewiduje się priorytetów terytorialnych.

Schemat 2.2.1. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego

Cel tematyczny	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
Priorytet inwestycyjny	Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego
Źródła finansowania	– środki EFRR przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	– budowa, przebudowa i renowacja instytucji kultury oraz obiektów zabytkowych (m.in. muzea, skanseny, budowle, zespoły budynków w tym budynki sakralne); dostosowanie ich do działalności kulturalnej, – zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja muzealiów, starodruków itp., wsparcie i rozwój centrów informacji kulturalnej i promocji kultury, promocja kultury
Wskaźniki monitoringu	Produktu: – liczba wspartych instytucji kultury lub obiektów dziedzictwa kultury Rezultatu: – oczekiwana liczba osób odwiedzających przedmiot projektu
Przykładowe rodzaje beneficjentów	– jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – instytucje kultury – organizacje pozarządowe – kościoły i organizacje religijne/wyznaniowe

Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy – turyści
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Schemat 2.2.2. Ochrona bioróżnorodności oraz promocja walorów przyrodniczych

Cel tematyczny	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
Priorytet inwestycyjny	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – w zakresie parków i narodowych, obszarów natura 2000 oraz centrów edukacji ekologicznej – środki PO Infrastruktura i Środowisko (Fundusz Spójności) – w pozostałym zakresie: środki przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego (EFRR) – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<p>Program krajowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków narodowych i obszarów Natura 2000. – rozwój zielonej infrastruktury ograniczającej presję na gatunki i siedliska przyrodnicze (m.in. przejścia dla zwierząt, przepławki, korytarze ekologiczne, infrastruktura ograniczająca odprowadzanie zanieczyszczeń stanowiących istotne zagrożenie dla zasobów przyrodniczych) – działania w zakresie ochrony bioróżnorodności, w tym zapewnienie funkcjonowania, ochrony i promocji sieci obszarów Natura 2000, udrażnianie korytarzy ekologicznych, zwiększenie powierzchni obszarów chronionych, renaturyzacja niekorzystnie przekształconych ekosystemów, ochrona gatunków o zagrożonych pulach genowych – rozbudowa, modernizacja i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej oraz prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych <p>Program regionalny:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. – projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich

	<p>i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekty dotyczące działalności gospodarczej wykorzystującej lokalne zasoby przyrodnicze wraz z promocją np. stawy widokowe, tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne w tym obszary nadmorskie i przybrzeżne dla ich zagospodarowania na cele turystyczne – budowa i modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych)
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – powierzchnia objęta działaniami ochronnymi <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba gatunków objętych działaniami ochronnymi
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – Lasy Państwowe – parki narodowe i krajobrazowe – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy – turyści
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ PO IS

Schemat 2.2.3. Wdrażanie strategii niskoemisyjnych

Cel tematyczny	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Priorytet inwestycyjny	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Przedsięwzięcia wynikające ze strategii niskoemisyjnej ZIT, obejmujące np.: <ul style="list-style-type: none"> ▪ energooszczędne oświetlenie miejskie, ▪ inwestycje ograniczające ruch samochodowy

	<p>w centrach miejscowości (wyciszanie ruchu)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ inwestycje w sieci ścieżek rowerowych w centrach miejscowości ▪ inwestycje w systemy park&ride czy bike&ride ▪ inwestycje w transport publiczny ▪ inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych przedsięwzięć zmniejszających emisję gazów cieplarnianych <p>Rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> – szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia – jednostki organizacyjne JST
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy – turyści
Maksymalny poziom dofinansowania	85%
Potencjalne rodzaje naborów	<p>W przypadku transportu publicznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK <p>Dla pozostałych typów projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 2.2.4. Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych

Cel tematyczny	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Priorytet inwestycyjny	Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – w zakresie projektów do 10 mln zł : środki przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego (EFRR) – w zakresie projektów powyżej 10 mln zł. – środki PO Infrastruktura i Środowisko (Fundusz Spójności) – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – kompleksowa modernizacja energetyczna budynków wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ociepleniem obiektu, ▪ wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, ▪ przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, systemów wodno-kanalizacyjnych,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach, ▪ instalacja systemów chłodzących, w tym również z OZE <p>Dotyczy budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych.</p>
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba zmodernizowanych energetycznie budynków <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy – turyści
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy dla ZIT ZK lub tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ PO IS

Schemat 2.2.5. Poprawa środowiska miejskiego

Cel tematyczny	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
Priorytet inwestycyjny	Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego (EFRR) – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym: likwidowanie izolacji tych obszarów od pozostałych przestrzeni miejskich, zabezpieczenie przed niekontrolowanym przedostaniem się zanieczyszczeń przemysłowych do wód gruntowych, zatrzymanie dalszej degradacji tych terenów, poprawa estetyki przestrzeni miejskiej, udostępnienie terenów dla mieszkańców (np. dla celów rekreacyjnych), ożywienie terenów przemysłowych poprzez wprowadzenie na teren rewitalizowany nowych inwestycji.
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – powierzchnia zrehabilitowanych gruntów

	Rezultatu: – oczekiwana liczba osób korzystających z efektu projektu
Przykładowe rodzaje beneficjentów	– jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST – przedsiębiorcy, w tym MŚP
Grupy docelowe	– mieszkańcy – przedsiębiorcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	– właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Priorytet 3. Kapitał społeczny obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej

Cel Priorytetu

Aktywizacja zawodowa, społeczna i obywatelska mieszkańców obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba osób objętych wsparciem w ramach niniejszego priorytetu.

Uzasadnienie realizacji priorytetu

Jakość życia mieszkańców zależy głównie od dostępności usług, które ogólnie można nazwać społecznymi. Są to z jednej strony usługi pozwalające zachować im obecny status społeczny, zabezpieczające przed marginalizacją (np. usługi związane z pomocą społeczną, opieką zdrowotną), z drugiej zaś zapewniające im pożądaną rozwój (np. usługi edukacyjne). Rozwój tych usług jest niezbędny by zmierzyć się z głównymi wyzwaniami społecznymi obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej:

- **Starzenie się społeczeństwa** – zjawisko typowe dla całego obszaru Polski, z reguły proces starzenia się społeczeństwa najmniej odczuwalny był w gminach wiejskich, najsilniej dotknął miasta (szczególnie problem ten dotyczy Polanicy Zdroju, Dusznik-Zdroju, Nowej Rudy, Kłodzka i Łąka Zdroju, najkorzystniej sytuacja wygląda w gminie Kamieniec Ząbkowicki). Zjawisko to wiąże się z koniecznością zapewnienia właściwej opieki dla osób starszych. Stawia także wyzwania związane z przedłużaniem czasu aktywności zawodowej mieszkańców.
- **Ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych** – zjawisko to osłabia potencjał ludnościowy obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej. W 2012 r. saldo migracji wewnętrznych było ujemne i wyniosło -471 osób. Dodatkowo zanotowało wyłącznie sześć gmin (Polanica-Zdrój, gmina wiejska Kłodzko, Lewin Kłodzki, Szczytna, Bardo i Ziębice), w pozostałych dominował odpływ ludności (w największej skali w Nowej Rudzie, Ząbkowicach Śląskich, Kłodzku i Kamieńcu Ząbkowickim). Świadczy to w szczególności o braku perspektyw, które ludzie, szczególnie młodzi, wiązaliby z życiem na obszarze funkcjonalnym Ziemi Kłodzkiej.
- **Wysoka stopa bezrobocia i utrzymujące się bezrobocie strukturalne** - wskaźniki stopy bezrobocia znacznie odbiegają od średniej wojewódzkiej. Gdy w 2011 roku średnia wojewódzka wynosiła 7,5%⁷, zaledwie gmina Łądek Zdrój mogła się pochwalić jednocyfrowym bezrobociem. W marcu 2013 r. stopa bezrobocia wyniosła w powiecie kłodzkim 28,4%, a w powiecie ząbkowickim 25,1%, będąc niemalże dwukrotnie wyższa niż stopa bezrobocia w kraju (14,3%). Świadczy to o poważnych problemach strukturalnych rynku pracy tego obszaru, które wymagają interwencji publicznej.
- **Utrzymywanie się sfery ubóstwa** i konieczność korzystania z pomocy opieki społecznej - Zarówno na Obszarze Funkcjonalnym Ziemia Kłodzka, jak i w przypadku większości (17 z 21) gmin go tworzących wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej w 2011 r. przekraczał średnią w regionie. Na Obszarze Funkcjonalnym

⁷ Wskaźnik bezrobocia mierzony jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

wskaźnik ten w 2011 r. wyniósł 9,3% przy 6,4% na Dolny Śląsku. Powyższy problem w największym stopniu dotyczy gmin: Bardo (15%), Złoty Stok (14,9), Lewin Kłodzki (14,1%), Kamieniec Ząbkowicki (13,1%), Stoszowice (12,3%), Bystrzyca Kłodzka (11,1%), Międzylesie (10,5%). Ubóstwo wiąże się z wysokim ryzykiem wykluczenia społecznego oraz rozwoju różnych patologii. Wynika m.in. z sytuacji na rynku pracy i przekłada się na problem migracji mieszkańców, dlatego powinien być przedmiotem szczególnej troski władzy publicznej.

- **Niezadawalający potencjał edukacji** – choć ogólny poziom zdawalności matur dla obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej w niewielkim stopniu odbiega od średniej wojewódzkiej (70,5% wobec 71,9%), to występuje tu znaczne zróżnicowanie zarówno terytorialne jak i wg typu szkoły, gdzie najgorzej sytuacja prezentuje się w średnich szkołach zawodowych w Kudowie Zdroju (13%) i gminy wiejskiej Nowa Ruda (20%). Cechą charakterystyczną tego obszaru jest także niski poziom zainteresowania szkolnictwem zawodowym oraz koncentracja kształcenia formalnego osób dorosłych w Kłodzku (ponad 80% słuchaczy z całego obszaru). Tak drastyczne różnice w jakości kształcenia powinny stanowić wyzwanie dla wszystkich współpracujących gmin, gdyż niedobory w edukacji przekładają się później wprost na problemy na rynku pracy.

Wyżej opisana sytuacja wymaga podjęcia interwencji władz publicznych pozwalającej zapewnić takie warunki rozwoju mieszkańców obszaru, by swą przyszłość wiązali właśnie z tym miejscem. Najważniejsze kierunki wsparcia dotyczyć będą:

- zbudowania atrakcyjnej i wysokiej jakości oferty edukacyjnej oraz uruchomienie skutecznych narzędzi rynku pracy, umożliwiających rozwój kwalifikacji i podjęcie pracy;
- zabezpieczenia społecznego osób zagrożonych marginalizacją, szczególnie osób ubogich i niepełnosprawnych;
- rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, jako elementu wspomagającego ww. zadania.

Niniejszy priorytet będzie wdrażany przez:

Działanie 3.1. Ograniczenie zjawiska strukturalnego bezrobocia przez poprawę jakości kształcenia i aktywne narzędzia rynku pracy

- Schemat 3.1.1. Inwestycje w edukację
- Schemat 3.1.2. Ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki
- Schemat 3.1.3. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia
- Schemat 3.1.4. Godzenie życia zawodowego i prywatnego
- Schemat 3.1.5. Aktywne i zdrowe starzenie się

Działanie 3.2. Włączenie społeczne osób marginalizowanych

- Schemat 3.2.1. Rewitalizacja ubogich społeczności
- Schemat 3.2.2. Rozwój infrastruktury usług społecznych, w tym zdrowotnych
- Schemat 3.2.3. Aktywna integracja społeczna
- Schemat 3.2.4. Wspieranie ekonomii społecznej

Działanie 3.3. Społeczeństwo obywatelskie i inicjatywa oddolna

Schemat 3.3.1. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność

Działanie 3.1. Ograniczenie zjawiska strukturalnego bezrobocia przez poprawę jakości kształcenia i aktywne narzędzia rynku pracy

Sprawny system edukacji warunkuje rozwój społeczeństwa oraz uzyskiwanie kwalifikacji niezbędnych na zmieniającym się rynku pracy. Jest także warunkiem koniecznym dla budowy gospodarki opartej na wiedzy. Dlatego istotne jest zapewnienie infrastruktury edukacyjnej począwszy od przedszkola, aż po kształcenie osób dorosłych. Dla pełnego wykorzystania tej infrastruktury konieczna jest również realizacja programów edukacyjnych.

Konieczne jest zatem podjęcie działań umożliwiających dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych począwszy od etapu przedszkolnego, przez etap edukacji podstawowej i gimnazjalnej, po kształcenie ponadgimnazjalne ogólne i zawodowe. W miarę postępów w nauce wzrasta potrzeba indywidualizacji podejścia do rozwoju poszczególnych osób, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w ofercie kierowanej do uczniów.

Obok edukacji przygotowującej do wejścia na rynek pracy, konieczne jest także wsparcie dla osób już na nim funkcjonujących. Problem ze znalezieniem pracy dotyka coraz szersze grupy osób, a skala tego zjawiska rośnie. Konieczne jest podjęcie działań skierowanych do osób bezrobotnych, szczególnie do tych którzy znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób bez pożądaných przez pracodawców kwalifikacji zawodowych. Oferowane wsparcie powinno podjąć z jednej strony dostosowanie umiejętności pracownika do oczekiwań pracodawcy, z drugiej zaś strony rozwijanie umiejętności poszukiwania pracy.

Problem stanowi także mała aktywność zawodowa mieszkańców obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej. Wiele osób nie podejmuje żadnych działań związanych ani z doszkalaniami się, ani z poszukiwaniem pracy. Często jest to związane z obowiązkami rodzinnymi, które stanowią przeszkodę dla podjęcia zatrudnienia. Rozwiązaniem tego problemu może być z jednej strony zapewnienie opieki nad najmłodszymi dziećmi, co stanowi jeden z częstszych powodów bierności zawodowej a także rozwój możliwości podejmowania pracy w elastycznych godzinach, umożliwiających godzenie życia zawodowego z rodzinnym.

Wśród głównych wyzwań demograficznych wskazanych na początku opisu tego priorytetu wcześniej warto przyrzeć się bliżej pierwszemu ze wskazanych problemów. Po pierwsze starzejemy się jako społeczeństwo, jest coraz więcej osób starszych względem młodych, po drugie stale wydłuża się przeciętna długość życia. Sytuacja ta jednoznacznie wskazuje na konieczność wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych, które ze względu na różnego rodzaju schorzenia lub choroby zawodowe często opuszczają rynek pracy jeszcze przed przejściem na emeryturę.

W tym zakresie potrzeba szerokiego spektrum wsparcia, obejmującego z jednej strony zapewnienie usług medycznych, zarówno profilaktycznych jak i rehabilitacyjnych, z drugiej zaś wdrożenie programów przekwalifikowania.

Wymiar terytorialny

Na obszarze funkcjonalnym Ziemi Kłodzkiej odnotowuje się więcej dostępnych miejsc w przedszkolach niż zapotrzebowanie na tego typu usługi, w związku z czym na całym obszarze inwestycje w nową infrastrukturę przedszkolną powinny być realizowane wyłącznie w szczególnie uzasadnionych przypadkach. Natomiast wymaga poprawy obecna infrastruktura przedszkolna jak i szkół podstawowych, w szczególności na obszarach wiejskich, które powinny stanowić w tym wypadku priorytet.

Sytuacja rynku pracy na całym obszarze odbiega negatywnie od średnich wojewódzkich, w związku z czym cały obszar powinien być objęty wsparciem w tym

zakresie, bez wskazywania priorytetów lokalnych. Natomiast wsparcie powinno być dostosowane do indywidualnych potrzeb osób na lokalnych rynkach pracy.

Schemat 3.1.1. Inwestycje w edukację

Cel tematyczny	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie
Priorytet inwestycyjny	Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFRR przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – infrastruktura szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych – infrastruktura szkolnictwa zawodowego (poza szkolnictwem wyższym) - zgodnie z krajowymi priorytetami polityki szkolnictwa zawodowego, w oparciu o zdiagnozowane potrzeby regionalnych rynków pracy i Smart specialisation – komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i uczenia się przez całe życie – infrastruktura przedszkolna – wyłącznie w uzasadnionych przypadkach, dla wyrównania dostępu do ww. usług (w tym uwzględniając komplementarność wsparcia EFS, przy czym budowa nowych obiektów jedynie przy udokumentowanym braku możliwości wykorzystania/adaptacji istniejących budynków) <p>Wsparcie inwestycyjne z EFRR musi być komplementarne do działań współfinansowanych z EFS.</p>
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych placówek oświatowych <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba uczniów korzystających ze wspartej infrastruktury
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST (w tym MOPS, PCPR) – organizacje pozarządowe lub kościelne będące organami prowadzącymi szkoły
Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	– Właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 3.1.2. Ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki

Cel tematyczny	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie
Priorytet inwestycyjny	Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – w przypadku kształcenia zawodowego – środki EFS z puli regionalnego programu operacyjnego nie przekazane do ZIT – W pozostałym zakresie - środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie nauczycieli prowadzących kształcenie ogólne, specjalne i zawodowe w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego jako element wsparcia szkoły – przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych – upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej – wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, w tym poprzez działania służące indywidualizacji podejścia do ucznia – poprawa jakości edukacji w szkołach prowadzących kształcenie ogólne – doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych – rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego – kontynuacja wdrażania założeń rządowego programu „Cyfrowa szkoła” w obszarach e-nauczyciel i e-szkoła,
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba uczniów/wychowanków objętych wsparciem – liczba nauczycieli objętych wsparciem <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzrost zdawalności egzaminów / promocji do następnej klasy wśród uczniów objętych wsparciem
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne – organy założycielskie szkół
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – uczniowie – nauczyciele i instruktorzy zawodu
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla RPO WD 2014-2020 tryb systemowy lub konkursowy – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 3.1.3. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia

Cel tematyczny	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
Priorytet inwestycyjny	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS z puli regionalnego programu operacyjnego nie przekazane do ZIT w ramach wsparcia systemowego – środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego na tryb konkursowy – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy – działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy – pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego – wspieranie mobilności zawodowej
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu – liczba osób, które otrzymały kwalifikacje po opuszczeniu programu
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (w tym powiatowe urzędy pracy w ramach wsparcia systemowego) – instytucje otoczenia biznesu – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby nieaktywne zawodowo – osoby poszukujące pracy
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla RPO WD 2014 – 2020 tryb systemowy lub konkursowy – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 3.1.4. Godzenie życia zawodowego i prywatnego

Cel tematyczny	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
Priorytet inwestycyjny	Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego (w przypadku kształcenia zawodowego z puli programu nie przekazanej do ZIT)

	– współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia, seniorami i osobami niepełnosprawnymi oraz poprawa dostępu do usług opiekuńczych w wymiarze jakościowym i ilościowym – wdrożenie elastycznych form zatrudnienia (work sharing, telepraca, elastyczne godziny pracy, wypożyczanie pracowników) – wspieranie aktywizacji osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/wychowawczych oraz po okresie opieki nad osobami zależnymi
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób opiekujących się osobami zależnymi, które zostały objęte wsparciem w ramach programu – liczba utworzonych miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób powracających na rynek pracy w wyniku wsparcia
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby nieaktywne zawodowo – osoby zagrożone koniecznością rezygnacji z pracy – osoby powracające na rynek pracy
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	– właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 3.1.5. Aktywne i zdrowe starzenie się

Cel tematyczny	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
Priorytet inwestycyjny	Aktywne i zdrowe starzenie się
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia – realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy;

	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu; – opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej ułatwiających powroty do pracy; – opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy; – programy zdrowotne dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych, w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnych świadczeń zdrowotnych.
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w ramach programu <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby starsze – małe i średnie przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego) lub zgodnie z właściwym schematem pomocy
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Działanie 3.2. Włączenie społeczne osób marginalizowanych

Choć odnotowuje się ogólny rozwój społeczno-gospodarczy, to występują tereny nie uczestniczące w procesach wzrostu, będące obszarami wykluczenia społecznego lub gospodarczego. Obszary te negatywnie wpływają na możliwości rozwoju, dlatego wymagają interwencji publicznej. Na obszarach tych dochodzi do nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych towarzyszących ubóstwu, w tym patologii. Podstawową formą wsparcia dla tych obszarów powinno być objęcie ich programami społecznymi, mającymi na celu włączenie społeczne osób marginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją. Działania te nierzadko wymagają uzupełnienia infrastrukturalnego, które pozwoli przezwyciężyć bariery przestrzeni, uniemożliwiające wystąpienie pozytywnych zmian społecznych na danym terenie. Tak kompleksowo zaprojektowane wsparcie powinno być koordynowane przez opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji skierowanego do społeczności zamieszkujących ww. obszary. Wsparcie infrastrukturalne powinno obejmować przede wszystkim inwestycje poprawiające atrakcyjność gospodarczą danego terenu oraz inwestycje w tkankę mieszkaniową, przekładające się wprost na jakość życia mieszkańców.

Obok ww. rewitalizacji ubogich społeczności konieczne jest także oferowanie podstawowych usług społecznych dla osób marginalizowanych. Dla osób ubogich nadal stanowi problem dostęp do wielu podstawowych usług medycznych. Nierzadko także dostępne usługi nie spełniają oczekiwań w zakresie ich jakości. Stąd też potrzeba podjęcia wsparcia w zakresie oferowania tych usług oraz poprawy niezbędnej infrastruktury.

Należy również poprawić ofertę pomocy dla rodzin ubogich, począwszy od wsparcia finansowego, po kontakt z terapeutami czy animatorami społecznymi. Zakłada się, że w sytuacji, gdy dla realizowanych projektów społecznych zostaną zdiagnozowane potrzeby infrastrukturalne, będzie je można zaspokoić ze środków udostępnionych w ramach ZIT.

Wykluczenie społeczne jest bardzo złożonym problemem. Choć często wiązane z problemem ubóstwa przejawia się jednak na wiele sposobów. Obok ubóstwa źródłem wykluczenia społecznego są przede wszystkim niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc w rodzinie, bezdomność, długotrwałe choroby. Oprócz wykluczenia jednostek, problem ten może dotyczyć całych społeczności, w tym społeczności romskiej, która wymaga wsparcia.

Osoby doświadczające wykluczenia społecznego mają spore trudności by funkcjonować w pełni w społeczeństwie, powielając często wzorce zachowań nabyte w rodzinie, która także podlega wykluczeniu. Zjawisko to wymaga podjęcia zróżnicowanych przedsięwzięć w zakresie aktywnej integracji społecznej osób marginalizowanych, których celem powinna być przede wszystkim aktywizacja społeczno-zawodowa. Na te przedsięwzięcia składają się głównie: poradnictwo psychologiczne, terapie uzależnień, zapewnienie dostępu do edukacji i usług leczniczych, rozwój podstawowych kompetencji zawodowych, pomoc interwencyjna dla rodzin i bezdomnych.

Obok nich istotną kwestią w przeciwdziałaniu zjawisku wykluczenia społecznego jest także umożliwianie rozwoju własnej działalności gospodarczej, a w przypadku osób niepełnosprawnych tworzenie możliwości zatrudnienia i rozwoju osobistego. Jest to przedmiot działalności podmiotów ekonomii społecznej, w tym instytucji oraz przedsiębiorstw społecznych.

Wymiar terytorialny

Na obszarze funkcjonalnym Ziemi Kłodzkiej odnotowuje się wyższy poziom ubóstwa niż średnia wojewódzka (wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej w 2011 r. wyniósł 9,3% wobec 6,4% na Dolny Śląsku), zatem wsparcie w zakresie integracji powinno być kierowane do całego obszaru ZIT.

Schemat 3.2.1. Rewitalizacja ubogich społeczności

Cel tematyczny	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
Priorytet inwestycyjny	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich
Źródła finansowania	– środki EFRR przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	– uzbrojenie terenów pod inwestycje i tworzenie/rozbudowa terenów inwestycyjnych, inwestycje dotyczące infrastruktury komunalnej:

	<p>dopuszczalne jedynie w wyjątkowych sytuacjach (uzasadnionych spójnością realizowanej operacji - brakiem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów bez realizacji danego elementu; konieczność wykazania spójności inwestycji z realizacją celów projektów społecznych z dziedziny włączenia społecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – rewitalizacja tkanki mieszkaniowej – jedynie w wąskim zakresie (części wspólne budynków) <p>Wsparcie wynikające z Lokalnych Programów Rewitalizacji powiązane z programami społecznymi współfinansowanymi z EFS.</p>
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – powierzchnia zrewitalizowanych obszarów <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oczekiwana liczba osób korzystających z infrastruktury na obszarach zrewitalizowanych
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki podległe JST – spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe – instytucje otoczenia biznesu
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020

Schemat 3.2.2. Rozwój infrastruktury usług społecznych, w tym zdrowotnych

Cel tematyczny	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
Priorytet inwestycyjny	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – w zakresie ratownictwa medycznego oraz szpitali ponadregionalnych – środki Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Fundusz Spójności) – w pozostałym zakresie: środki przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego (EFRR) – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<p>Program krajowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w infrastrukturę Państwowego Ratownictwa Medycznego (Szpitalne Oddziały Ratunkowe, Lotnicze Pogotowie Ratunkowe) i jednostek współpracujących

	<p>z systemem ratownictwa medycznego (Centra Urazowe)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzmocnienie infrastruktury szpitali ponadregionalnych, dla których organem założycielskim jest centralny organ administracji rządowej: <ul style="list-style-type: none"> ▪ jednostki udzielające świadczeń na rzecz osób dorosłych w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, chorób psychicznych, ▪ jednostki udzielające świadczeń w zakresie ginekologii, położnictwa, neonatologii, pediatrii oraz inne jednostki zajmujące się leczeniem dzieci <p>Program regionalny:</p> <ul style="list-style-type: none"> – infrastruktura ochrony zdrowia – wyłącznie inwestycje: <ul style="list-style-type: none"> ▪ związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, ▪ odnoszące się do zidentyfikowanych na poziomie krajowym lub regionalnym obszarów deficytowych (choroby układu krążenia, choroby układu ruchu, choroby onkologiczne), – infrastruktura usług społecznych – inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług.
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba podmiotów leczniczych lub instytucji objętych projektem <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego – jednostki organizacyjne JST (w tym MOPS, PCPR) – ZOZ – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania	85% lub zgodnie z właściwym schematem pomocy publicznej (podstawowy poziom pomocy regionalnej wynosi 35%)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK – projekt kluczowy ZIT ZK zgłaszany do dofinansowania zgodnie z wytycznymi IZ PO IS

Schemat 3.2.3. Aktywna integracja społeczna

Cel tematyczny	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
Priorytet inwestycyjny	Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – programy na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, zawodowej
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób przestających być kwalifikowanymi jako osoby wykluczone w wyniku wsparcia
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (w szczególności ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie) – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby zagrożone marginalizacją lub marginalizowane
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Schemat 3.2.4. Wspieranie ekonomii społecznej

Cel tematyczny	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
Priorytet inwestycyjny	Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – świadczenie usług doradczych na rzecz podmiotów ekonomii społecznej – tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej

	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym (np. CIS) – tworzenie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej poprzez m.in. wsparcie tworzenia przedsiębiorstw społecznych
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<p>Potencjalni beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne – organizacje pozarządowe – podmioty ekonomii społecznej – przedsiębiorstwa społeczne
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby zagrożone marginalizacją lub marginalizowane – przedsiębiorstwa społeczne
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Działanie 3.3. Społeczeństwo obywatelskie i inicjatywa oddolna

Efektywna realizacja celów polityki rozwoju wymaga m.in. aktywnego udziału mieszkańców obszaru w działalność na rzecz rozwoju lokalnego. Społeczeństwo obywatelskie wspiera administrację publiczną w realizacji jej zadań. Współpraca na linii samorząd – organizacje pozarządowe pozwala lepiej poznać realne potrzeby społeczności lokalnych. Na ich bazie można zbudować strategię lokalne, będące podstawą dla oferowania zindywidualizowanych usług dla społeczności. Przykładem takiej współpracy są finansowane w ramach LEADER Lokalne Grupy Działania, wśród których na terenie obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej działają następujące:

- Fundacja „Kłodzka Wstęga Sudetów” – Lokalna Grupa Działania,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „QWsi”,
- Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Sowiogórskie”.

Współpraca ta wymaga z jednej strony otwartego podejścia administracji do dialogu z organizacjami pozarządowymi, z drugiej strony zaufania ze strony tych organizacji do administracji. Spełnienie tych warunków ma zasadnicze znaczenie dla tzw. społeczeństwa partycypacyjnego. Pierwsze doświadczenia w tym zakresie uzyskane dzięki wsparciu LGD ze środków Europejskiego Funduszu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich pozwalają stwierdzić, iż pierwsze kroki w kierunku sprawnego społeczeństwa partycypacyjnego zostały

wykonane. Obecnie otwarta została możliwość rozwoju na bazie środków europejskiej polityki spójności.

Lokalne strategie rozwoju kierowane przez społeczność to nowy instrument, zakładający możliwość finansowania z programów operacyjnych inicjatyw oddolnych realizowanych przez lokalne grupy działania. Zadania te powinny się koncentrować na rozwiązywaniu problemów lokalnych, określanych przez same społeczności. Wśród najistotniejszych można wskazać kwestie integracji społecznej, przedsiębiorczości i aktywności zawodowej oraz edukacji. Wsparcie w ramach niniejszego działania koncentruje się na ww. kwestiach, które będą doprecyzowane w drodze dalszego dialogu partnerów lokalnych.

Wymiar terytorialny

Wsparcie powinno być komplementarne ze wsparciem kierowanym z programu operacyjnego dotyczącego rozwoju obszaru wiejskich dla lokalnych grup działania. Wymiar terytorialny wsparcia w ramach ZIT będzie zależny od zasięgu funkcjonowania poszczególnych LGD.

Schemat 3.3.1. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność

Cel tematyczny	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
Priorytet inwestycyjny	Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki EFS przekazane do ZIT z puli regionalnego programu operacyjnego – współfinansowanie krajowe
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie lokalnych grup działania w zakresie realizacji przedsięwzięć będących odpowiedzią na potrzeby lokalnej społeczności w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> ▪ postaw przedsiębiorczych oraz aktywności zawodowej osób, szczególnie znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy ▪ integracji społecznej osób zagrożonych marginalizacją lub marginalizowanych ▪ edukacji
Wskaźniki monitoringu	<p>Produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych wsparciem <p>Rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba odbiorców realizowanych przedsięwzięć
Przykładowe rodzaje beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – lokalne grupy działania – organizacje pozarządowe
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – w zależności od potrzeb lokalnych wyrażonych w strategii
Maksymalny poziom dofinansowania	100% (z uwzględnieniem finansowania krajowego)
Potencjalne rodzaje naborów	<ul style="list-style-type: none"> – Właściwy dla ZIT ZK tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014-2020 – Projekt kluczowy finansowany z budżetu ZIT ZK

Priorytet 4 . Pomoc techniczna

Cel Priorytetu

Wsparcie procesu wdrażania ZIT Ziemia Kłodzka.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba zatrudnionych pracowników w jednostce biorącej udział we wdrażaniu ZIT Ziemia Kłodzka.

Uzasadnienie realizacji priorytetu

Sprawność oraz prawidłowość wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Ziemi Kłodzkiej uzależniona będzie od potencjału administracyjnego jednostki wdrażającej ZIT oraz potencjału absorpcyjnego beneficjentów. Dlatego też konieczne będzie podjęcie działań wspierających współfinansowanych ze środków pomocy technicznej w zakresie np.:

- zatrudnienia personelu jednostki biorącej udział we wdrażaniu;
- zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych jednostce biorącej udział we wdrażaniu;
- zapewnienia wyposażenie w sprzęt i wyposażenie dla jednostki biorącej udział we wdrażaniu;
- zapewnienia mediów dla jednostki biorącej udział we wdrażaniu;
- zapewnienia wyposażania w niezbędne środki niematerialne i prawne;
- zapewnienia materiałów biurowych i eksploatacyjnych dla jednostki biorącej udział we wdrażaniu;
- zapewnienia doradztwa i szkoleń dla personelu;
- prowadzenia akcji informacyjnych i promocyjnych;
- organizacji konferencji;
- prowadzenia szkoleń dla beneficjentów;
- wymiany dobrych praktyk.

VI. Spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi (EU2020, KSRR, SRWD, RPO, PZPWD)

Spójność z opracowaniami strategicznymi (EU2020, KSRR, SRWD)

Strategia ZIT dla obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej realizuje następujące założenia strategiczne, wynikające z opracowań na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym.

Priorytet 1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość.

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje **Strategię Europa 2020** w zakresie priorytetu rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, w szczególności w zakresie następujących projektów przewodnich tej strategii:

- „Unia innowacji” – projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencyjności na rynkach światowych.

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie** w zakresie celu polityki regionalnej:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, w szczególności w zakresie „tworzenia warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększenia ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi” oraz „budowy podstaw konkurencyjności województw – działań tematycznych”

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje **Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020** w zakresie makrosfery:

- **Przedsiębiorczość i innowacyjność** – grupy działań wspierających rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w szczególności umożliwienie implementacji rozwiązań naukowych i patentów oraz transfer wiedzy w relacji gospodarka - nauka

Priorytet 2. Zrównoważony rozwój w oparciu o zasoby obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje **Strategię Europa 2020** w zakresie priorytetu rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, w szczególności w zakresie następujących projektów przewodnich tej strategii:

- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej.

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie** w zakresie celów polityki regionalnej:

- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, w szczególności w zakresie „wspierania obszarów o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe” oraz „zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności”;
- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, w szczególności w zakresie „budowy podstaw konkurencyjności województw – działań tematycznych”.

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje **Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020** w zakresie makrosfer:

- **Infrastruktura** – grupy działań zakładających poprawę dostępności transportowej i powiązań wewnętrznych regionu oraz realizację kluczowych dla województwa inwestycji energetycznych
- **Zasoby** – grupy działań zakładających podniesienie efektywności wykorzystania zasobów środowiska naturalnego i kulturowego regionu (w tym potencjału rozwiniętej, policentrycznej sieci osadniczej)
- **Turystyka** – grupy działań zakładających wykorzystanie walorów krajobrazowych, kulturowych i środowiskowych Dolnego Śląska dla zapewnienia rozwoju społecznego i gospodarczego regionu poprzez wzmocnienie przemysłu turystycznego, w szczególności w oparciu o dolnośląskie uzdrowiska

Priorytet 3. Kapitał społeczny obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej

Na poziomie unijnym priorytet ten realizuje **Strategię Europa 2020** w zakresie priorytetu rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, w szczególności w zakresie następujących projektów przewodnich tej strategii:

- „Młodzież w drodze” – projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej;
- „Europejski program walki z ubóstwem” – projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa.

Na poziomie krajowym priorytet ten realizuje **Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie** w zakresie celów polityki regionalnej:

- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, w szczególności w zakresie „wspierania obszarów o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości

rozwojowe” oraz „restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze”;

- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie, w szczególności w zakresie „wspomagania budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieć współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej”.

Na poziomie regionalnym priorytet ten realizuje **Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020** w zakresie makrosfer:

- **Edukacja, nauka, kultura, sport i informacja** – grupy zadań zakładających poprawę dostępu do wysokiej jakości edukacji, kształtowanie postaw obywatelskich, prozdrowotnych, aktywności kulturalnej oraz przygotowująca do wyzwań i potrzeb rynku pracy, a także szerokie otwarcie przestrzeni informacyjnej na potrzeby mieszkańców, firm i instytucji regionu.
- **Spoleczeństwo i partnerstwo** – grupy działań zakładających kształtowanie pozytywnej tożsamości i solidarności międzypokoleniowej na Dolnym Śląsku, a także partnerstwa międzyinstytucjonalnego, publiczno-publicznego i publiczno-prywatnego.
- **Rozwój obszarów miejskich i wiejskich** – grupy działań zakładających wzmacnianie węzłowych funkcji i rewitalizację ośrodków miejskich oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich przy ochronie najcenniejszych zasobów rolnych.

Spójność z dokumentem programowym (RPO WD 2014-2020)

Choć prace nad regionalnym programem operacyjnym nie zostały jeszcze zakończone, na podstawie dostępnych informacji o przyszłym kształcie tego programu⁸ można określić wstępną zgodność Planu Działania ZIT z założeniami regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020.

Priorytet 1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość zakłada realizację zadań wskazanych w następujących osiach priorytetowych RPO WD:

- **Priorytet 1. Przedsiębiorstwa i innowacje** (w zakresie promowania przedsiębiorczości i wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw)
- **Priorytet 3. Gospodarka niskoemisyjna** (w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych)
- **Priorytet 7. Rynek pracy** (w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej)

Priorytet 2. Zrównoważony rozwój w oparciu o zasoby obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej zakłada realizację zadań wskazanych w następujących osiach priorytetowych RPO WD:

- **Priorytet 3. Gospodarka niskoemisyjna** (w zakresie poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych)

⁸ Na podstawie informacji przedstawionych podczas posiedzenia Komitetu Monitorującego RPO WD 2007-2013 w maju. Przedstawione informacje nie obejmują celów zakładanych dla programu i jego poszczególnych osi priorytetowych, w związku z czym można dokonać jedynie ogólnej oceny zgodności na podstawie nazw poszczególnych osi priorytetowych i objętych nimi obszarów wsparcia.

- **Priorytet 4. Środowisko i zasoby** (w zakresie gospodarki odpadami, gospodarki wodnościekowej, zabezpieczenia przed powodzią i innymi zagrożeniami, dziedzictwa kulturowego, ochrony bioróżnorodności, poprawy środowiska miejskiego)
- **Priorytet 5. Transport** (w zakresie lokalnej infrastruktury drogowej)

Priorytet 3. Kapitał społeczny obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej zakłada realizację zadań wskazanych w następujących osiach priorytetowych RPO WD:

- **Priorytet 3. Infrastruktura społeczna** (w zakresie infrastruktury edukacyjnej, społecznej i zdrowotnej)
- **Priorytet 4. Rynek pracy** (w zakresie zapewniania dostępu do zatrudnienia, godzenia życia zawodowego i prywatnego, aktywnego i zdrowego starzenia się)
- **Priorytet 5. Włączenie społeczne** (w zakresie aktywnej integracji, ekonomii społecznej i inicjatyw lokalnych)
- **Priorytet 6. Edukacja i nauka** (w zakresie przedwczesnego kończenia nauki)

Spójność z opracowaniem planistycznym (PZPWD)

Instytut Rozwoju Terytorialnego (dawniej Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne) przedstawił do konsultacji społecznych aktualny projekt zmiany „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”. Dokument ten, będący najbardziej aktualnym opracowaniem w zakresie zagospodarowania przestrzennego województwa i choć nie jest ostatecznie przyjęty przez samorząd województwa proponuje się ocenę zgodności Strategii ZIT właśnie z tym opracowaniem, a nie z zatwierdzonym Planem z 30 sierpnia 2002 r., który wymaga dostosowania do aktualnych uwarunkowań przestrzennych, przepisów i dokumentów.

W projekcie zmiany PZPWD obszar Ziemi Kłodzkiej określono następująco:

Ziemia Kłodzka to obszar położony peryferyjnie w stosunku do głównych ośrodków osadniczych, o bardzo słabej dostępności transportowej do nich, w którym występuje dodatkowo kumulacja negatywnych wskaźników demograficznych i społecznych oraz podwyższone ryzyko powodziowe. Jest to jednocześnie obszar intensywnego rozwoju turystyki, obejmujący w województwie dolnośląskim pasmo Sudetów, cechujące się ciągłością walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych oraz wysokim stopniem wyposażenia w infrastrukturę turystyczną i uzdrowiskową. Kłodzko i Kudowa-Zdrój należą do najważniejszych ośrodków turystycznych w województwie, do których zaliczono miejscowości o największych zasobach miejsc noclegowych oraz o unikalnych walorach kulturowych.

Kompozycja celów strategicznych ww. opracowania związana najściślej ze sposobem korzystania z przestrzeni, w związku z czym najwyraźniej widać związki ww. celów z drugim priorytetem Strategii ZIT, który dotyczy infrastruktury ściśle związanej z przestrzenią. Pozostałe priorytety wnoszą jedynie częściowy wpływ na realizację celów strategicznych PZPWD.

Priorytet 2. Zrównoważony rozwój w oparciu o zasoby obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej realizuje następujące cele projektu zmiany PZPWD:

- Cel 1 – umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami

Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;

- Cel 2 – zintegrowana ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i racjonalne ich wykorzystanie oraz udostępnienie, a także stworzenie spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych;
- Cel 3 – zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu
- Cel 6 – efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;
- Cel 7 – ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawy wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom klęsk żywiołowych

Priorytet 1. Dynamiczna gospodarka i innowacyjna przedsiębiorczość oraz **Priorytet 3. Kapitał społeczny obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej** realizują następujący cel strategiczny wskazany w projekcie zmiany PZPWD.

- Cel 1 – umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy.

Tabela finansowa

Zgodnie z Art. 99 projektu Rozporządzenia Ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady Zintegrowane Inwestycje Terytorialne realizowane są w sytuacji, w której istnieje konieczność podejścia obejmującego inwestycje w ramach więcej niż jednej osi priorytetowej jednego lub kilku programów operacyjnych. Budżet ZIT Ziemia Kłodzka powstał w wyniku analizy zgłoszonych przez beneficjentów projektów, które potencjalnie kwalifikują się do finansowania⁹ i realizują strategię obszaru funkcjonalnego. W budżecie nie uwzględniono projektów istotnych z punktu widzenia ZIT Ziemia Kłodzka realizowanych przez podmioty o charakterze ponad lokalnym np. Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej i Melioracji, Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei, Dolnośląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych itp.

W związku z powyższym wzięto pod uwagę cztery źródła finansowania projektów w ramach ZIT Ziemia Kłodzka tzn.¹⁰:

- Budżet przekazany do zarządzania w ramach ZIT Ziemia Kłodzka pochodzący ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 (Budżet ZIT)
- Budżet Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, o którego środki beneficjenci z obszaru funkcjonalnego ZIT Ziemia Kłodzka będą ubiegać się w procedurze wyznaczonej przez IZ RPO WD 2014-2020 w ramach wyodrębnionej alokacji dostępnej (Budżet RPO WD – koperta),
- Budżet Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020, o którego środki beneficjenci z obszaru funkcjonalnego ZIT Ziemia Kłodzka będą ubiegać się w procedurze wyznaczonej przez IZ RPO WD 2014-2020 (Budżet RPO WD – nabory)
- Budżet Program Krajowych perspektywy finansowej UE 2014 – 2020, o których środki beneficjenci z obszaru funkcjonalnego ZIT Ziemia Kłodzka będą ubiegać się w procedurze wyznaczonej przez IZ programów krajowych (Budżet PO Krajowych – nabory)
- Współfinansowanie krajowe pochodzące z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, budżetu państwa, funduszy celowych i innych źródeł.

⁹ Na podstawie projektu linii demarkacyjnej w perspektywie finansowej UE 2014-2020.

¹⁰ Budżet ZIT Ziemi Kłodzkiej należy traktować jako indykatywną propozycję do dalszych negocjacji z Instytucjami Zarządzającymi

Tabela finansowa

PRIORYTET	DZIAŁANIE	SCHEMAT	Budżet ogółem (tys.zł)	w tym (w tys. zł):					Współf. Krajowe
				Dotacja	Budżet ZIT	Budżet RPO WD (koperta)	Budżet RPO WD (nabory)	Budżet PO Krajowych (nabory)	
PRIORYTET 1. Konkurencyjna gospodarka obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej	DZIAŁANIE 1.1 Rozwój przedsiębiorstw	SCHEMAT 1.1.1 Promowanie przedsiębiorczości (EFRR)	133 840,00	66 920,00	66 920,00				66 920,00
		SCHEMAT 1.1.2 Wsparcie inwestycyjne dla MŚP (EFRR)	120 000,00	60 000,00	60 000,00				60 000,00
		SCHEMAT 1.1.3 Produkcja energii ze źródeł odnawialnych (EFRR)	15 000,00	7 500,00	7 500,00				7 500,00
		SCHEMAT 1.1.4 Praca na własny rachunek (EFS)	42 000,00	42 000,00	42 000,00				0,00
PRIORYTET 2. Zrównoważony rozwój w oparciu o zasoby obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej.	DZIAŁANIE 2.1 Rozwój kluczowej infrastruktury dla rozwoju obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej	SCHEMAT 2.1.1 Inwestycje w lokalną sieć drogową (EFRR)	503 439,00	427 923,15	427 923,15				73 515,85
		SCHEMAT 2.1.2 Gospodarka wodociągowa (EFRR)	329 504,00	280 078,40	153 938,40		126 140,00		49 425,60
		SCHEMAT 2.1.3 Gospodarka odpadami (EFRR)	64 358,00	54 704,30	54 704,30				9 653,70
		SCHEMAT 2.1.4 Zabezpieczenie przed powodzią i innymi ryzykami (EFRR)	10 000,00	8 500,00	8 500,00		8 500,00		1 500,00
DZIAŁANIE 2.2 Zachowanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego		SCHEMAT 2.2.1 Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego (EFRR)	132 538,00	112 657,30	112 657,30				19 880,70
		SCHEMAT 2.2.2 Ochrona bioróżnorodności oraz promocja walorów przyrodniczych (EFRR)	32 400,00	27 540,00	27 540,00				4 860,00
		SCHEMAT 2.2.3 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych (EFRR)	25 355,00	21 551,75	21 551,75				3 803,25
		SCHEMAT 2.2.4 Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz mieszkalnych (EFRR)	93 900,00	79 815,00	79 815,00				14 085,00
		SCHEMAT 2.2.5 Poprawa środowiska miejskiego (EFRR)	17 500,00	14 875,00	14 875,00				2 625,00

STRATEGIA ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH ZIEMI KŁODZKIEJ

PRIORYTET	DZIAŁANIE	SCHEMAT	Budżet ogółem (tys.zł)	w tym (w tys.zł):					Współf. Krajowe
				Dotacja	Budżet ZIT	Budżet RPO WD (koperta)	Budżet RPO WD (nabory)	Budżet PO Krajowych (nabory)	
PRIORYTET 3. Kapitał społeczny obszaru funkcjonalnego Ziemi Kłodzkiej	DZIAŁANIE 3.1 Ograniczenie zjawiska strukturalnego bezrobocia przez poprawę jakości kształcenia i aktywne narzędzia rynku pracy	SCHEMAT 3.1.1. Inwestycje w edukację (EFRR)	84900	72 165,00				12 735,00	
		SCHEMAT 3.1.2. Ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki (EFS)	42000	42 000,00				0,00	
		SCHEMAT 3.1.3. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia (EFS)	42000	42 000,00				0,00	
		SCHEMAT 3.1.4. Godzenie życia zawodowego i prywatnego (EFS)	42000	42 000,00				0,00	
		SCHEMAT 3.1.5. Aktywne i zdrowe starzenie się (EFS)	42000	42 000,00				0,00	
	DZIAŁANIE 3.2 Włączenie społeczne	SCHEMAT 3.2.1 Rewitalizacja uboższych społeczności (EFRR)	89 128,00	75 758,80	75 758,80			13 369,20	
		SCHEMAT 3.2.2 Rozwój infrastruktury usług społecznych, w tym zdrowotnych (EFRR)	55 735,00	47 374,75	47 374,75			8 360,25	
		SCHEMAT 3.2.3 Aktywna integracja społeczna (EFS)	42 000,00	42 000,00	42 000,00			0,00	
		SCHEMAT 3.2.4 Wspieranie ekonomii społecznej (EFS)	42 000,00	42 000,00	42 000,00			0,00	
				13 500,00	11 475,00	11 475,00			2 025,00
PRIORYTET 4. Pomoc techniczna			2 015 097,00	1 662 838,45	1 102 731,70	410 591,75	23 375,00	126 140,00	352 258,55
RAZEM									

Załącznik nr 1 – zestawienie tabel z danymi statystycznymi**Tabela 1.** Podmioty gospodarcze – sektor prywatny

Gmina	2004	2012	Rok 2004 = 100
Duszniki Zdrój			
Sektor prywatny ogółem	556	565	102
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	474	393	83
Spółki handlowe	17	21	124
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	5	3	60
Kłodzko			
Sektor prywatny ogółem	4844	4155	86
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	3877	2637	68
Spółki handlowe	133	194	146
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	34	33	97
Kudowa-Zdrój			
Sektor prywatny ogółem	1072	1017	95
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	913	811	89
Spółki handlowe	54	63	117
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	28	28	100
Nowa Ruda			
Sektor prywatny ogółem	2 228	2 187	98
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 743	1 483	85
Spółki handlowe	90	108	120
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	35	37	106
Polanica-Zdrój			
Sektor prywatny ogółem	1005	1053	105
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	852	768	90
Spółki handlowe	28	46	164
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	10	11	110
Bystrzyca Kłodzka			
Sektor prywatny ogółem	1962	1727	88
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1623	1210	75
Spółki handlowe	41	42	102

Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	14	12	86
Gw. Kłodzko			
Sektor prywatny ogółem	1135	1072	94
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	977	899	92
Spółki handlowe	25	40	160
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	8	9	113
Lądek-Zdrój			
Sektor prywatny ogółem	1099	926	84
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	932	737	79
Spółki handlowe	24	27	113
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	7	5	71
Lewin Kłodzki			
Sektor prywatny ogółem	182	235	129
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	161	158	98
Spółki handlowe	3	8	267
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	2	5	250
Międzylesie			
Sektor prywatny ogółem	476	501	105
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	369	349	95
Spółki handlowe	17	27	159
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	3	6	200
Gw. Nowa Ruda			
Sektor prywatny ogółem	773	789	102
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	682	660	97
Spółki handlowe	25	31	124
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	14	14	100
Radków			
Sektor prywatny ogółem	605	666	110
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	499	507	102
Spółki handlowe	20	23	115
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	7	7	100
Stronie Śląskie			
Sektor prywatny ogółem	804	738	92

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	656	551	84
Spółki handlowe	13	24	185
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	3	3	100
Szczytna			
Sektor prywatny ogółem	596	637	107
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	511	493	96
Spółki handlowe	8	17	213
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	100
Bardo			
Sektor prywatny ogółem	464	408	88
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	396	299	76
Spółki handlowe	14	15	107
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	6	5	83
Cieplowody			
Sektor prywatny ogółem	177	194	110
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	150	158	105
Spółki handlowe	4	11	275
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	
Kamieniec Ząbkowicki			
Sektor prywatny ogółem	602	590	98
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	516	453	88
Spółki handlowe	14	32	229
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	2	8	400
Stoszowice			
Sektor prywatny ogółem	449	467	104
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	383	377	98
Spółki handlowe	10	16	160
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	0	1	
Ząbkowice Śląskie			
Sektor prywatny ogółem	2326	2435	105
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1804	1685	93
Spółki handlowe	98	122	124
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	29	32	110

Ziębice			
Sektor prywatny ogółem	1397	1339	96
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1137	1056	93
Spółki handlowe	53	62	117
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	13	14	108
Złoty Stok			
Sektor prywatny ogółem	462	486	105
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	355	317	89
Spółki handlowe	17	32	188
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	2	4	200
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka			
Sektor prywatny ogółem	23 214	22 187	96
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	19 010	16 001	84
Spółki handlowe	708	961	136
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	226	241	107
Dolny Śląsk			
Sektor prywatny ogółem	288 627	321 590	111
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	228 244	232 065	102
Spółki handlowe	17 648	28 093	159
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	5 082	6 910	136
Polska			
Sektor prywatny ogółem	3 442 317	3 851 828	112
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2 763 380	2 917 272	106
Spółki handlowe	214 974	344 323	160
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	51 347	74 633	145

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Gmina	2009	2011	Dynamika Rok 2009 = 100	Polska =100 Rok 2011	Dolny Śląsk = 100 Rok 2011
Duszniki-Zdrój	1119	1161	104	116	103
Gm. Kłodzko	1596	1559	98	155	139
Kudowa-Zdrój	1044	995	95	99	89
Gm. Nowa Ruda	1067	1088	102	108	97

Polanica-Zdrój	1531	1602	105	160	143
Bystrzyca Kłodzka	917	954	104	95	85
Gw. Kłodzko	603	614	102	61	55
Lądek Zdrój	1129	1077	95	107	96
Lewin Kłodzki	1013	1010	100	101	90
Międzylesie	672	679	101	68	60
Gw. Nowa Ruda	693	676	98	67	60
Radków	774	778	101	77	69
Stronie Śląskie	934	969	104	97	86
Szczytna	892	873	98	87	78
Bardo	945	827	88	82	74
Ciepłowody	542	631	116	63	56
Kamieniec Ząbkowicki	634	673	106	67	60
Stoszowice	847	846	100	84	75
Ząbkowice Śląskie	1092	1144	105	114	102
Ziębice	745	730	98	73	65
Złoty Stok	1040	1048	101	104	93
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	944	949	101	95	85
Dolny Śląsk	1101	1123	102	112	100
Polska	981	1004	102	100	89

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Gmina	2004	2011	Rok 2004 = 100	Dolny Śląsk = 100 2011
Duszniki-Zdrój	18,0	13,5	75,0	180,0
Gm. Kłodzko	17,6	11,5	65,3	153,3
Kudowa-Zdrój	22,3	14,0	62,8	186,7
Gm. Nowa Ruda	14,4	11,1	77,1	148,0
Polanica-Zdrój	18,8	11,2	59,6	149,3
Bystrzyca Kłodzka	20,4	13,4	65,7	178,7
Gw. Kłodzko	23,2	12,8	55,2	170,7
Lądek Zdrój	17,6	9,7	55,1	129,3
Lewin Kłodzki	24,6	16,8	68,3	224,0
Międzylesie	21,7	14,5	66,8	193,3
Gw. Nowa Ruda	14,7	10,0	68,0	133,3

Radków	21,1	12,7	60,2	169,3
Stronie Śląskie	17,5	13,4	76,6	178,7
Szczytna	18,6	11,3	60,8	150,7
Bardo	18,5	13,6	73,5	181,3
Ciepłowody	22,8	10,3	45,2	137,3
Kamieniec Ząbkowicki	19,8	10,6	53,5	141,3
Stoszowice	18,2	11,6	63,7	154,7
Ząbkowice Śląskie	16,8	10,7	63,7	142,7
Ziębice	18,4	11,9	64,7	158,7
Złoty Stok	20,8	13,7	65,9	182,7
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	19,3	12,3	63,7	164,0
Dolny Śląsk	13,6	7,5	55,1	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 4. Ludność gmin Aglomeracji w latach 2004-2011.

Gmina	2004	2011	Rok 2004 = 100	Dolny Śląsk = 100
Duszniki-Zdrój	5150	4995	97,0	0,2
Gm. Kłodzko	28540	28581	100,1	1,0
Kudowa-Zdrój	10274	10379	101,0	0,4
Gm. Nowa Ruda	24697	23761	96,2	0,8
Polanica-Zdrój	6966	6771	97,2	0,2
Bystrzyca Kłodzka	19890	19794	99,5	0,7
Gw. Kłodzko	16928	17236	101,8	0,6
Lądek Zdrój	8905	8791	98,7	0,3
Lewin Kłodzki	1853	1990	107,4	0,1
Międzylesie	7643	7570	99,0	0,3
Gw. Nowa Ruda	12323	12212	99,1	0,4
Radków	9467	9448	99,8	0,3
Stronie Śląskie	7958	7801	98,0	0,3
Szczytna	7401	7514	101,5	0,3
Bardo	5675	5552	97,8	0,2
Ciepłowody	3211	3121	97,2	0,1
Kamieniec Ząbkowicki	8828	8541	96,7	0,3
Stoszowice	5613	5555	99,0	0,2
Ząbkowice Śląskie	23289	23016	98,8	0,8
Ziębice	18444	18211	98,7	0,6

Złoty Stok	4807	4811	100,1	0,2
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	237862	235650	99,1	8,1
Dolny Śląsk	2890967	2916577	100,9	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 5. Saldo migracji wewnętrznych w latach 2004-2011

Gmina	2004	2011
Duszniki-Zdrój	-22	-21
Gm. Kłodzko	-147	-85
Kudowa-Zdrój	21	-39
Gm. Nowa Ruda	-122	-121
Polanica-Zdrój	-10	6
Bystrzyca Kłodzka	-55	-4
Gw. Kłodzko	50	31
Lądek Zdrój	8	-16
Lewin Kłodzki	-11	19
Międzylesie	-44	-23
Gw. Nowa Ruda	41	-15
Radków	-7	-15
Stronie Śląskie	-42	-29
Szczytna	8	32
Bardo	16	2
Ciepłowody	-3	-14
Kamieniec Ząbkowicki	-15	-80
Stoszowice	-8	-2
Ząbkowice Śląskie	-56	-91
Ziębice	-15	11
Złoty Stok	-25	-17
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	-438	-471

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 6. Saldo migracji za granicę w latach 2004-2011

Gmina	2004	2011
Duszniki-Zdrój	-3	1
Gm. Kłodzko	-6	-9
Kudowa-Zdrój	-2	-4
Gm. Nowa Ruda	-30	-8
Polanica-Zdrój	-7	-8
Bystrzyca Kłodzka	3	7

Gw. Kłodzko	-2	-9
Lądek Zdrój	0	-14
Lewin Kłodzki	0	-2
Międzylesie	3	-1
Gw. Nowa Ruda	4	-9
Radków	-7	6
Stronie Śląskie	0	1
Szczytna	0	0
Bardo	0	3
Ciepłowody	0	0
Kamieniec Ząbkowicki	1	3
Stoszowice	4	1
Ząbkowice Śląskie	-23	-3
Ziębice	1	-1
Złoty Stok	1	1
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	-63	-45

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Tabela 7. Przemiany potencjału demograficznego w Aglomeracji.

Gmina	Ludność w wieku		Przyrost naturalny na 1000 ludności	
	2004	2011	2004	2011
Duszniki-Zdrój	95,1	141,3	-2,3	-4,8
Gm. Kłodzko	96,3	127,3	-2,9	-3,7
Kudowa-Zdrój	87,5	118,8	-1,1	-3,9
Gm. Nowa Ruda	99,2	136,0	-3,1	-4,7
Polanica-Zdrój	106,4	164,6	-7,6	-5,2
Bystrzyca Kłodzka	82,1	108,8	-4,4	-2,7
Gw. Kłodzko	72,9	85,4	-2,2	-1,7
Lądek Zdrój	87,9	121,3	-4,9	-4,2
Lewin Kłodzki	86,8	90,8	1,1	-5,0
Międzylesie	66,3	87,2	-5,0	-2,2
Gw. Nowa Ruda	83,4	98,8	-2,3	-3,7
Radków	73,6	92,6	-3,2	-0,7
Stronie Śląskie	70,2	102,7	-5,1	-2,2
Szczytna	70,1	90,6	-2,7	0,9
Bardo	79,3	108,6	-4,6	-2,9
Ciepłowody	71,8	84,2	0,6	-0,6
Kamieniec Ząbkowicki	64,6	67,2	-2,9	-1,2
Stoszowice	60,5	81,9	-0,5	-1,6
Ząbkowice Śląskie	78,5	112,7	-3,0	-1,4

Ziębice	83,7	106,7	-3,4	-2,9
Złoty Stok	73,0	104,4	-4,1	-5,2
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	80,4	106,3	-3,0	-2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Gmina	2005	2011	Rok 2005 = 100	Polska =100	Dolny Śląsk = 100
Duszniki-Zdrój	31	48	154,8	184,6	160,0
Gm. Kłodzko	24	29	120,8	111,5	96,7
Kudowa-Zdrój	22	30	136,4	115,4	100,0
Gm. Nowa Ruda	14	16	114,3	61,5	53,3
Polanica-Zdrój	25	37	148,0	142,3	123,3
Bystrzyca Kłodzka	20	36	180,0	138,5	120,0
Gw. Kłodzko	13	19	146,2	73,1	63,3
Lądek Zdrój	27	36	133,3	138,5	120,0
Lewin Kłodzki	27	35	129,6	134,6	116,7
Międzylesie	26	40	153,8	153,8	133,3
Gw. Nowa Ruda	13	25	192,3	96,2	83,3
Radków	16	23	143,8	88,5	76,7
Stronie Śląskie	28	38	135,7	146,2	126,7
Szczytna	15	17	113,3	65,4	56,7
Bardo	28	38	135,7	146,2	126,7
Ciepłowody	19	22	115,8	84,6	73,3
Kamieniec Ząbkowicki	15	27	180,0	103,8	90,0
Stoszowice	32	47	146,9	180,8	156,7
Ząbkowice Śląskie	16	22	137,5	84,6	73,3
Ziębice	16	23	143,8	88,5	76,7
Złoty Stok	27	33	122,2	126,9	110,0
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	21,6	30,5	141,2	117,4	101,7
Dolny Śląsk	21	30	142,9	115,4	100,0
Polska	21	26	123,8	100,0	86,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 9. Infrastruktura przedszkolna

Gmina	2004	2011	Rok 2004 = 100
Duszniki-Zdrój			
Liczba przedszkoli	1	1	100
Miejsca	145	139	96
Liczba dzieci	105	138	131
Gm. Kłodzko			
Liczba przedszkoli	5	7	140
Miejsca	574	885	154
Liczba dzieci	499	765	153
Kudowa Zdrój			
Liczba przedszkoli	1	3	300
Miejsca	225	343	152
Liczba dzieci	152	232	153
Gm. Nowa Ruda			
Liczba przedszkoli	4	4	100
Miejsca	221	275	124
Liczba dzieci	197	259	131
Polanica-Zdrój			
Liczba przedszkoli	1	4	400
Miejsca	100	190	190
Liczba dzieci	83	162	195
Bystrzyca Kłodzka			
Liczba przedszkoli	2	2	100
Miejsca	275	315	115
Liczba dzieci	252	315	125
Gw. Kłodzko			
Liczba przedszkoli	3	5	167
Miejsca	205	285	139
Liczba dzieci	126	273	217
Lądek-Zdrój			
Liczba przedszkoli	1	1	100
Miejsca	125	125	100
Liczba dzieci	121	111	92
Lewin Kłodzki			
Liczba przedszkoli	1	1	100
Miejsca	35	50	143
Liczba dzieci	34	50	147

Międzylesie			
Liczba przedszkoli	2	2	100
Miejsca	150	175	117
Liczba dzieci	123	168	137
Gw. Nowa Ruda			
Liczba przedszkoli	7	7	100
Miejsca	337	357	106
Liczba dzieci	246	348	141
Radków			
Liczba przedszkoli	3	3	100
Miejsca	217	242	112
Liczba dzieci	177	240	136
Stronie Śląskie			
Liczba przedszkoli	1	1	100
Miejsca	120	185	154
Liczba dzieci	117	182	156
Szczytna			
Liczba przedszkoli	1	2	200
Miejsca	126	182	144
Liczba dzieci	99	176	178
Bardo			
Liczba przedszkoli	1	2	200
Miejsca	135	300	222
Liczba dzieci	99	300	303
Cieplowody			
Liczba przedszkoli	1	1	100
Miejsca	59	100	169
Liczba dzieci	58	87	150
Kamieniec Żąbkowski			
Liczba przedszkoli	2	2	100
Miejsca	160	160	100
Liczba dzieci	141	157	111
Stoszowice			
Liczba przedszkoli	3	3	100
Miejsca	145	161	111
Liczba dzieci	139	134	96
Żąbkowice Śląskie			
Liczba przedszkoli	6	7	117
Miejsca	710	645	91
Liczba dzieci	635	605	95

Ziębice			
Liczba przedszkoli	4	4	100
Miejsca	342	393	115
Liczba dzieci	243	341	140
Złoty Stok			
Liczba przedszkoli	2	2	100
Miejsca	172	172	100
Liczba dzieci	100	147	147
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka			
Liczba przedszkoli	52	64	123
Miejsca	4578	5679	124
Liczba dzieci	3746	5190	139

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 10. Uczniowie szkoła podstawowa i gimnazjum

Gmina	2004	2011	Rok 2004 = 100
Duszniki-Zdrój			
szkoła podstawowa	337	246	73
gimnazjum	197	116	59
Gm. Kłodzko			
szkoła podstawowa	1912	1568	82
gimnazjum	1139	1271	112
Kudowa-Zdrój			
szkoła podstawowa	649	518	80
gimnazjum	441	254	58
Gm. Nowa Ruda			
szkoła podstawowa	1 565	1002	64
gimnazjum	939	678	72
Polanica-Zdrój			
szkoła podstawowa	488	356	73
gimnazjum	381	286	75
Bystrzyca Kłodzka			
szkoła podstawowa	1351	927	69
gimnazjum	780	624	80
Gw. Kłodzko			
szkoła podstawowa	1012	714	71
gimnazjum	673	93	14

Lądek-Zdrój			
Szkoła podstawowa	628	340	54
gimnazjum	347	239	69
Lewin Kłodzki			
Szkoła podstawowa	133	90	68
gimnazjum	76	47	62
Międzyzylesie			
Szkoła podstawowa	641	387	60
gimnazjum	335	237	71
Gw. Nowa Ruda			
Szkoła podstawowa	958	674	70
gimnazjum	536	381	71
Radków			
Szkoła podstawowa	640	442	69
gimnazjum	413	287	69
Stronie Śląskie			
Szkoła podstawowa	564	353	63
gimnazjum	356	218	61
Szczytna			
Szkoła podstawowa	411	309	75
gimnazjum	234	140	60
Bardo			
Szkoła podstawowa	383	426	111
gimnazjum	222	152	68
Cieplowody			
Szkoła podstawowa	227	156	69
gimnazjum	143	93	65
Kamieniec Ząbkowicki			
Szkoła podstawowa	623	414	66
Gimnazjum	392	259	66
Stoszowice			
Szkoła podstawowa	413	277	67
Gimnazjum	248	156	63
Ząbkowice Śląskie			
Szkoła podstawowa	1681	1188	71
Gimnazjum	1108	849	77
Ziębice			
Szkoła podstawowa	1174	924	79
Gimnazjum	728	461	63

Złoty Stok			
Szkoła podstawowa	331	236	71
Gimnazjum	212	139	66
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka			
Szkoła podstawowa	16 121	11 547	72
gimnazjum	9 900	6 980	71
Dolny Śląsk			
Szkoła podstawowa	189437	147831	78
gimnazjum	117749	88957	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Tabela 11. Szkoły podstawowe i gimnazjalne

Gmina	2004	2011	Rok 2004 = 100
Duszniki-Zdrój			
szkoły podstawowe	1	1	100
gimnazja	2	1	50
Gm. Kłodzko			
szkoły podstawowe	7	7	100
gimnazja	8	9	113
Kudowa-Zdrój			
szkoła podstawowa	6	5	83
gimnazjum	3	4	133
Gm. Nowa Ruda			
szkoła podstawowa	5	5	100
gimnazjum	4	5	125
Polanica-Zdrój			
szkoła podstawowa	4	3	75
gimnazjum	4	3	75
Bystrzyca Kłodzka			
szkoła podstawowa	9	9	100
gimnazjum	4	4	100
Gw. Kłodzko			
Szkoła podstawowa	10	6	60
gimnazjum	2	1	50
Lądek-Zdrój			
Szkoła podstawowa	2	2	100
gimnazjum	1	1	100

Lewin Kłodzki			
Szkoła podstawowa	1	1	100
gimnazjum	1	1	100
Międzylesie			
Szkoła podstawowa	4	4	100
gimnazjum	2	2	100
Gw. Nowa Ruda			
Szkoła podstawowa	8	7	88
gimnazjum	4	4	100
Radków			
Szkoła podstawowa	4	5	125
gimnazjum	2	4	200
Stronie Śląskie			
Szkoła podstawowa	3	1	33
gimnazjum	1	1	100
Szczytna			
Szkoła podstawowa	2	2	100
gimnazjum	1	2	200
Bardo			
Szkoła podstawowa	3	3	100
gimnazjum	2	2	100
Ciepłowody			
Szkoła podstawowa	1	1	100
gimnazjum	1	1	100
Kamieniec Żąbkowicki			
Szkoła podstawowa	3	2	67
Gimnazjum	1	1	100
Stoszowice			
Szkoła podstawowa	4	4	100
Gimnazjum	2	2	100
Żąbkowice Śląskie			
Szkoła podstawowa	9	7	78
Gimnazjum	4	4	100
Ziębice			
Szkoła podstawowa	6	6	100
Gimnazjum	3	2	67
Złoty Stok			
Szkoła podstawowa	1	1	100
Gimnazjum	1	1	100

Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka			
Szkoła podstawowa	93	82	88
gimnazjum	53	55	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 12. Uczniowie w szkołach zawodowych i policealnych.

Szkoły zawodowe dla młodzieży		
	2004	2011
Gm. Kłodzko	318	410
Kudowa –Zdrój	38	69
Gm. Nowa Ruda	62	133
Bystrzyca Kłodzka	78	146
Gw. Nowa Ruda	47	45
Stronie Śląskie	21	20
Ząbkowice Śląskie	227	213
Ziębice	53	68
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	844	1104
Szkoły policealne dla dorosłych		
Gm. Kłodzko	587	1130
Kudowa-Zdrój	0	30
Gm. Nowa Ruda	202	56
Bystrzyca Kłodzka	88	27
Gw. Kłodzko	0	8
Gw. Nowa Ruda	0	45
Kamieniec Ząbkowicki	63	26
Ząbkowice Śląskie	236	45
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	1176	1367

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 13. Zakłady opieki zdrowotnej

Gmina	2004	2011
Duszniki-Zdrój	3	5
Gm. Kłodzko	5	22
Kudowa-Zdrój	2	5
Gm. Nowa Ruda	4	13
Polanica-Zdrój	2	8
Bystrzyca Kłodzka	1	11
Gw. Kłodzko	0	6
Łądek Zdrój	4	6
Lewin Kłodzki	1	1
Międzylesie	0	3
Gm. Nowa Ruda	1	4

Stronie Śląskie	0	4
Szczytna	1	2
Bardo	1	1
Ciepłowody	1	1
Kamieniec Ząbkowicki	1	2
Stoszowice	1	1
Ząbkowice Śląskie	5	12
Ziębice	4	7
Złoty Stok	2	3
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	40	122

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 14. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z Infrastruktury wodno – kanalizacyjnej

Gmina	2004	2011	2004 = 100
Duszniki-Zdrój			
wodociągi	92,7	92,7	100,0
kanalizacja	81,7	81,8	100,1
Gm. Kłodzko			
wodociągi	96	96,1	100,1
kanalizacja	87,7	87,9	100,2
Kudowa-Zdrój			
wodociągi	88,2	89	100,9
kanalizacja	78,8	79,2	100,5
Gm. Nowa Ruda			
wodociągi	96,8	96,8	100,0
kanalizacja	70,8	71,4	100,8
Polanica-Zdrój			
wodociągi	94,6	95,1	100,5
kanalizacja	87,4	89,1	101,9
Bystrzyca Kłodzka			
wodociągi	74,7	75,4	100,9
kanalizacja	39,5	40	101,3
miasto			
wodociągi	97,4	97,6	100,2
kanalizacja	74,2	74,7	100,7
wieś			
wodociągi	48,9	49,8	101,8
kanalizacja	0	0	
Lądek-Zdrój			
wodociągi	72,1	71,4	99,0
kanalizacja	59,7	59,3	99,3
miasto			
wodociągi	97,9	98	100,1
kanalizacja	84,5	85,8	101,5
wieś			
wodociągi	9,8	11,8	120,4
kanalizacja	0	0	

Międzylesie			
wodociągi	58,1	58,2	100,2
kanalizacja	16	17,5	109,4
miasto			
wodociągi	94,2	94,1	99,9
kanalizacja	24,7	28,1	113,8
wieś			
wodociągi	37,5	37,5	100,0
kanalizacja	11	11,5	104,5
Gw. Kłodzko			
wodociągi	34,5	43	124,6
kanalizacja	15,8	21,2	134,2
Lewin Kłodzki			
wodociągi	65,9	66,9	101,5
kanalizacja	36,9	38,7	104,9
Radków			
wodociągi	92,7	93	100,3
kanalizacja	15,6	34,7	222,4
miasto			
wodociągi	97,8	98	100,2
kanalizacja	0	40,1	
wieś			
wodociągi	90,9	91,1	100,2
kanalizacja	21,2	32,8	154,7
Gw. Nowa Ruda			
wodociągi	87,3	87,5	100,2
kanalizacja	2,3	5,5	239,1
Stronie Śląskie			
wodociągi	74,7	78,7	105,4
kanalizacja	71	74,3	104,6
miasto			
wodociągi	84,8	89,7	105,8
kanalizacja	84,9	85,1	100,2
wieś			
wodociągi	37,9	40,4	106,6
kanalizacja	20,1	36,8	183,1
Szczytna			
wodociągi	79,1	79	99,9
kanalizacja	46,1	46,6	101,1
miasto			
wodociągi	88,4	88,9	100,6
kanalizacja	64,5	65,3	101,2
wieś			
wodociągi	55,7	54,2	97,3
kanalizacja	0	0	

Bardo			
wodociągi	74,6	76,7	102,8
kanalizacja	3,7	20,4	551,4
miasto			
wodociągi	92,2	92,3	100,1
kanalizacja	7,3	23	315,1
wieś			
wodociągi	58,8	61,2	104,1
kanalizacja	0	17,9	
Cieplowody			
wodociągi	78,9	80,9	102,5
kanalizacja	2,6	10,8	415,4
Kamieniec Żąbkowski			
Wodociągi	48,4	49,1	101,4
kanalizacja	6,7	9,2	137,3
Stoszowice			
Wodociągi	61,8	66,7	107,9
kanalizacja	15,3	22,1	144,4
Żąbkowice Śląskie			
wodociągi	90,1	91,2	101,2
kanalizacja	67,4	67,4	100,0
miasto			
wodociągi	97,3	97,6	100,3
kanalizacja	91,8	92	100,2
wieś			
wodociągi	73	76,8	105,2
kanalizacja	10,2	11,2	109,8
Ziębice			
Wodociągi	77,5	79,8	103,0
Kanalizacja	44,2	44,8	101,4
Miasto			
Wodociągi	95,6	95,6	100,0
Kanalizacja	77,8	77,9	100,1
Wieś			
Wodociągi	58,9	63,4	107,6
kanalizacja	9,8	10,5	107,1
Złoty Stok			
Wodociągi	81,3	81,8	
Kanalizacja	47,9	50,1	104,6
Miasto			
Wodociągi	98,8	98,7	99,9
Kanalizacja	77,5	80,9	104,4
Wieś			
Wodociągi	53	54,4	102,6
kanalizacja	0	0	

Obszar Funkcjonalny Ziemia Kłodzka			
Wodociągi	77,1	78,5	102,6
kanalizacja	42,7	46,3	108,4
Dolny Śląsk			
wodociągi	90,6	91,5	101,0
kanalizacja	65,7	68,1	103,7
miasto			
wodociągi	96,4	96,7	100,3
kanalizacja	84,1	85,5	101,7
wieś			
wodociągi	76,3	79,4	104,1
kanalizacja	20,6	27,7	134,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 15. Zasoby mieszkaniowe

Gmina	2005	2010	2005=100
Duszniki-Zdrój	2052	2077	101,2
Gm. Kłodzko	10832	11077	102,3
Kudowa-Zdrój	3724	3832	102,9
Gm. Nowa Ruda	9218	9321	101,1
Polanica-Zdrój	2626	2741	104,4
Bystrzyca Kłodzka	7118	7232	101,6
Gw. Kłodzko	5530	5699	103,1
Lądek Zdrój	3428	3488	101,8
Lewin Kłodzki	729	764	104,8
Międzylesie	2639	2691	102,0
Gw. Nowa Ruda	4257	4328	101,7
Radków	2998	3060	102,1
Stronie Śląskie	2783	2872	103,2
Szczytna	2369	2443	103,1
Bardo	1778	1808	101,7
Ciepłowody	1005	1014	100,9
Kamieniec Ząbkowicki	2816	2856	101,4
Stoszowice	1694	1732	102,2
Ząbkowice Śląskie	8157	8320	102,0
Ziębice	6128	6214	101,4
Złoty Stok	1656	1689	102,0
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	83537	85258	102,1
Dolny Śląsk	1 010 422	1 065 827	105,5
Polska	12 776 140	13 422 011	105,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 16. Ilość odpadów zmieszanych zbieranych w latach 2005-2010 w podziale na gminy (tony)

Lp.	Gmina	Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku [t]							
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005=100
1.	Duszniki-Zdrój	3285,82	2805,6	3170,8	3765,41	3260,97	2746,6	2753,92	83,81
2.	Gm. Kłodzko	8653,7	10329,94	9827,18	7724,36	17243,57	14202,87	13554,21	156,63
3.	Kudowa-Zdrój	5335,08	3443,2	3059,7	2745,6	2987,5	3367,65	3501,1	65,62
4.	Gm. Nowa Ruda	11554,26	8321,87	8401	8310	9560,64	9637,29	9734,61	84,25
5.	Polanica-Zdrój	3675	3732,6	2899,56	1456	1685,2	2456,26	2449,32	66,65
6.	Bystrzyca Kłodzka	2104,9	2019,86	3009,66	1863,53	2424,37	3437	4044,75	192,16
7.	Gw. Kłodzko	2060,45	1751,5	1700,46	1383,09	1420,21	1315,86	1872,78	90,89
8.	Lądek Zdrój	4654,77	5048,96	4256,44	4357,61	4367,43	5276,94	4246,46	91,23
9.	Lewin Kłodzki	107,45	101,4	112,08	140	160	264,5	245,75	228,71
10.	Międzylesie	341,93	351,3	552,71	646,12	696	524,62	616,42	180,28
11.	Gw. Nowa Ruda	2831,47	2361,7	2462,4	2461,1	3876,5	3132,42	3203,98	113,16
12.	Radków	1379,2	1503,6	1547,47	1311,2	1145,14	1235,54	1247,37	90,44
13.	Stronie Śląskie	1035,09	1102,5	1028,25	504,81	494,13	709,35	703,18	67,93
14.	Szczytna	1615,98	1615,98	1217,84	1461,73	1784	1582,1	1680,39	103,99
15.	Bardo	927,5	1052,5	1281,6	1379,89	1288,16	1062,18	937,43	101,07
16.	Ciepłowody	262,3	216,11	23,38	22,03	18	22,12	35,02	13,35
17.	Kamieniec Ząbkowicki	1260,97	860,7	898,31	1202,62	1984,9	1479,55	1140,9	90,48
18.	Stoszowice	1032,83	1030,48	985,98	608,3	515,15	536,02	726,58	70,35
19.	Ząbkowice Śląskie	9426,74	5884,46	6631,6	5676	6586,45	6133,29	6450,63	68,43
20.	Ziębice	5424,08	5678,08	1007,79	1035,7	1154,88	1230,22	1326,45	24,45
21.	Złoty Stok	866,54	636,59	644,15	774,88	765,51	887,96	788,52	91,00
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka		67836,06	59848,93	54718,36	48829,98	63418,71	61240,34	61259,77	90,31

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 17. Dostępność do Internetu

Jednostka	Ludność zamieszkała na obszarach			Realny dostęp do istniejącej infrastruktury	
	Białych (%)	Szarych (%)	Czarnych (%)	Dostępowej (%)	Dystrybucyjno/Szkieletowej (%)
Duszniki-Zdrój	0	100	0	100	0
Gm. Kłodzko	0	0	100	100	100
Kudowa-Zdrój	0	100	0	100	0
Gm. Nowa Ruda	0	0	100	100	100
Polanica-Zdrój	0	100	0	100	0
Bystrzyca Kłodzka	7	24	69	93	69
Gw. Kłodzko	5	49	46	95	46
Lądek Zdrój	1	99	0	99	0
Lewin Kłodzki	0	100	0	100	0
Międzylesie	26	74	0	74	0
Gw. Nowa Ruda	0	98	2	100	2
Radków	3	97	0	97	0
Stronie Śląskie	0	100	0	100	0
Szczytna	0	100	0	100	0
Bardo	30	70	0	70	0
Ciepłowody	0	100	0	100	0
Kamieniec Ząbkowicki	0	2	98	100	98
Stoszowice	6	49	45	94	45
Ząbkowice Śląskie	0	18	82	100	82
Ziębice	0	100	0	100	0
Złoty Stok	0	100	0	100	0
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	3,7	70,5	25,8	96,3	25,8

Źródło: opracowanie na podstawie Studium wykonalności

Tabela 18. Obszary prawnie chronione (w ha)

Gmina	2011	Dolny Śląsk =100	Obszar funkcjonalny=100
Duszniki-Zdrój	1663,4	0,4	2,6
Gm. Kłodzko	0	0,0	0,0
Kudowa-Zdrój	1080,1	0,3	1,7
Gm. Nowa Ruda	0	0,0	0,0
Polanica-Zdrój	417	0,1	0,6
Bystrzyca Kłodzka	4036,9	1,1	6,3
Gw. Kłodzko	4071	1,1	6,3
Lądek Zdrój	5780	1,6	9,0
Lewin Kłodzki	741,2	0,2	1,2
Międzylesie	9745,4	2,6	15,2
Gw. Nowa Ruda	3558,4	1,0	5,5
Radków	2888,8	0,8	4,5
Stronie Śląskie	11251,5	3,0	17,5
Szczytna	6358,7	1,7	9,9
Bardo	3165	0,9	4,9
Ciepłowody	1372,1	0,4	2,1
Kamieniec Ząbkowicki	0	0,0	0,0
Stoszowice	2784,6	0,8	4,3
Ząbkowice Śląskie	8	0,0	0,0
Ziębice	2015,4	0,5	3,1
Złoty Stok	3347	0,9	5,2
Obszar funkcjonalny Ziemia Kłodzka	64284,5	17,3	100,0
Dolny Śląsk	371 007	100,0	577,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL